

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2023-2027

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „BRACTWO KUŹNIC”

dla obszaru gmin:

BORONÓW, KAMIENICA POLSKA, KONOPISKA, POCZESNA, STARCZA

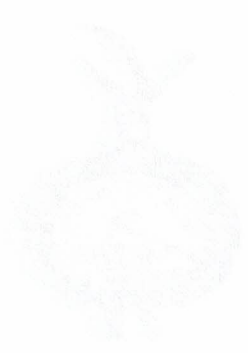
**POCZESNA,
MAJ 2023R.**

l

AKO

Niniejsza Lokalna Strategia Rozwoju została opracowana metodą partycypacyjną przez przedstawicieli społeczności lokalnych, Członków Zarządu oraz pracowników biura LGD „Bractwo Kuźnic” przy wsparciu eksperta zewnętrznego mgr Adama Dąbrowskiego.

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA
„BRACTWO KUŹNIC”

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized, cursive letter 'f'.

A handwritten signature in blue ink, consisting of several cursive letters.

Spis treści

Rozdział I – Charakterystyka partnerstwa lokalnego.....	4
Rozdział II – Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	8
Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR.....	14
Rozdział IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	27
Rozdział V - Spójność, komplementarność i synergia.....	41
Rozdział VI – Cele i wskaźniki.....	53
Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru... 	62
Rozdział VIII – Plan działania.....	70
Rozdział IX - Plan finansowy LSR.....	71
Rozdział X – Monitoring i ewaluacja.....	72
Wykaz wykorzystanej literatury.....	79
Załączniki do LSR.....	80

Rozdział I – Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1. Nazwa LGD i forma prawna

Niniejsza Lokalna Strategia Rozwoju została opracowana przez Lokalną Grupę Działania „Bractwo Kuźnic” wraz ze społecznością lokalną angażując jednocześnie różne grupy interesu reprezentujące sektor społeczny, publiczny i gospodarczy. Strategia obejmuje wszystkie gminy wchodzące w skład LGD, a są to: gmina Boronów, Kamienica Polska, Konopiska, Poczesna i gmina Starcza.

Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” posiada osobowość prawną i funkcjonuje na podstawie Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 2261); Ustawy z dnia 20 lutego 2015r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.); Ustawy z dnia 20 lutego 2015r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 2422 z późn. zm.), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azyłu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz.U. L 231 z 30.6.2021) oraz Statutu.

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Mocną stroną Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” jest jej bogate doświadczenie. Stowarzyszenie powstało w 2008 roku i od tego czasu wdrażało Lokalną Strategię Rozwoju w perspektywie finansowej UE 2007-2013 i 2014-2020. LGD posiada zatem doświadczenie w podejmowaniu działań na rzecz społeczności lokalnej i wdrażaniu strategii z udziałem społeczności lokalnej wynikające z realizacji LSR w dwóch okresach programowania. Proces budowania partnerstwa na obszarze LGD zainicjowała gmina Poczesna. W 2007 roku odbyły się cztery spotkania informacyjno – organizacyjne przybliżające idee programu LEADER oraz możliwości i szanse rozwoju obszarów wiejskich dzięki partnerstwu trójsektorowemu. Cztery gminy powiatu częstochowskiego: Poczesna, Kamienica Polska, Starcza i Poczesna wraz z gminą powiatu lublinieckiego: Boronów, uznały podejście LEADER za odpowiednie i z zaangażowaniem przystąpiły do realizacji procedur w celu utworzenia Lokalnej Grupy Działania. Właśnie wtedy, dzięki podejściu LEADER zauważono możliwość rozwoju obszarów wiejskich poprzez oddolne podejście do problemów mających na celu rzeczywisty wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców. Szerzej zakrojone partnerstwo było i jest nadal tworzone poprzez szereg działań mających na celu budowanie nowych więzi i relacji i wzmacnianie już istniejących powiązań. Do współpracy w działaniach LGD zapraszani są przedstawiciele lokalnej społeczności, przedstawiciele organizacji pozarządowych, gmin i przedsiębiorców, co znajdowało swoje odzwierciedlenie w działaniach i skutecznej realizacji planu komunikacyjnego w perspektywie 2014-2020, jak również znajduje wyraz w niniejszym dokumencie strategicznym.

Minione lata to dla Lokalnej Grupy Działania okres realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju przygotowanej na potrzeby programowania przypadającego na lata 2014 – 2020. W poprzedniej Strategii przyjęto trzy cele główne. Są to:

- a) Wysoka jakość życia budowana na integracji mieszkańców, swobodnym dostępie do usług społecznych i poczucie bezpieczeństwa
- b) Zachowanie, wzbogacenie i wykorzystanie na cele społeczne i ekonomiczne dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego gmin obszaru LGD Bractwo Kuźnic
- c) Wzrost liczby i siły firm lokalnych oraz podwyższenie jakości rynku pracy dla mieszkańców LGD Bractwo Kuźnic

Zaplanowane działania mające na celu umożliwienie realizacji pierwszego celu skupiły się między innymi na przedsięwzięciach dotyczących nowych i przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz projekty z zakresu konserwacji lub restauracji zabytków. Wsparto ponadto podmioty w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa kulturowego, a także zrealizowano zaplanowane operacje polegające na utworzeniu lub modernizacji obiektów użyteczności publicznej. Zorganizowano również wydarzenia kulturalne i rekreacyjno – sportowe. Zorganizowano szkolenia dla pracowników i organów LGD, indywidualne doradztwo oraz szkolenia ukierunkowane na doskonalenie kompetencji dla grup defaworyzowanych. Działania mające na celu osiągnięcie drugiego celu to między innymi operacje promujące „Bractwo Kuźnic”. Zorganizowano wydarzenia przez wsparcie grantowe dla NGO oraz konferencję z udziałem przedstawicieli LGD. Udało się także wykonać działania z przedsięwzięcia zatytułowanego „Puzzle Bractwa Kuźnic – integracja produktów i usług w spójną ofertę spędzania czasu wolnego”. Do tego zrealizowano dwa projekty współpracy. Działania mające doprowadzić do osiągnięcia ostatniego, trzeciego celu to realizacja zaplanowanych operacji utworzenia nowych przedsiębiorstw, rozwoju już istniejących firm, a także organizacja spotkań informacyjno – konsultacyjnych umożliwiających zakładanie i rozwijanie firm. Szereg podjętych działań i efektywna realizacja założonych celów pozwoliła na zdobycie bogatego doświadczenia w zakresie współpracy z różnymi grupami interesu. Tak zróżnicowane działania przyczyniły się do zbudowania partnerstw pomiędzy organizacjami pozarządowymi, a sektorem publicznym czy lokalnymi firmami, a NGO. Wsparcie ze strony firm i gmin dla NGO w zakresie pomocy organizacyjnej czy technicznej jest niewątpliwie przykładem na to jak LGD „Bractwo Kuźnic” animuje społeczność lokalną łącząc działania różnych podmiotów w osiąganiu wspólnych celów.

W poprzednim okresie programowania Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” zrealizowała dwa projekty współpracy. Pierwszy z nich to „Wielkie granie i odkrywanie - Zasoby Obszaru Naszym Atrybutem Rozwoju” (ZONAR). Jego celem było wypromowanie zasobów obszaru i integracja lokalnych społeczności, a najważniejszym efektem stała się opracowana wspólnie z mieszkańcami autorska gra ZONAR, którą aktualnie można wypożyczyć w gminnych bibliotekach publicznych. Drugi projekt współpracy „Od dziedzictwa do bogactwa” (ODDO) miał międzynarodowy charakter. Głównym celem tej operacji była promocja zasobów współpracujących regionów i wspieranie rozwoju lokalnego. W ramach działań wydano publikacje, gadżety, gry, mapy, a także odbyły warsztaty. Do czasu zakończenia procesu wdrażania LSR 2014-2020 zostanie zrealizowany projekt współpracy „Turystyka rowerowa atrakcyjnym sposobem aktywności” (TRASA). Projekt promował obszar, zostały wyznaczone i oznaczone szlaki rowerowe oraz zbudowanie miejsca odpoczynku dla rowerzystów. Skutecznie przeprowadzone projekty współpracy wskazują na umiejętność inicjowania i pracy w partnerstwie.

Również stosowane do tej pory działania partycypacyjne ze strony LGD zasługują na wskazanie, gdyż to poprzez skuteczną komunikację z różnymi interesariuszami LGD budowane jest partnerstwo tak wśród członków Stowarzyszenia, jak i pomiędzy osobami i podmiotami niestowarzyszonymi. W okresie programowania 2014-2020, LGD już na etapie opracowania dokumentu strategicznego organizowało spotkania konsultacyjne w gminach oraz prowadziło badania społeczne wśród młodzieży. Na stronie internetowej LGD zamieszczono fiszki projektowe przy pomocy których zachęcano mieszkańców, NGO, władze samorządowe do dzielenia się pomysłami. Konsultacje i współpraca pomiędzy różnymi zdiagnozowanymi grupami interesów odbywały się na wszystkich kluczowych etapach pisania LSR. Również samo wdrażanie minionej strategii pokazuje, że LGD aktywnie prowadziło proces partycypacji i aktywnie włączało społeczność do zarządzania zmianą lokalną. W planie komunikacyjnym na lata 2014-2020 przewidziano zarówno kampanie informacyjne, jak i działania integrujące lokalne środowiska (w tym międzysektorowe), konsultacje w biurze, uczestnictwo w targach, badania satysfakcji ze współpracy z LGD (udzielonych informacji), działania promocyjne dla mieszkańców i osób z zewnątrz, a także badanie trafności doboru sposobu przekazywania informacji o LSR oraz poziomu zainteresowania uczestnictwem w działaniach LGD. Szerokie spektrum działań komunikacyjnych zostało pozytywnie ocenione podczas badań prowadzonych na rzecz ewaluacji ex-post, w których badani mieszkańcy i beneficjenci jednoznacznie potwierdzili zadowolenie z dotychczasowych działań informacyjnych i animacyjnych ze strony LGD.

Rosnąca liczba członków LGD, liczne spotkania ze społecznością lokalną reprezentowaną przez różne grupy interesu, skuteczna realizacja planu komunikacji i włączenia społeczności lokalnej w proces opracowania i wdrażania LSR w poprzednich okresach programowania UE, zrealizowanie trzech projektów współpracy, wskazują jasno,

ze Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” realizuje szeroko zakrojony plan rozwoju swojego obszaru działania ze szczególnym uwzględnieniem głosu społeczności lokalnej i instytucji lokalnych. Dzięki szerokiemu włączeniu społecznemu i inkluzywnemu charakterowi działalności organizacji, podnosi się poziom życia lokalnej społeczności w tym mieszkańców w niekorzystnej sytuacji, o czym świadczą zrealizowane w minionej perspektywie projekty skierowane do grup defaworyzowanych.

3. Ogólny opis struktury LGD

Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych i nie pozbawiona praw publicznych oraz osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe. Kandydaci będący osobami fizycznymi wyrażający wolę przystąpienia do Stowarzyszenia zobowiązani są złożyć pisemną deklarację członkowską, a pozostali kandydaci dodatkowo uchwałę odpowiedniego organu. Członkiem wspierającym Stowarzyszenia mogą zostać osoby fizyczne, osoby prawne po złożeniu wniosku do Zarządu i pisemnego ustalenia zasad i zakresów wspierania LGD. Tak otwarta formuła przystąpienia do LGD jest świadectwem inkluzywnego charakteru działalności Stowarzyszenia.

Członkami Stowarzyszenia – zgodnie z zasadą partnerstwa międzysektorowego – są podmioty sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Skład Stowarzyszenia jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiegokolwiek jednej grupy interesu i z uwzględnieniem mieszkańców oraz przedstawicieli wszystkich wskazanych sektorów. Na dzień 23.03.2023 roku łączna liczba członków Stowarzyszenia wynosi 89 osoby, z czego 70 osób reprezentowało sektor społeczny. Sektor gospodarczy reprezentuje 14 osób, natomiast najmniej liczny jest sektor publiczny reprezentowany przez 5 osób. W skład LGD wchodzi zatem przedstawiciele lokalnych partnerów, mieszkańców i samorządów. Przy podejmowaniu decyzji, żadna z grup nie posiada więcej niż 49% głosów, co jest zagwarantowane w Statucie Stowarzyszenia.

Wśród członków LGD znajdują się reprezentanci wszystkich gmin objętych działaniem Stowarzyszenia. Są to zarówno kobiety i mężczyźni. Warto zauważyć duże zróżnicowanie wieku członków LGD w momencie składania niniejszego dokumentu w konkursie na wdrażanie LSR. Najmłodsza osoba ma 22 lat, natomiast najstarsza 76 lata. Również przedstawiciele Zarządu i Rady są wybierani z zachowaniem zasad niedyskryminacji. Wśród członków Rady znajduje się 5 kobiet (jedna poniżej 25 roku życia i dwie powyżej 60 r.ż.) i 2 mężczyzn, w tym 1 powyżej 60 lat oraz 2 Gminy i 1 NGO. Natomiast wśród członków Zarządu znajdują się 4 osoby powyżej 60 roku życia (2 mężczyźni i 2 kobiety).

4. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Władze Lokalnej Grupy Działania stanowią następujące jego organy:

1. Walne Zebranie Członków,
2. Zarząd,
3. Komisja Rewizyjna,
4. Rada.

Ważny dla transparentności procesów decyzyjnych i sprawności funkcjonowania LGD jest fakt, że, zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia, nie można łączyć funkcji członka Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej.

Najważniejszą władzą LGD jest Walne Zebranie Członków, które zwołuje Zarząd co najmniej raz w roku. Może tego dokonać z własnej inicjatywy, na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej albo na pisemny wniosek co najmniej 1/3 ogólnej liczby członków. Do kompetencji Walnego Zebrania należy m.in. zatwierdzanie LSR, uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia czy uchwalanie regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków. Podjęcie uchwały w sprawie odwołania członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.

Zarząd Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” składa się z co najmniej 5 osób, w tym Prezesa, co najmniej jednego Wiceprezesa i Skarbnika. Zarząd kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia zgodnie

z uchwałami Walnego Zebrania, reprezentuje je na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność za swoją pracę przed Walnym Zebraniem. Uchwały podejmowane są zwykłą większością w obecności co najmniej połowy liczby Członków Zarządu.

Komisja Rewizyjna Stowarzyszenia jest organem kontrolnym, który odpowiada przed Walnym Zebraniem Członków. Składa się z co najmniej 5 członków, w tym przewodniczącego oraz jednego zastępcy. Członkiem KR nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie. Członkowie KR nie mogą pozostawać z członkami Zarządu w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia. Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy m.in. kontrola bieżącej pracy Zarządu, ocena realizacji przez Zarząd LSR oraz przedstawienie Walnemu Zebraniu sprawozdania ze swojej działalności.

Rada, według § 21 Statutu, składa się z 5-15 członków, którzy spośród siebie wybierają Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego. Uchwałą WZC nr 5/2023 z dnia 24.05.2023r. został powołany 10-osobowy skład Rady. W skład Rady wchodzi przedstawiciele następujących grup interesu: sektora społecznego, sektora gospodarczego i sektora publicznego, przy czym na poziomie podejmowania decyzji żadna z grup interesu nie może posiadać więcej niż 49% praw głosu. Do kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia. **Warto nadmienić, że wśród członków Rady znajduje się Prezes OSP Boronów oraz Prezes Stowarzyszenie „Razem dla Wrzosowej”.**

Bezstronność i jawność przy podejmowaniu decyzji wpływają pozytywnie na funkcjonowanie Stowarzyszenia oraz na odbiór działań LGD przez lokalną społeczność. Wynikiem takiej transparentności jest podniesienie efektywności proponowanych przez LGD „Bractwo Kuźnic” działań.

Funkcjonowanie Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” opisane jest w podstawowych dokumentach organizacyjnych dostępnych dla wszystkich zainteresowanych na stronie internetowej oraz w Biurze LGD. Poniższa tabela przedstawia najważniejsze informacje na ich temat.

Tabela 1 Dokumenty wewnętrzne regulujące funkcjonowanie LGD

Tytuł dokumentu	Sposób uchwalenia/ aktualizacji	Główne zapisy
Statut Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic”	Uchwalenie Statutu Stowarzyszenia lub jego zmiana dokonywana jest przez Walne Zebranie Członków.	<ul style="list-style-type: none"> • Określenie celów i zasad działania Stowarzyszenia, • Uregulowanie kwestii członkostwa w LGD, opis praw i obowiązków członków, • Określenie sposobu wyboru władz stowarzyszenia oraz określenie ich kompetencji, • Określenie majątku i gospodarki finansowej
Regulamin Rady Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic”	Regulamin uchwała i zmienia Rada	<ul style="list-style-type: none"> • Opis składu Rady, • Opis procedury przygotowania i zwołania posiedzeń Rady, • Procedura wyłączenia członka Rady z udziału w ocenie zgodności operacji z LSR, • Opis kompetencji Rady
Regulamin Zarządu Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic”	Regulamin uchwała i zmienia Zarząd	<ul style="list-style-type: none"> • Kompetencje Zarządu, • Organizacja pracy Zarządu, • Obowiązki członków Zarządu.
Regulamin Biura	Regulamin uchwała i zmienia Zarząd	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawowe obowiązki pracowników, • Zasady zatrudniania pracowników,

		<ul style="list-style-type: none"> • Zasady lokalnej współpracy i animacji, • Zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, • Zasady świadczenia doradztwa,
--	--	---

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział II – Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Opis obszaru

Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” działa na terenie 5 gmin. Cztery z nich leżą na terenie powiatu częstochowskiego, a jedna na terenie powiatu lublinieckiego. Łącznie obszar działania LGD wynosi 262 km² co stanowi 2,12% powierzchni całego województwa. Obszar Stowarzyszenia jest spójny przestrzennie, co oznacza, że kooperujące ze sobą gminy pozostają w bezpośrednim lub przynajmniej dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty obszar. Gminy wchodzące w skład Stowarzyszenia usytuowane są w części północnej województwa śląskiego, na Wyżynie Śląsko – Krakowskiej.

Rysunek 1 Mapa obszaru działania LGD „Bractwo Kuźnic”

Źródło: Opracowanie własne

Obszar LGD „Bractwo Kuźnic” na dzień 31.12.2020 roku zamieszkiwało 35 004 mieszkańców, co w porównaniu z rokiem 2013 oznacza spadek liczebności o 322 osób. Jedna gmina Starcza zanotowała mały wzrost liczby ludności, a pozostałe cztery gminy zanotowały niewielki spadek. Problem migracji był dyskutowany na spotkaniach konsultacyjnych, które odbyły się w każdej z gmin partnerskich. Mieszkańcy wskazali, że głównym powodem spadku liczby mieszkańców jest emigracja młodych ludzi chcących kontynuować edukację na poziomie ponadpodstawowym i wyższym.

Tabela 2 Podstawowe informacje na temat obszaru działania LGD

Nazwa gminy	Powierzchnia [km]		Liczba mieszkańców	
	2015	2020	2015	2020
Boronów	57	57	3 341	3 337
Kamienica Polska	46	46	5 631	5 462
Konopiska	79	79	10 740	10 726
Poczesna	60	60	12 808	12 622
Starcza	20	20	2 820	2 857
RAZEM	262	262	35 340	35 004

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” charakteryzuje się nie tylko spójnością pod względem przestrzennym, ale także pod względem gospodarczym i środowiskowym, co w połączeniu tworzy idealny obszar do wdrażania w jego obrębie RLKS. Przedstawiona Lokalna Strategia Rozwoju jest dokumentem odpowiadającym na oddolne potrzeby mieszkańców obszaru, które zostały wyrażone na licznych konsultacjach społecznych, opisanych szerzej w kolejnym rozdziale.

Na terenie działania Stowarzyszenia „Bractwo Kuźnic” funkcjonuje wiele jednostek, które można zakwalifikować do sektorów społecznego, publicznego i gospodarczego. Definiując grupę interesu jako grupę jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści należy wskazać, że na etapie opracowywania dokumentu strategicznego, na obszarze działania LGD występuje jako grupa interesu sektor publiczny, którego naczelnym zadaniem jest wykonywanie zadań ustawowych w obrębie granic administracyjnych w jakich działają poszczególne samorządy. Ta grupa interesu jest reprezentowana przez więcej niż jedną osobę wśród członków LGD. W ramach sektora społecznego, należy wskazać Ochotnicze Straże Pożarne (w LGD są reprezentowane 3 jednostki OSP). Za jako grupy interesu, które kulturowo wpisują się w pejzaż społeczny obszarów wiejskich, a ich liczba przewyższa liczbę innych rodzajów organizacji społecznych. Dodatkowo, organizacje te są reprezentowane przez więcej niż jedną osobę wśród członków LGD. Na etapie tworzenia dokumentu strategicznego zidentyfikowano grupę interesu sektora gospodarczego w postaci rolników. Jeden reprezentant tej grupy interesu jest członkiem Rady. Procedury przyjęte przez LGD oraz regulamin pracy organu decyzyjnego gwarantują, że żadna z wymienionych grup interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Inkuzywna formuła funkcjonowania LGD daje także podstawę do uznania, że grupy w sposób komplementarny będą angażowały się w pracę LGD i wdrażanie LSR (szczegóły przyjętych rozwiązań znajdują się w rozdziale III i VII niniejszego dokumentu oraz Planie Komunikacyjnym LGD).

2. Wielofunduszowość

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność opracowana przez LGD „Bractwo Kuźnic” ma charakter wielofunduszowy. Oznacza to, że jest ona współfinansowana przez różne Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (EFSI). W ramach wdrażania LSR operacje będą wspierane przez:

- a) Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
- b) Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+).

Poszczególne fundusze obejmują swoim oddziaływaniem cały obszar LGD. Oznacza to, że w każdej z gmin będzie możliwość realizowania operacji w ramach każdego z wymienionych powyżej Funduszy. Dodatkowo, warto zaznaczyć, że LGD będzie starało się pozyskiwać środki również z innych źródeł finansowych niż wskazane w LSR.

3. Spójność środowiskowa

Obszar działania LGD leży w północnej części Wyżyny Śląskiej. Każda z gmin leży w bliskim sąsiedztwie największego w okolicy miasta jakim jest Częstochowa. Teren Stowarzyszenia cechuje się walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi, do których należą również obszary chronione. Są to dwa parki:

- Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą oraz jego otulina, który leży na terenie gmin Boronów, Konopiska oraz Starcza,
- Park Krajobrazowy Orlich Gniazd oraz jego otulina, który leży na terenie gminy Poczesna oraz Kamienica Polska (Osiny).

Ponadto na terenie Stowarzyszenia znajduje się rezerwat Przyrody Rajchowa Góra (gmina Boronów), obszar Natura 2000 – Bagno w Korzonku (gmina Konopiska) oraz drugi obszar Natura 2000 – Poczesna koło Częstochowy (gmina Poczesna). Dane wskazują, że na terenie każdej z gmin Stowarzyszenia znajdują się obszary chronionego krajobrazu (100%).

Gminy LGD „Bractwo Kuźnic” posiadają bardzo bogate walory krajobrazowe. W Gminie Boronów poza wskazanymi już formami ochrony przyrody znajdują się 23 pomniki przyrody, w tym 20 drzew oraz 3 pomniki powierzchniowe. Gmina Konopiska z kolei posiada bogatą florę w postaci chronionego gatunku rosziczki okrągłolistnej, bagno zwyczajne, żurawinę błotną oraz borówkę bagienną. Do tego, na terenie gminy Konopiska, znajduje się „Aleja lipowa”, którą tworzą okazy o obwodach pni od 210 do 390 cm oraz wysokości około 25 m i szacunkowym wieku 150 – 200 lat. Na terenie gminy Poczesna zlokalizowany jest pomnik przyrody – Dąb szypułkowy o obwodzie 344 cm z równomiernie rozwiniętą koroną. Ponadto na terenie gminy Poczesna znajdują się dwa użytki ekologiczne. Pierwszy z nich – Zapadlisko będące siedliskiem przyrodniczym i stanowiskiem rzadkich lub chronionych gatunków, którego powierzchnia wynosi 3 ha. Drugi użytk – Zapadlisko I będące siedliskiem przyrodniczym i stanowiskiem rzadkich lub chronionych gatunków, którego powierzchnia wynosi 28,97 ha. Na terenach łąkowo – zaroślowych Poczesnej występuje także duże skupisko chronionego kosańca syberyjskiego. Na terenie gminy Starcza oraz Kamienica Polska, poza wspomnianymi powyżej obszarami chronionego krajobrazu i ich otulinami, nie występują inne charakterystyczne formy ochrony przyrody czy pomniki natury ożywionej lub nieożywionej.

Na terenie LGD występują także inne rośliny chronione. Na terenach podmokłych i wilgotnych łąk występuje goryczka wąskolistna, storczyk, pierwiosnek i mieczyk dachówkowaty, na torfowiskach natomiast spotkać można różne gatunki rosziczek i widłaków. Na obszarze Stowarzyszenia częściową ochroną objęte jest bagno zwyczajne, ciemiężca zielona, grzybień północny, kruszyna pospolita i konwalia majowa oraz kalina koralowa.

Teren Lokalnej Grupy Działania pod względem wodnym należy do zlewni rzeki Warty. Znajduje się tam sporo terenów sprzyjających budowie zbiorników retencyjno – rekreacyjnych. Na obszarze Stowarzyszenia znajduje się już jeden taki zbiornik na terenie gminy Konopiska. Ponadto wybudowano na potrzeby gospodarki rybackiej kilka mniejszych zbiorników, które są własnością osób prywatnych. Kolejną cechą charakterystyczną tworzącą spójny obszar środowiskowy jest występowanie zbiorników wód podziemnych w dobrej jakości. Poza spójnością w zakresie wody, LGD na swoim obszarze posiada jeszcze duże zalesienie. 36% powierzchni pokryte jest lasem.

Zgodnie z informacjami zamieszczonymi w Strategii Województwa Śląskiego na lata 2020 – 2030 wynika, że żadna z gmin Stowarzyszenia nie kwalifikuje się do obszaru I walorów przyrodniczych (niskie bądź zerowe walory przyrodnicze), za to gmina Boronów zakwalifikowała się do oceny 5 (najwyższe walory przyrodnicze). Wskazuje to, że cały obszar LGD „Bractwo Kuźnic” posiada walory przyrodnicze i choć zostały zakwalifikowane do różnych klas, to jest to teren atrakcyjny, na którym przyroda jest elementem stanowiącym o jego spójności.

Wartym uwagi, charakterystycznym dla obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” jest fakt, że wszystkie gminy wchodzące w skład LGD znajdują się w I obszarze problemowym (a więc najniższy) w zakresie jakości powietrza, co oznacza korzystne warunki do mieszkania na tym obszarze.

Występowanie cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym terenów, unikalne gatunki roślin leśnych i łąkowych oraz występowanie wód naturalnych powodują, że obszar ten jest spójny przestrzennie pod względem zasobów przyrodniczych, a także jest wyjątkowo atrakcyjny pod względem rekreacyjnym i turystycznym, co daje mu duże możliwości rozwoju.

4. Spójność gospodarcza

Istotnym wskaźnikiem dostarczającym danych do analizy zagadnienia przedsiębiorczości mieszkańców gmin jest kwestia liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym. W 2020 roku na obszarze Lokalnej Grupy Działania znajdowało się 7 689,8 podmiotów gospodarki w przeliczeniu na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym. Stanowi to wzrost o 1 357,8 podmiotów gospodarczych (wzrost o 17,66%) względem ilość podmiotów z roku 2015. Największy wzrost liczby podmiotów na przestrzeni 5 lat zanotowała gmina Starcza (wzrost o 367,9) oraz gmina Poczesna (wzrost o 328,5).

Tabela 3 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy/rok	2015	2020
Boronów	1 182,2	1 356,6
Kamienica Polska	1 464,5	1 702,0
Konopiska	1 281,5	1 531,0
Poczesna	1 325,0	1 653,5
Starcza	1 078,8	1 446,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Największa liczba podmiotów gospodarczych działa w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (821 podmiotów) i sekcji F – Budownictwo (602 podmioty). Wśród sekcji odznaczających się wysoką liczbą podmiotów należy wymienić także sekcję C – przetwórstwo przemysłowe (485 podmiotów), H – transport i gospodarka magazynowa (281 podmiotów) oraz sekcję M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (259 podmiotów).

Rolnictwo na terenie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” jest bardzo słabo rozwinięte. Znajduje się tam 656 gospodarstw rolnych, najwięcej o powierzchni od 1 do 5 ha (487), natomiast najmniej o powierzchni od 10 do 15 ha (9).

Tabela 4 Gospodarstwa rolne ogółem w 2020 roku

Nazwa	Gospodarstwa rolne ogółem (2020 r.)					
	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
Kamienica Polska	86	0	65	15	0	4
Konopiska	186	11	144	15	5	11
Poczesna	165	14	126	13	0	0
Starcza	125	3	95	24	0	0
Boronów	94	0	57	23	4	10

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Grupując gospodarstwa rolne na małe (do 5 ha) i duże (powyżej 5 ha) zauważyć można, że liczba małych gospodarstw rolnych jest zdecydowanie większa (515). Małe gospodarstwa, które nastawione są na produkcję rolną z reguły na potrzeby własne oraz najbliższej społeczności lokalnej. Wzmocnienie małych gospodarstw poprzez umożliwienie im tworzenia i rozwoju pozarolniczych funkcji, a więc i zwiększenia zarobków może stanowić ważny aspekt rozwoju nie tylko tych gospodarstw, ale także dla całego obszaru.

Na terenie działania LGD „Bractwa Kuźnic” znajdują się zagrody edukacyjne (Zielone Niwy w gminie Boronów oraz Owczarkowa Zagroda w gminie Konopiska) oraz agroturystyka (Koniczynka w gminie

Kamienica Polska), które mają wpływ na cały obszar nie tylko jako atrakcja turystyczna, ale także poprzez funkcję edukacyjną, wychowawczą i poznawczą także dla społeczności lokalnej. Kolejnym ciekawym obiektem jest znajdująca się w gminie Poczesna Alpakarnia, która w sposób innowacyjny świadczy usługi spędzania czasu wolnego i edukacyjne.

Zróźnicowanie podmiotów gospodarczych na terenie Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” jest potencjałem dla rozwoju tego obszaru. Taka różnorodność zwiększa szansę na zaspakajanie podstawowych potrzeb mieszkańców obszaru działania Stowarzyszenia. Dodatkowym atutem są wzrastające wpływy do budżetu gmin, na terenie których działają przedsiębiorstwa. Płacąc podatki, budżet gmin rośnie, a fundusze te przekazywane są na zaspakajanie lokalnych potrzeb. Dlatego warto nadal dofinansowywać rozwój i tworzenie nowych przedsiębiorstw na terenie LGD i podnosić atrakcyjność obszaru.

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” znajduje się na terenie dwóch subregionów – północnego (gmina Kamienica Polska, Konopiska, Poczesna i Starcza) oraz centralnego (gmina Boronów). Choć klasyfikacja gmin dzieli pod tym względem obszar LGD na dwa subregiony, to należy zauważyć, że wszystkie gminy członkowskie znajdują się na ich granicy, dlatego należy stwierdzić, że potencjały i wyzwania, jakie zostały zdefiniowane w strategii Województwa Śląskiego do 2030 roku dla tych dwóch subregionów dotyczą w różnym stopniu wszystkich gmin obszaru działania Stowarzyszenia. Wśród nich wymienić należy m.in. wspólne dla całego obszaru LGD bogate walory przyrodnicze, dostępność do edukacji na wszystkich szczeblach, dobre połączenia drogowe, a także rozwiniętą przedsiębiorczość.

Dwie gminy Stowarzyszenia leżą w bezpośrednim otoczeniu aglomeracyjnym Miasta Częstochowa. Jest to gmina Konopiska i gmina Poczesna. W związku z tym, że wszystkie gminy LGD kooperujące ze sobą pozostają w bezpośrednim bądź dalszym sąsiedztwie, możemy zaobserwować wpływ dużego ośrodka aglomeracyjnego na wszystkie gminy Stowarzyszenia. Należy również zauważyć, że Miasto Częstochowa jest jednym z ważnych ośrodków wzrostu gospodarczego na terenie Województwa Śląskiego. Miasto wpływa między innymi na większy potencjał edukacyjny i kulturowy dla całego obszaru. Miasto Częstochowa posiada kilka szkół ponadpodstawowych o bardzo dobrych wynikach względem średniej kraju oraz kilka uczelni wyższych takich jak między innymi Uniwersytet Humanistyczno – Przyrodniczy im. Jana Długosza, czy Akademia Polonijna, które dają możliwość podjęcia studiów wyższych. Innym ważnym czynnikiem jest możliwość znalezienia zatrudnienia dla mieszkańców okolicznych gmin.

Różnorodność podmiotów gospodarczych oraz możliwość kontynuowania edukacji na uczelniach wyższych, w pobliżu działania LGD „Bractwo Kuźnic”, daje duży potencjał do zahamowania emigracji młodych ludzi z terenu działania Stowarzyszenia, z którego dojazd do Częstochowy nie stanowi problemu.

5. Spójność społeczna

Uwarunkowania historyczne obszaru Lokalnej Grupy Działania związane są z dziejami ziemi częstochowskiej i lublinieckiej. Historia tego regionu sięga odległych czasów, a pierwsza wzmianka o obszarze pochodzi z 1341 roku i odnosi się do gminy Boronów. Osadnictwo natomiast na tym obszarze pojawiło się wcześniej – znaleziono bowiem na tym obszarze ślady z epoki neolitu oraz z okresu kultury łużyckiej. Historia terenu LGD „Bractwo Kuźnic” ma tradycje przemysłowe związane przede wszystkim z kopalniami rud żelaza oraz tkactwem, ale również z istnieniem własności ziemskiej (folwarków). Najbardziej charakterystyczne dla tego obszaru kuźnice i kopalnie rud żelaza istniały w kilku miejscowościach. Przede wszystkim wieś Kamienica Polska wywodzi się ze średniowiecznej kuźnicy należącej do parafii miejskiej w Koziegłowach, na północnym krańcu księstwa siewierskiego. Dodatkowo Kamienica Polska w latach 20., 30. i 40. XIX wieku była liczącym się w Królestwie Polskim ośrodkiem produkcji tkackiej. Eksploatacja rudy żelaza na terenie gminy Kamienica Polska sięga, więc średniowiecza. Potwierdzone źródłowo są kuźnice w Kamienicy, Osinach i w rejonie Własny. Ostatnie o niej wzmianki pochodzą z pierwszej ćwierci XVII wieku. Potem rejony kuźnicy stały się folwarkami. Pod koniec XIX wieku nastąpił upadek kuźni i kopalni rud żelaza na omawianym obszarze. W Boronowie jednak poza przemysłem ciężkim rozwijało się rolnictwo i przemysł przetwórczy, miejscowość posiadała gorzelnię, dwa browary, tartak i trzy młyny wodne.

Na podkreślenie zasługują także uwarunkowania kulturowe tego obszaru, silnie związane są z dobrami kultury niematerialnej, pielęgnowanymi na przestrzeni wielu lat, na które w szczególności składają się: legendy, tradycje i obrzędy, jak również wspólna dla obszaru kultura materialna – szczególnie architektura i rzemiosło. Legendy i podania utrzymujące się w społeczności Boronowa, ale również w pozostałych miejscowościach związane są najczęściej z dawnymi formami życia społecznego i gospodarczego. Część z nich odnosi się do stawów, które wcześniej występowały na terenie wioski jak na przykład podanie o utopcu czy podania o córkach wodnika oraz o zatopionej w stawie córce właścicieli miejscowości. Żywe są także podania związane z ruchem pątniczym. Niektóre podania odnoszą się do miejsc, w których wcześniej występowało kopalnictwo rud i wytop żelaza. Natomiast zwyczaje i obrzędy charakterystyczne dla tego obszaru związane są przede wszystkim z porami roku i religią w tym w szczególności z okresem wielkanocnym i Bożego Ciała. Lokalne produkty kulinarne to tradycyjne produkty wytwarzane od lat na tym terenie w szczególności na uwagę zasługuje m.in. ciasto z tartych ziemniaków zwane „kucmokiem”.

Na terenie działania LGD „Bractwo Kuźnic” znajdują się stosunkowo liczne obiekty zabytkowe będące wynikiem działalności człowieka. Znajdziemy tu obiekty sakralne w szczególności kościoły, kapliczki i cmentarze, które usytuowane są w każdej z gmin obszaru „Bractwa Kuźnic”. Ponadto na uwagę zasługują zabudowania mieszkalne i gospodarcze w tym drewniane i murowane budynki w Kamienicy Polskiej i Starczy. Część zabytków związana jest z eksploatacją rud żelaza na tych terenach. Największą atrakcją są znajdujące się w Boronowie pozostałości po kopalni rudy żelaza w Zumpach oraz ruiny kopalni rud żelaza „Szczekaczka” w Brzezinach w gminie Poczesna. W związku z występowaniem kopalni na obszarze działania LGD znajdują się tam też charakterystyczne ukształtowania terenu w postaci hałd. Młyn Morawców, Kościół w Rększowicach, kapliczki Nepomucena, Kościół św. Michała Archaniola to tylko kilka przykładów licznych zabytków znajdujących się na obszarze Stowarzyszenia.

6. Oferta dla młodzieży i seniorów

Oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów opiera się w znacznej mierze na walorach rekreacyjnych i turystycznych, które umożliwiają spędzanie czasu na świeżym powietrzu. Świetnym przykładem jest znajdujący się na terenie działania LGD Park Korzonek. Ponadto na terenie Lokalnej Grupy Działania znajduje się Uniwersytet III wieku. Oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów jest bardzo mało zróżnicowana i wymaga wsparcia zarówno w tworzeniu infrastruktury jak i form kulturowych, co zostało podkreślone na spotkaniach konsultacyjnych z mieszkańcami w każdej gminie objętej działaniem LGD.

Oferta spędzania czasu wolnego dla młodzieży w dużej mierze opiera się na dostępności do infrastruktury sportowej. Na terenie Stowarzyszenia znajduje się wiele boisk uniwersalnych. Na uwagę zasługują również specjalistyczne obiekty, np. korty tenisowe, boisko lekkoatletyczne, czy boiska do gry w piłkę.

Interesującym zapleczem infrastrukturalnym do spędzania czasu wolnego przez seniorów i młodzież są istniejące na terenie Stowarzyszenia ścieżki rowerowe. Nie są one ze sobą połączone i nie tworzą spójnej możliwości do atrakcyjnych wycieczek rowerowych, jednak już w obecnym stanie dają możliwość spacerowania i podziwiania przyrody. Ścieżki te nie są jednak oznaczone przez co potencjalni turyści czy mieszkańcy napływowi mają utrudnione korzystanie z nich.

Zgodnie z danymi z systemu KRS ministerstwa sprawiedliwości¹ na terenie Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” znajdują się łącznie 22 oddziały Ochotniczej Straży Pożarnej, 11 Kół Gospodyń Wiejskich oraz 6 Klubów Sportowych. Na obszarze LGD znajdują się ponadto organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych ruchowo i ich rodzin oraz integracji małej społeczności jak np. Fundacja Dzieci Wujka Toma oraz Fundacja ALEA Ponadto na wskazanym obszarze znajduje się Ruch Inicjatyw Społeczno-Ekologicznych, Polski Klub Miłośników Psów Rasowych, Stowarzyszenie Abstynenckie i Uniwersytet III Wieku. Na terenie całej Lokalnej Grupy Działania występuje mała różnorodność stowarzyszeń i NGO, co negatywnie wpływa na wspieranie różnorodnych zainteresowań lokalnej społeczności. Dodatkowo na terenie działania LGD znajduje się Alapakarnia

¹ System EKRS (ms.gov.pl)

i szkoła jeździecka, które stwarzają dodatkowe możliwości do spędzania czasu wolnego dla wszystkich mieszkańców Stowarzyszenia.

Atuty gmin nie są pełni wykorzystywane dla rozwoju oferty czasu wolnego. Powody to m.in. niewystarczająca infrastruktura turystyczno – wypoczynkowa, brak spójnej oferty turystyczno – rekreacyjnej wszystkich gmin, słabo rozwinięta sieć szlaków pieszych i tras rowerowych, brak ich zintegrowania, brak jednolitego i skutecznego systemu promocji, wizualizacji i informacji w zakresie oferty spędzania czasu wolnego.

Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR

1. Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna to aktywne uczestnictwo obywateli w podejmowaniu decyzji, które mają bezpośredni związek z funkcjonowaniem społeczności, których są członkami. W głównej mierze jest to ich czynny udział w procesach zainicjowania oraz spełniania funkcji zgodnie z przeznaczeniem grup obywatelskich i pozarządowych organizacji. Ze względu na typ relacji wyróżniamy dwa rodzaje partycypacji: wspólnotową zwaną horyzontalną oraz obywatelską określaną również jako wertykalną. Pierwsza obejmuje współdziałanie różniących się między sobą grup społecznych dotyczące jednego wspólnego przedsięwzięcia. Druga zaś oparta jest na włączeniu obywateli w działania, których inicjatorami są władze publiczne. Działania te obejmują: aktywność publiczną wychodzącą ze strony obywateli (petycje, skargi, edukacja publiczna), włączenie do uczestnictwa członków społeczeństwa, udział w wyborze przedstawicieli władzy, obligatoryjne postawy wynikające z przepisów prawa.

Partycypacja społeczna charakteryzuje się 3 rodzajami relacji:

1. Informowanie obywateli o podjętych decyzjach, które bezpośrednio ich dotyczą.
2. Konsultowanie - przedstawiciele władz przedstawiają swoje projekty bądź postulaty i oczekują na opinie mieszkańców.
3. Współdecydowanie – obywatele nie tylko oceniają pomysły władz lokalnych, ale również biorą czynny udział w rozwiązywaniu lokalnych problemów.

Współpraca w ramach dialogu społecznego pomiędzy mieszkańcami, a przedstawicielami władz lokalnych pokazuje, że obywatele biorą udział w podejmowaniu decyzji bezpośrednio ich dotyczących, są bardziej skłonni do wprowadzenia zmian, zwiększają swoje zaufanie do urzędników, angażują się w działania wspólnot lokalnych, czują się współodpowiedzialni za otoczenie, w którym mieszkają oraz uczą się zarządzania.

2. Doświadczenie Lokalnej Grupy Działania w stosowaniu metod partycypacyjnych

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” już w okresie wdrażania LSR 2007-2013, a także 2014-2020 bogato wykorzystywało metody partycypacyjne w tworzeniu dokumentu strategicznego. W celu zapewnienia oddolnego charakteru opracowywanego dokumentu Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność w okresie programowania 2014-2020 LGD zaproponowała szeroką partycypację przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oraz mieszkańców każdej z gmin wchodzących w skład LGD. W okresie programowania 2014-2020, LGD już na etapie opracowania dokumentu strategicznego organizowało spotkania konsultacyjne w gminach i prowadziła badania społeczne wśród młodzieży. Powołano także zespół ds. pisania strategii złożony z członków LGD, a także ogłoszono nabór fiszek do bazy projektów i konsultowano lokalne kryteria z członkami Rady. Konsultacje i współpraca pomiędzy różnymi aktorami życia społecznego odbywały się zatem na wszystkich kluczowych etapach pisania LSR. Również samo wdrażanie strategii pokazuje, że LGD aktywnie prowadziła proces partycypacji i aktywnie włączała społeczność do zarządzania zmianą lokalną.

W 2015 r. na obszarze każdej z gmin objętej LSR zostały zorganizowane warsztaty konsultacyjne, w których wzięli udział mieszkańcy, przedsiębiorcy, samorządowcy i organizacje NGO. Zaplanowana promocja organizowanych warsztatów zapewniła optymalną frekwencję podczas dyskusji oraz zróżnicowaną reprezentację osób, które wzięły udział w warsztacie. Sam warsztat był definiowany wokół problemów i potrzeb mieszkańców

gminy. W dalszej kolejności z wykorzystaniem metody przekształcania drzewa problemów w drzewo celów, poszczególne problemy i potrzeby właściwe dla całego obszaru działania LGD zostały przekształcone w cele ogólne, szczegółowe oraz działania. Dzięki temu określone zostały cele, które odpowiadały rzeczywistym problemom i potrzebom zgłaszanym przez mieszkańców. Zebrane w ten sposób dane zostały opracowane w ramach analizy SWOT, co dało fundament do napisania strategii w pełni odzwierciedlającej potrzeby i poglądy mieszkańców obszaru LGD.

Dotychczasowe doświadczenia partycypacyjne z okresu wdrażania LSR 2014-2020 LGD „Bractwo Kuźnic” zostały podsumowane w ewaluacji realizowanej LSR na lata 2014-2020. Mieszkańcy oraz przedstawiciele biura, Rady i Zarządu Stowarzyszenia biorący udział w prowadzonych wówczas badaniach podsumowujących działania LGD, oceniali między innymi działania komunikacyjne, partycypacyjne i działania ukierunkowane na budowanie kapitału społecznego, który stanowi fundament budowania bliższych relacji i sprzyja angażowaniu się w sprawy lokalne. Wnioski płynące z raportu ewaluacyjnego jasno wskazują, że dotychczasowe działania LGD w zakresie wdrażania LSR oraz działań komunikacyjnych były efektywne i pozwalały mieszkańcom aktywnie uczestniczyć w życiu Stowarzyszenia i wdrażaniu LSR.

LGD „Bractwo Kuźnic” w okresie programowania 2014-2020 korzystała z pełnej możliwej gamy sposobów realizacji przedsięwzięć. Zaplanowano konkursy, liczne projekty grantowe, a także projekty współpracy. Na rzecz rozwoju lokalnego, aktywnie działali również członkowie Stowarzyszenia. To przełożyło się na zaangażowanie wielu grup interesu ze wszystkich sektorów.

Tabela 5 Projekt realizowane przez członków LGD

Lp.	Nazwa członka LGD	Tytuł projektu partnerskiego członków LGD	Opis projektu
1.	STOWARZYSZENIE STACJA ROZWOJU „SŁOWIKOR”	„Aktywni seniorzy i zdolna młodzież”	Celem projektu było uruchomienie i funkcjonowanie świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży oraz Klubu Seniora.
2.	STOWARZYSZENIE STACJA ROZWOJU „SŁOWIKOR”	„Aktywni seniorzy i zdolna młodzież – edycja II”	Celem projektu było zapewnienie opieki i rozwoju dzieci i młodzieży w Placówce Wsparcia Dziennego oraz opieki i podtrzymania aktywności zawodowej osób starszych w Klubie Seniora.
3.	STOWARZYSZENIE STACJA ROZWOJU „SŁOWIKOR”	„SŁOWIKOR dla seniorów”	Celem projektu było wsparcie usług społecznych dla osób niesamodzielných i nieaktywnych zawodowo. Zorganizowane zajęcia w Klubie Seniora zapobiegły odosobnieniu i marginalizacji seniorów.
4.	STOWARZYSZENIE STACJA ROZWOJU „SŁOWIKOR”	„Kuźnia talentów i możliwości”	Projekt realizowany w partnerstwie z Fundacją „Przyjaciół z sercem”. Celem projektu było utworzenie Placówki Wsparcia Dziennego – Kuźni talentów i możliwości
5.	WSPÓLNIE DLA ROZWOJU SOŁECTWA ZAWODZIE	„LOKALNE CENTRUM AKTYWNOŚCI SOŁECTWA ZAWODZIE”	Celem projektu było zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej miejscowości Zawodzie poprzez budowę budynku Lokalnego Centrum Aktywności sołectwa Zwodzie
6.	WSPÓLNIE DLA ROZWOJU SOŁECTWA ZAWODZIE	„Inwestycja w nasz potencjał – udział w wydarzeniu skierowanym dla NGO”	Celem projektu był aktywny udział w Forum Akademii Rozwoju pt. „Budowanie współpracy międzysektorowej”. Realizacja projektu wzmocniła członków Stowarzyszenia pod kątem zwiększenia udziału w życiu publicznym na poziomie lokalnym
7.	STOWARZYSZENIE „RAZEM DLA WRZOSOWEJ”	„Przebudowa infrastruktury rekreacyjnej w miejscowości Wrzosowa”	Celem projektu było zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej miejscowości Wrzosowa

			poprzez przebudowę infrastruktury rekreacyjnej w sołectwie
8.	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W KONOPISKACH	<i>„Modernizacja kotłowni oraz instalacji centralnego ogrzewania w budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Konopiskach”</i>	Celem projektu była poprawa dostępności i wzrost atrakcyjności infrastruktury publicznej poprzez modernizację ogrzewania budynku OSP w Konopiskach
9.	GMINA STARCZA	<i>„Montaż odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Starcza - etap I”</i>	Celem projektu był spadek emisji gazów cieplarnianych poprzez wybudowanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej OZE
10.	GMINA STARCZA	<i>„Budowa wodociągu i kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Łysiec i Rudnik Mały”</i>	Celem projektu było podłączenie do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej wszystkich mieszkańców dwóch sołectw

Źródło: Opracowanie własne.

Wpływ na efektywność działań LGD i stopień zaangażowania lokalnej społeczności w realizowanie LSR ma obustronna komunikacja pomiędzy Stowarzyszeniem, a mieszkańcami obszaru objętego Strategią. Postępowanie w tym zakresie wyznacza plan komunikacyjny, który definiuje konkretne działania komunikacyjne oraz zawiera wskaźniki pozwalające na monitorowanie postępów w ich realizacji. Działania komunikacyjne miały służyć: informowaniu potencjalnych wnioskodawców o LSR, informowaniu o dotychczasowych efektach realizacji LSR, integracji lokalnych środowisk gospodarczych oraz pozyskiwaniu informacji zwrotnej dotyczącej jakości prowadzonych działań informacyjnych. W tym celu prowadzono szkolenia, konferencje, umieszczano artykuły na stronie internetowej LGD i portalu społecznościowym oraz w prasie lokalnej, kontaktowano się poprzez rozmowę telefoniczną, email czy doradztwo, udostępniano ankiety, organizowano spotkania konsultacyjne czy też uczestniczono w targach.

Opinie samych mieszkańców gmin obszaru LGD na temat tego, czy komunikacja była efektywna są jednoznaczne. W przygotowanej dla nich ankiecie zadano pytanie o rozpoznawalność LGD „Bractwo Kuźnic”. Spośród 109 badanych mieszkańców, aż 104 wybrało odpowiedź twierdzącą, a tylko 5 stwierdziło, że nigdy nie słyszało o LGD, co należy uznać za świetny wynik. Osobom, które wskazały, iż słyszały o LGD „Bractwo Kuźnic” zadano kolejne pytanie dotyczące tego, w jaki sposób dotarły do informacji o Stowarzyszeniu. Dane pokazują, iż przygotowany plan komunikacyjny spełnił swoje zadanie. Najwięcej mieszkańców gmin obszaru Stowarzyszenia biorących udział w badaniu wskazało, iż źródłem informacji o LGD „Bractwo Kuźnic” była strona internetowa (79), a dużo pozytywnych ocen zebrały także informacje o LGD na stronach gmin (64), w mniejszym stopniu profil LGD na Facebooku (56). Potwierdza to dość jednoznacznie, że korzystanie z wirtualnych kanałów komunikacji jest bardzo efektywne. Istotną rolę odegrał też „marketing szeptany” - 76 spośród 104 badanych dowiedziało się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny, a także publikacje w prasie na temat działalności LGD (57), uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD (53) oraz wydawane przez „Bractwo Kuźnic” publikacje i/lub materiały (51). Mniej niż połowa ankietowanych (48) wskazała, iż sprawdziło się odwiedzanie stoisk LGD w trakcie imprez lokalnych czy festynów. Na podstawie udzielonych przez mieszkańców, którzy brali udział w ankiecie, odpowiedzi można wskazać, iż najmniej efektywne były informacje zamieszczane na tablicach, billboardach czy plakatach (34 osób wskazało, iż w ten sposób docierały do nich informacje dotyczące LGD, a 37 wskazało, iż ten kanał nie odegrał swojej roli).

W kontekście działań komunikacyjnych, warto również sprawdzić, w jaki sposób docierały do potencjalnych beneficjentów informacje o naborze wniosków w LGD. Ankietowani potencjalni beneficjenci potwierdzają, że sieć internetowa to aktualnie najlepszy kanał komunikacyjny. Aż 21 spośród 26 respondentów wskazało, iż to strona internetowa stanowiła źródło informacji o naborze, a 18 stwierdziło, że odwiedziło profil LGD na Facebooku. Spośród „wirtualnych” źródeł informacji najmniejszą rolę odegrały informacje zamieszczane na stronach gmin (14). Istotną rolę odegrało też uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez „Bractwo Kuźnic” i informacje o działalności pozyskane od znajomych lub członków rodziny (po 19) oraz wydawane przez LGD publikacje i/lub materiały (17). Połowa respondentów wskazała za kluczowe odwiedzanie stoisk

Stowarzyszenia w trakcie imprez lokalnych czy festynów. Najmniejszą rolę odegrały natomiast tablice informacyjne, billboardy i plakaty (10) oraz publikacje w prasie (8).

W ramach opisywanego badania ewaluacyjnego zebrano opinie beneficjentów na temat doradztwa udzielanego im na różnych etapach współpracy z „Bractwem Kuźnic”. Zdecydowana większość ankietowanych skorzystała z szerokiego zakresu wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku. 25 z 26 ankietowanych skorzystało ze wsparcia polegającego na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania, wsparcia w zapoznaniu się z zasadami jego uzyskania, porad w zakresie wypełniania dokumentów koniecznych do złożenia wniosku oraz wyjaśnienia szczegółowych zasad oceny wniosków. Jedna osoba mniej skorzystała natomiast ze wsparcia polegającego na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków oraz ze wsparcia w zakresie ustalenia koncepcji projektu, aby spełniał kryteria wynikające z LSR.

Podsumowując wątek bogatego doświadczenia Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” w stosowaniu narzędzi partycypacyjnych można stwierdzić, że jest ono efektem poprawnych i inkluzywnych wewnętrznych procedur, konsekwentnie realizowanej zasady oddolności w trakcie przygotowania i wdrażania dokumentów strategicznych oraz skutecznej komunikacji Stowarzyszenia z przedstawicielami lokalnej społeczności. Na kanwie tych doświadczeń został przygotowany plan partycypacji oraz plan komunikacji dla okresu programowania UE 2023-2027.

Rosnąca liczba członków LGD, liczne spotkania ze społecznością lokalną reprezentowaną przez różne grupy interesu, skuteczna realizacja planu komunikacyjnego i włączenie społeczności lokalnej w proces opracowania i wdrażania LSR w poprzednich okresach programowania UE oraz zrealizowanie trzech projektów współpracy wskazują jasno, że Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” realizuje szeroko zakrojony plan rozwoju swojego obszaru działania ze szczególnym uwzględnieniem głosu społeczności i instytucji lokalnych. Podnoszą dzięki temu poziom życia lokalnej społeczności troszcząc się o każdą z grup społecznych zamieszkujących teren LGD.

3. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR

Podmiotem odpowiedzialnym za opracowanie LSR i koordynację wszystkich prac był specjalnie powołany Zespół Inicjatywny, który został wyłoniony spośród lokalnych liderów każdej z gmin wchodzących w skład LGD zapewniając reprezentację wszystkich gmin i wszystkich sektorów.

Opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD "Bractwo Kuźnic" zostało sfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PROW 2014-2020, który ma na celu między innymi wsparcie przygotowawcze dla utworzenia LSR na lata 2023-2027. W celu zapewnienia oddolnego charakteru opracowywanego dokumentu Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zaplanowano i zrealizowano szeroką partycypację przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego każdej z gmin wchodzących w skład LGD. Oznacza to zrealizowanie w praktyce zasad:

- a) Transparentności – przejrzystość i jawność procesu na każdym jego etapie, przekazywanie mieszkańcom obszaru wszelkich informacji na temat realizacji procesu,
- b) Inkluzywności – włączenie w proces przedstawicieli wszystkich sektorów wchodzących w skład LGD, przedstawicieli wszystkich potencjalnych grup docelowych oraz potencjalnych grup w niekorzystnej sytuacji oraz ze szczególnym uwzględnieniem zasady równości płci
- c) Sprawczości – zapewnienie wszystkim uczestnikom procesu realnego i równego wpływu na jakiegoś przebieg.

W czasie tworzenia strategii uwzględniono zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym dotyczące poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; zasady równości kobiet i mężczyzn; zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami; zgodność działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyn poważnych szkód”. Dołożono również starań, aby w konsultacjach udział wzięły także osoby reprezentujące różne potencjalne grupy społeczne w niekorzystnym położeniu, w tym

kobiety, osoby starsze, młodzi ludzie do 25 r.ż. W związku z tym, plan włączenia społeczności lokalnej w tworzenie LSR realizowano w ten sposób, aby wykorzystać zróżnicowane środki komunikacji, a także rozmaite kanały dotarcia z informacjami na temat podejmowanych działań (elektroniczne oraz tradycyjne), tak aby osoby o różnorodnych cechach demograficznych i psychospołecznych mogły wziąć udział w procesie tworzenia LSR. Istotne, że w przeważającej części były to środki umożliwiającą komunikację dwustronną. Oznacza to, że komunikaty formułowane były nie tylko przez członków zespołu bezpośrednio pracującego nad LSR, ale także przez zainteresowane organizacje i mieszkańców. W przeprowadzonych konsultacjach społecznych na potrzeby opracowania LSR zastosowane zostały następujące metody partycypacyjne:

- a) Warsztaty strategiczne – zostały zorganizowane w każdej gminie wchodzącej w skład LGD przy współpracy członka LGD z terenu danej gminy.
- b) Nabór fiszek projektowych – metoda on-line, która pozwoliła na rozpoznanie potrzeb potencjalnych beneficjentów.
- c) Badania ankietowe mieszkańców – metoda on-line.
- d) Badania ankietowe młodzieży poniżej 25 r.ż. - metoda on-line.
- e) Konsultacje internetowe – do ich prowadzenia wykorzystana została strona internetowa LGD oraz profil LGD na portalu społecznościowym.
- f) Spotkanie eksperckie – zostało zorganizowane spotkanie z ekspertami reprezentującymi m.in. KGW, lokalne NGO, przedsiębiorców oraz władzę samorządową.
- g) Dodatkową metodą partycypacyjną były spotkania Zespołu Inicjatywnego. Był on odpowiedzialny za podejmowanie decyzji ostatecznych rozwiązań zawartych w LSR. Członkowie Zespołu Inicjatywnego wspierali również LGD w stosowaniu pozostałych metod konsultacyjnych.

W maju 2022 r. na obszarze każdej z gmin objętej LSR zostały zorganizowane warsztaty konsultacyjne, w których mogli wziąć udział wszyscy mieszkańcy, przedsiębiorcy, samorządowcy i organizacje NGO. Zaplanowana promocja organizowanych warsztatów zapewniła optymalną frekwencję podczas dyskusji oraz zróżnicowaną reprezentację osób, które wzięły udział w warsztacie. Sam warsztat definiował się wokół problemów i potrzeb mieszkańców gminy. Tematyka spotkań poświęcona była w szczególności analizie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń a także celów LSR, grupom w niekorzystnej sytuacji oraz sposobom skutecznego działania. Zatrudniony moderator spotkania zachęcał do aktywnego udziału w dyskusji. Dokonał on ostatecznej hierarchizacji problemów i potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców na przeprowadzonych warsztatach. Wszelkie uwagi i sugestie były brane pod uwagę znow pod kątem kryterium realności oraz możliwości podjęcia działania, a także trafności zgłaszanych uwag. W ten sposób powstał gotowy dokument z celami i działaniami stanowiącymi sposoby realizacji LSR. Spotkania te odbyły się:

- a) W dniu 16.05.2022 r. w Gminnym Ośrodku Kultury w Boronowie
- b) W dniu 16.05.2022 r. w Gminne Centrum Kultury i Sportu w Konopiskach
- c) W dniu 17.05.2022 r. w Ochotniczej Straży Pożarnej w Rudniku Małym (gm. Starcza)
- d) W dniu 17.05.2022 r. w Gminnym Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji w Kamienicy Polskiej.
- e) W dniu 18.05.2022r. w Gminnym Ośrodku Kultury w Lokalnym Centrum Aktywności Sołectwa Zawodzie (gm. Poczesna)

Sposób przygotowania strategii można podzielić na pięć etapów prac. W każdym z nich podejmowano kroki zmierzające do jak najszerszego udziału społeczności lokalnej w tworzeniu LSR. W związku z tym przewidziano zastosowanie zróżnicowanych metod partycypacji społecznej.

44

Tabela 6 Etapy partycypacyjnego tworzenia LSR

Etap	Zakres prac	Wykorzystane metody
Etap I.	Zdefiniowanie potrzeb i potencjału obszaru LSR;	1,2,3,4,5,6,7,8
Etap II.	Wybór i określenie hierarchii celów LSR;	1,2,3,4,5,6,7,8
Etap III.	Poszukiwanie rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii;	1,2,3,4,5,6,7,8
Etap IV.	Stworzenie systemu monitorowania postępów w realizacji LSR;	4,6,7,8
Etap V.	Zidentyfikowanie grup docelowych LSR	1,2,3,4,5,6,7,8

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach prowadzonych konsultacji zebrano szereg danych, które posłużyły do opracowania poszczególnych rozdziałów LSR zgodnie z powyższą tabelą. Poszczególne metody pozwoliły zebrać następujące dane.

- Otwarte spotkania warsztatowe strategiczne dla mieszkańców – spotkania odbyły się w maju 2022 roku, w każdej z gmin wchodzących w skład obszaru LGD. Łącznie odbyło się pięć spotkań. W konsultacjach społecznych podczas spotkań stacjonarnych brały udział różne grupy społeczne, a przede wszystkich przedstawiciele samorządu gminnego: wójtowie, przewodniczący rad gmin, radni, sołtysi, pracownicy urzędu, pracownicy gminnych ośrodków kultury, bibliotek, członkowie organizacji pozarządowych, a w szczególności kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych, klubów sportowych, organizacji działających na rzecz rozwoju gminy czy wsi, organizacji artystycznych (orkiestry, zespoły folklorystyczne), przedsiębiorcy różnych branż: turystycznej, budowlanej, handlowej, przetwórczej, rzemieślniczej oraz rolnicy. Szeroki przegląd różnych organizacji biorących udział w spotkaniach w każdej z gmin wchodzących w skład obszaru działania LGD zapewnia reprezentatywność dla całej społeczności lokalnej. W ramach spotkań dokonano analizy potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru, a także celów strategii, w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz odnośnych planowanych działań, o których mowa w art. 32 ust. 1 lit. c i d rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.;
- Badania ankietowe wśród mieszkańców LGD – zostały przeprowadzone w okresie wrzesień 2022 – styczeń 2023, 2 metodami: mailowo, a także poprzez zamieszczenie formularza ankiety na stronie internetowej LGD. Łącznie zebrano 17 ankiet. Badania w szczególności posłużyły do określenia potrzeb i problemów społeczności lokalnej, poszukiwania rozwiązań formalno-instytucjonalnych oraz określenia wskaźników;
- Badania ankietowe wśród młodzieży obszaru LGD – zostały przeprowadzone we wrześniu 2022. Link do ankiety został zamieszczony na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz został przesłany do szkół działających na obszarze LGD. Łącznie zebrano 47 ankiet. Zebrane dzięki ankiecie dane pozwoliły uzyskać szersze spektrum oczekiwań i sposobów rozwiązań najważniejszych problemów tej szczególnej grupy.
- Praca nad zebraniem materiałem za pośrednictwem strony internetowej LGD oraz portalu społecznościowego – w całym okresie przygotowywania poszczególnych elementów strategii, na stronie Stowarzyszenia i portalu społecznościowym umieszczane były artykuły, ogłoszenia i powstające elementy LSR. Materiał był dostępny, a mieszkańcy obszaru mogli zapoznać się z nim i mogli wyrazić swoją opinię na temat konsultowanego materiału. Warto zauważyć, że oprócz kanałów elektronicznych Stowarzyszenia, materiały pojawiały się także na stronach internetowych podmiotów, których przedstawiciele brali udział w pracach Zespołu Inicjatywnego. Łącznie na przestrzeni od maja 2022 do maja 2023 roku zebrano wiele uwag, dzięki którym opinie mieszkańców obszaru LGD zostały uwzględnione w przygotowaniu ostatecznego kształtu następujących części LSR: zdefiniowanie potrzeb i potencjału obszaru LSR, cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia, wybór grup w niekorzystnej sytuacji, system monitoringu postępów realizacji LSR, określenie kryteriów wyboru operacji;
- Formularz fiszki projektowej – w okresie wrzesień 2022 – styczeń 2023 na stronie Stowarzyszenia zamieszczona została fiszka projektowa, dzięki której potencjalni wnioskodawcy wskazywali jakiego

rodzaju projektu chcieliby realizować w ramach nowej LSR. Uzupełniające narzędzie osoby były proszone także o określenie swojego zainteresowania zagadnieniami związanymi z innowacjami, cyfryzacją, środowiskiem i klimatem, partnerstwem w realizacji LSR, czy działaniami na rzecz przeciwdziałaniu negatywnym zmianom demograficznym. W fiszce znalazło się również pytanie dotyczące potencjalnych osób w niekorzystnej sytuacji, włączonych w realizację zgłaszanego projektu. Łącznie zebrano 21 fiszek. Fiszki dały możliwość dokładniejszego oszacowania efektów będących rezultatem wdrażania LSR i zaplanowania budżetu i wskaźników do strategii;

6. Punkt konsultacyjny – przez cały okres przygotowywania LSR w biurze Stowarzyszenia prowadzony był dyżur konsultacyjny. W punkcie mieszkańcy obszaru działania LGD mogli zapoznawać się z bieżącymi efektami prac nad strategią, konsultować je, zgłaszać swoje uwagi i opinie. W ramach prowadzonego punktu, możliwy był nie tylko kontakt bezpośredni, ale także zapośredniczony poprzez środki komunikacji telefonicznej i elektronicznej;
7. Spotkania Zespołu Inicjatywnego – prace Zespołu polegały na dyskusji i konsultacji opracowanych na podstawie zebranych materiałów (badania, materiały ze spotkań, dane zastane z GUS, etc.) części tworzonej LSR. W celu zapewnienia udziału członków Zespołu w kolejnych spotkaniach, zapewniono możliwość zdalnego w nich udziału. Łącznie odbyło się 5 spotkań. Spotkania liderów społeczności lokalnych w ramach prac Zespołu pozwoliły na efektywną pracę nad bogatym materiałem zebrany w ramach konsultacji i prowadzonej diagnozy obszaru. Dodatkowo, głos Zespołu Inicjatywnego był rozstrzygający w sytuacjach niejednoznacznych, wymagających interpretacji i wiedzy lokalnej na temat funkcjonowania instytucji, oceny stanu infrastruktury czy specyfiki lokalnych zasobów. Każdorazowo Zespół kierował się w podejmowaniu decyzji po pierwsze dostępnymi materiałami wyrażającymi opinię społeczności lokalnej, po drugie możliwościami programowymi oraz po trzecie, swoją wiedzą wynikającą z doświadczenia i znajomości obszaru. Pomysły i propozycje zgłaszane w czasie konsultacji nie były odrzucane, ale były wyjaśniane i poszukiwano możliwości ich uwzględnienia w strategii. Z tego względu Zespół spotykał parokrotnie podczas prowadzonych konsultacji i omawiał ich wyniki.
8. Spotkanie eksperckie – zostało przeprowadzone 17.11.2022r., a udział w nim wzięło 27 osób reprezentujących: KGW, lokalne NGO, przedsiębiorców oraz władzę samorządową. Spotkanie odbyło się w Wąsoszu w „Owczarkowej Zagrodzie”. Podczas spotkania przeprowadzono warsztaty połączone z konsultacjami wypracowanych i zgromadzonych dotychczas materiałów. W szczególności było to cenne spotkanie, gdyż uczestnikami były osoby, które w minionej perspektywie UE 2014-2020 starały się o środki na realizację operacji z LGD i/lub zamierzają starać się o środki w ramach perspektywy UE 2023-2027. Kluczowe było poznanie ich zdania na temat zgromadzonego materiału i propozycji, jakie zespół inicjatywny przygotował w kontekście celów, przedsięwzięć, grup w niekorzystnej sytuacji, a także sposobu realizacji LSR i realizacji planu komunikacji. Przedmiotem dyskusji były także monitoring i ewaluacja postępów realizacji strategii oraz zagadnienia związane z cechami podejścia LEADER, w tym innowacyjność, cyfryzacja, sytuacja osób w wieku senioralnym, osób młodych, a także działania mające na celu przeciwdziałanie negatywnym zmianom klimatycznym oraz współpraca partnerska pomiędzy podmiotami z obszaru LGD oraz z organizacjami nie działającymi na obszarze działania LGD.

Proces tworzenia LSR był ukierunkowany na zagadnienia dotyczące kryteriów przekrojowych podejścia LEADER, w szczególności innowacyjność, cyfryzację, środowisko i klimat, zmiany demograficzne oraz partnerstwo w realizacji LSR. Tabela wskazuje najważniejsze wyniki konsultacji w tych obszarach wraz ze wskazaniem rozdziałów w LSR, w których można znaleźć ich pogłębioną analizę.

Tabela 7 Cechy podejścia LEADER w tworzeniu LSR

Cechy LEADER	Wyniki przeprowadzonych konsultacji	Rozdział LSR
Zmiany demograficzne	Analiza oferty kierowanej do osób poniżej 25 r.ż.	2
	Analizy oferty kierowanej do osób powyżej 60 r.ż.	2
	Uzgodnienie działań na rzecz horyzontalnych zasad określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym dotyczących poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; zasad równości kobiet i mężczyzn; zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami; zgodność działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyn poważnych szkód”.	3, 7
	Określenie grup osób w niekorzystnej sytuacji	4
	Wskazanie przedsięwzięć, które nakierowane będą na zwiększenie aktywności społecznej ludzi do 25 r.ż., osób w wieku senioralnym oraz osób w niekorzystnej sytuacji	6
	Wskazanie kryteriów wsparcia dla osób do 25 r.ż. oraz w wieku senioralnym a także w osób w niekorzystnej sytuacji	7
	Inwentaryzacja lokalnych zasobów, które mogą zostać wykorzystane do tworzenia innowacyjnych rozwiązań	2,4
Innowacyjność	Uszczegółowienie definicji innowacyjności dla poszczególnych przedsięwzięć	7
	Określenie branż działalności gospodarczej, w których realizowane będą innowacje	6, 7
	Określenie metod wdrażania innowacji	6, 7
	Wskazanie kryteriów wsparcia dla rozwoju innowacyjności	7
	Wskazanie działań mających na celu animowanie do wdrażania innowacji	3
	Diagnoza wykluczenia cyfrowego	4
Cyfryzacja	Określenie potrzeb w zakresie wdrażania koncepcji Smart Villages	4
	Zaplanowanie działań komunikacyjnych	3
	Stworzenie procedur monitoringu i ewaluacji	10
	Opracowanie działań w zakresie wspierania procesu cyfryzacji i wdrażania koncepcji Smart Villages	6
	Identyfikacja kluczowych zasobów przyrodniczych obszaru LGD	2, 4
Środowisko i klimat	Identyfikacja zagrożeń dla środowiska naturalnego	4
	Diagnoza zasobów rolniczych	4
	Zaplanowanie działań w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, w tym z zakresu rolnictwa społecznego	6, 7
	Diagnoza potencjału do rozwoju rolnictwa społecznego – zagrody edukacyjne	4
	Diagnoza dotychczasowych doświadczeń działań w partnerstwie podmiotów z obszaru LGD, w tym członków LGD	1,3
Partnerstwo w realizacji LSR	Określenie form wsparcia dla budowania partnerstwa członków LGD (wewnętrzne) oraz wśród interesariuszy (zewnętrzne)	3,6,7

Źródło: Opracowanie własne

Działania partycypacyjne podejmowane w trakcie tworzenia dokumentu strategicznego przyniosły wiele ważnych informacji, które na bieżąco były poddawane analizie, weryfikacji i konsultacji w ramach prac Zespołu Inicjatywnego. W wyniku szerokich działań konsultacyjnych opracowano listę najważniejszych zagadnień, które w dalszej kolejności stały się podstawą do przygotowania matrycy logicznej kierunków działań LGD „Bractwo Kuźnic” na lata 2023-2027. Wśród najważniejszych wyników przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji wymienić należy następujące zagadnienia:

- a) wykorzystanie potencjału kulturowego i przyrodniczego w celu zrównoważonego rozwoju obszaru działania LGD;
- b) wzrost atrakcyjności obszaru dla jego mieszkańców w zakresie dostępu i podwyższenia jakości usług w zakresie kultury, sportu i rekreacji, a także w usług społecznych i zdrowotnych;
- c) wzrost bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie wsparcia kierowanego do zarówno do grup ratowniczych jak i mieszkańców obszaru;
- d) rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy na obszarze działania LGD z wykorzystaniem lokalnych zasobów;
- e) rozwój kapitału społecznego, integracja społeczna mieszkańców i włączenie grup społecznych w niekorzystnej sytuacji oraz aktywizacja międzypokoleniowa osób i organizacji działających na rzecz dobra wspólnego;
- f) wsparcie dla inicjatyw społecznych i infrastrukturalnych wpisujących się w zieloną i błękitną transformację;
- g) aktywizacja i wsparcie dla liderów lokalnych.

4. Opis partycypacyjnych metod realizacji LSR

LGD „Bractwo Kuźnic” nie poprzestaje na działaniach partycypacyjnych na etapie przygotowania strategii i w swoich działaniach wdrożeniowych będzie dążyć do aktywizacji mieszkańców i umożliwienia im pełnego udziału w rozwijaniu obszaru działania LGD. Jak zostało to przedstawione powyżej, działania partycypacyjne podejmowane przez LGD oraz przewidziane do realizacji w ramach wdrażania LSR można podzielić na trzy stopnie partycypacji: informowanie, konsultacje i współdziałanie. Osiągnięcie celów partycypacji zostało oparte o wymienione trzy stopnie zaangażowania społecznego, a działania do ich osiągnięcia zaplanowano tak, aby zachować maksymalnie inkluzywny charakter Stowarzyszenia i procesu wdrażania LSR uwzględniając specyfikę zdefiniowanych na podstawie diagnozy obszaru celów strategicznych oraz grup w niekorzystnej sytuacji, które wymagają wyjątkowego wsparcia ze strony LGD.

Poniższa tabela pokazuje zestawienie najważniejszych celów partycypacji i podjętych bądź planowanych działań, które realizowane będą przez LGD na rzecz zachowania oddolnego charakteru funkcjonowania LGD i wdrażania LSR. Cele zostały opracowane na podstawie dotychczasowych doświadczeń LGD we wdrażaniu RLKS oraz potrzeb zgłaszanych podczas działań konsultacyjnych na etapie przygotowania niniejszego dokumentu. Należy podkreślić, że podczas opracowywania dokumentu strategicznego, wszystkie grupy/organizacje/institucje, które wzięły udział organizowanych spotkaniach wyraziły chęć dalszej, bliskiej współpracy przy wdrażaniu LSR.

Tabela 8 Plan partycypacji

Cel partycypacji	Zakres	Działanie	Rozdział LSR/ dokument
Wzmocnienie partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR	Konsultowanie propozycji zmian w LSR	Wysyłanie proponowanych zmian w LSR na 7 dni konsultacji w formie internetowej.	Statut §18 pkt 11
		Zamieszczenie na stronie LGD fiszki/formularza do zgłaszania pomysłów/inicjatyw/uwag	Plan komunikacji
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych	Plan komunikacji
		Organizacja spotkań zespołu specjalistycznego ds. zmian w LSR	Plan komunikacji
	Umożliwienie zgłaszania pomysłów/inicjatyw dotyczących realizacji LSR i funkcjonowania LGD	Zamieszczenie na stronie LGD fiszki/formularza do zgłaszania pomysłów/inicjatyw	Plan komunikacji
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych	Plan komunikacji
	Wprowadzenie mechanizmu informowania o wyniku weryfikacji pomysłu/inicjatywy zgłoszonej przez członka LGD z uzasadnieniem tego wyniku	Organizacja spotkań zespołu specjalistycznego ds. zmian w LSR w celu weryfikacji i przygotowania uzasadnienia wyniku weryfikacji pomysłu/inicjatywy. Przekazanie wyniku weryfikacji wraz z uzasadnieniem do wnioskodawcy.	Plan komunikacji
		Prowadzenie rejestru zgłaszanych wniosków	Plan komunikacji
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych	Plan komunikacji
	Zachęcanie do aktywności członków LGD w obrębie partnerstwa z wykorzystaniem zróżnicowanych działań	Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych	Plan komunikacji
		Organizacja prac specjalistycznych zespołów np. do spraw: <ul style="list-style-type: none"> • zmian w LSR, • pozyskiwania i realizacji projektów z innych źródeł finansowania niż PS WPR/FEW, • koordynacji partnerstw lokalnych i ponadlokalnych 	Plan komunikacji

		<ul style="list-style-type: none"> ds. aktywizacji i inkluzji młodych ludzi oraz seniorów 	
		Organizacja spotkań informacyjno-integrujących dedykowanych członkom LGD reprezentującym w szczególności młode pokolenie oraz seniorów	Plan komunikacji
		Możliwość zwoływania walnego zebrania członków na wniosek wąskiej grupy członków LGD - 20% liczby członków	Statut
		Wymóg kolegiąlnego sposobu podejmowania decyzji w organach LGD	Statut
		Włączenie reprezentantów wszystkich sektorów do organu decyzyjnego Stowarzyszenia	Statut
		Włączenie reprezentantów seniorów oraz przedstawicieli zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji do organu decyzyjnego Stowarzyszenia	Statut
Rozwinięcie współpracy pomiędzy mieszkańcami i podmiotami z obszaru LGD oraz poza nim	Aktywizacja i motywowanie interesariuszy oraz mieszkańców, w szczególności osób młodych, seniorów i pozostałych grup w niekorzystnej sytuacji do zwiększenia zaangażowania we wdrażanie LSR	Wskazanie w LSR celów mających zachęcać i wspierać aktywność osób młodych, seniorów oraz wybranych grup w niekorzystnej sytuacji	LSR rozdz. 6
		Premiowanie wyboru projektów uwzględniających działania podejmowane przez i dla osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji	LSR rozdz. 6, 7 kryteria wyboru operacji
		Premiowanie wyboru operacji w partnerstwie oraz projektów partnerskich w zakresie działań podejmowanych przez i dla osób młodych, seniorów oraz w niekorzystnej sytuacji oraz dialogu międzypokoleniowego	LSR rozdz. 6, 7 kryteria wyboru operacji
		Realizacja zróżnicowanych – adekwatnych i efektywnych - form komunikacji skierowanych do różnych grup społecznych, w tym osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji z uwzględnieniem ich specyfiki w zakresie <ul style="list-style-type: none"> a. możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub możliwości korzystania z efektów tych działań. 	Plan komunikacji

		b. szerokiego informowania o działalności LGD i efektach wdrażania LSR	
		Wzmacniania partnerstwa międzysektorowego poprzez realizację warsztatów refleksyjnych	Plan komunikacji
		Umożliwienie zróżnicowanych metod wdrażania przedsięwzięć LSR w celu zróżnicowania grup odbiorców	LSR rozdz. 6
	Zachęcanie do składania wniosków na realizację projektów wykraczających poza fundusze przewidziane w ramach LSR i/lub w partnerstwie z lokalnymi i/lub ponadlokalnymi partnerami (krajowymi i zagranicznymi)	Premiowanie wyboru operacji partnerskich oraz projektów realizowanych w partnerstwie z lokalnymi i/lub ponadlokalnymi partnerami (krajowymi i zagranicznymi)	LSR rozdz. 6, 7 kryteria wyboru operacji
		Organizacja szkoleń dla wnioskodawców z zakresu pozyskiwania środków na realizację projektów poza LSR	Plan komunikacji
		Udział w organizacjach sieciowych LGD na poziomie wojewódzkim/krajowym/międzynarodowym w celu poszukiwania partnerów do realizacji projektów partnerskich	Plan komunikacji/
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych z udziałem organizacji lokalnych	Plan komunikacji
		Prowadzenie doradztwa w przedmiotowym zakresie	Plan komunikacji
		Konsultowanie propozycji zmian w LSR	Publikowanie proponowanych zmian w LSR na 7 dni konsultacji w formie internetowej.
	Zamieszczenie na stronie LGD fiszki/formularza do zgłaszania pomysłów/inicjatyw/uwag		Plan komunikacji
	Realizacja corocznych otwartych warsztatów refleksyjnych		Plan komunikacji
	Organizacja spotkań zespołu specjalistycznego ds. zmian w LSR		Plan komunikacji
	Umożliwienie zgłaszania pomysłów/inicjatyw dotyczących realizacji LSR i funkcjonowania LGD	Zamieszczenie na stronie LGD fiszki/formularza do zgłaszania pomysłów/inicjatyw	Plan komunikacji
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych	Plan komunikacji

	przez mieszkańców obszaru LGD		
	Wprowadzenie mechanizmu informowania o wyniku weryfikacji pomysłu/inicjatywy zgłoszonej przez mieszkańców obszaru LGD z uzasadnieniem tego wyniku	Organizacja spotkań zespołu specjalistycznego ds. zmian w LSR w celu weryfikacji i przygotowania uzasadnienia wyniku weryfikacji pomysłu/inicjatywy. Przekazanie wyniku weryfikacji wraz z uzasadnieniem do wnioskodawcy.	Plan komunikacji
		Prowadzenie rejestru zgłaszanych wniosków	Plan komunikacji
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych	Plan komunikacji
	Animowanie społeczność do wdrażania i generowania innowacji	Wprowadzenie definicji innowacyjności właściwych dla konkretnych przedsięwzięć, w których będzie stosowana w celu określenia oczekiwanego wpływu na rozwój obszar LSR	Kryteria wyboru operacji LSR rozdz. 6, 7
		Premiowanie wyboru projektów innowacyjnych	Kryteria wyboru operacji LSR rozdz. 6,7
		Organizacja szkoleń dla wnioskodawców z zakresu innowacyjności, innowacji społecznych, kreatywności, etc. środków na realizację projektów poza LSR	Plan komunikacji
		Realizacja wizyt studyjnych wskazujących dobre praktyki realizacji projektów innowacyjnych w różnych zakresach przedmiotowych i formach	Plan komunikacji/ animacja
		Prowadzenie doradztwa w przedmiotowym zakresie w biurze	Plan komunikacji
Budowanie silnej marki LGD	Monitorowanie i ewaluacja efektów działań partycypacyjnych i skuteczności komunikacji	Bieżące monitorowanie i cykliczna ewaluacja efektów działań LGD, w tym stosowanych metod partycypacyjnych i skuteczności komunikacji	LSR rozdz. 10
		Zastosowanie metod włączających członków LGD w proces ewaluacji	
		Zastosowanie metod włączających społeczność lokalną oraz podmioty działające na obszarze działania LGD z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji	

	Wzmacnianie wiarygodności i zaufania wśród członków LGD oraz interesariuszy	Wprowadzenie zapisów zapewniających transparentność i uczciwość funkcjonowania LGD i wyboru operacji	Statut
		Realizacja celów partycypacyjnych nr 1 i 2	LSR rozdz. 3
		Realizacja zróżnicowanych – adekwatnych i efektywnych - form komunikacji skierowanych do różnych grup społecznych, w tym osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji z uwzględnieniem ich specyfiki w zakresie <ul style="list-style-type: none"> a. możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub możliwości korzystania z efektów tych działań. b. szerokiego informowania o działalności LGD i efektach wdrażania LSR 	Plan komunikacji

Źródło: Opracowanie własne.

Rozdział IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR

Analiza potrzeb i potencjału rozwojowego obszaru działania Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” umożliwi selekcję i wybranie obszarów problemowych, nad którymi LGD będzie, przez kolejne lata okresu programowania, pracować. Dążenie LGD do niwelowania obszarów problemowych odbędzie się poprzez wdrażanie i realizowanie zapisanych w niniejszym dokumencie działań, podwyższając tym samym poziom życia mieszkańców. To właśnie dlatego niezbędna jest analiza potrzeb i potencjału oparta o metody partycypacyjne, które stosuje LGD, a które szczegółowo zostały opisane w rozdziale III. Wykorzystane w niniejszym rozdziale materiały zostały zebrane z wykorzystaniem takich metod jak m.in.: spotkania konsultacyjne, badania ankietowe, spotkania Zespołu Inicjatywnego. Sama matryca SWOT została przygotowana w oparciu o dane wywołane i zastane, np. raport ewaluacyjny wdrażania LSR w minionym okresie programowania, dane dostępne w statystykach publicznych, dzięki czemu odpowiada na realne potrzeby mieszkańców.

1. Omówienie danych zastanych

a) Liczba ludności

Na obszarze działania Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” mieszkało na koniec 2020 roku 35 004 osób co z rokiem 2015 oznacza spadek liczby ludności o 336 osób. Szczegółowe dane przedstawiające wzrost oraz spadek liczby ludności w poszczególnych gminach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9 Liczba ludności obszaru LGD w 2015 i 2020 roku

Gmina	Ogółem		Różnica
	2015	2020	2020-2015
	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Kamienica Polska (2)	5 631	5 462	-169
Konopiska (2)	10 740	10 726	-14

Poczesna (2)	12 808	12 622	-186
Starcza (2)	2 820	2 857	37
Boronów (2)	3 341	3 337	-4
Suma	35 340	35 004	-336

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Istotną kwestią są dochody gmin. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, stanowiący podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Wskaźniki w gminach obszaru LGD w ostatnich latach wykazywały znaczącą tendencję rosnącą. Zdecydowanie najmniejszym dochodem ogólnym dysponuje gmina Starcza, a największym gmina Poczesna. W 2020 roku wskaźniki w gminach wchodzących w skład LGD kształtują się w przedziale od 1 125,456 (Starcza) do 2 011,91 zł (Poczesna). Warto dodać, że średnia na obszarze LGD wynosi w 2020 roku 1 708,19 zł, zaś dla kraju 1 956,15 zł. Szczegóły pokazuje poniższa tabela.

Tabela 10 Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD

Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Boronów	1633,15	1619,03	1759,33	1986,86	1919,64	1599,20
Kamienica Polska	1566,19	1641,50	1735,30	1814,39	1881,19	2011,91
Konopiska	1213,45	1313,63	1358,11	1545,51	1611,09	1735,23
Poczesna	1493,30	1602,43	1735,87	1795,17	1907,82	2069,04
Starcza	964,60	1001,19	975,46	936,36	986,15	1125,56

Źródło: Departament Finansów Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Finansów.

b) Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym

Wedle przedstawionych w poniższej tabeli informacji wynika, że liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze działania LGD w ciągu pięciu analizowanych lat wzrosła, kolejno o 303 i 1 009 osób. Natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym zmalała o 1 6448 osób.

Tabela 11 Liczba mieszkańców obszaru LGD wg kategorii wiekowych

Gmina	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
	ogółem		ogółem		ogółem	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Kamienica Polska (2)	929	906	3 496	3 178	1 206	1 378
Konopiska (2)	1 809	1 962	6 875	6 429	2 056	2 335
Poczesna (2)	2 127	2 226	8 249	7 563	2 432	2 833
Starcza (2)	532	535	1 752	1 706	536	616
Boronów (2)	575	646	2 174	2 022	592	669
Suma	5 972	6 275	22 546	20 898	6 822	7 831

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

c) Migracje

Zgodnie z danymi pozyskanymi z Banku Danych Lokalnych należy stwierdzić, że liczba zameldowań jak i wymeldowani w ciągu czterech lat wzrosła, kolejno o 35 i 23 osoby. Przy takim zestawieniu liczb można zauważyć, że liczba osób zameldowanych na obszarze LGD rośnie

Przedstawione dane obejmują obszar czterech lat od 2016 do 2020 roku, ponieważ z roku 2015 brakuje danych w Banku Danych Lokalnych.

Tabela 12 Zameldowania i wymeldowania na obszarze działania LGD

Gmina	Zameldowania ogółem		Wymeldowania ogółem	
	2016	2020	2016	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Kamienica Polska (2)	44	45	41	42
Konopiska (2)	119	130	82	91
Poczesna (2)	116	134	105	129
Starcza (2)	32	43	15	14
Boronów (2)	33	27	25	15
Suma	344	379	268	291

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

d) Podmioty gospodarki w rejestrze REGON

Na obszarze działania Lokalnej grupy Działania „Bractwo Kuźnic” zaobserwować można rosnącą ilość małych podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. W ciągu pięciu lat ich liczba wzrosła o 440. Odwrotnie przedstawia się sytuacja większych podmiotów gospodarczych, zatrudniających od 10 do 49 osób. Liczba tego typu podmiotów spadło w przeciągu analizowanych pięciu lat o 3. Szczegóły wzrostu i spadku liczby podmiotów gospodarczych w gminach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13 Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2015 i 2020

Gmina	Wielkość podmiotów od 0 do 9		Wielkość podmiotów od 10 do 9	
	2015	2020	2015	2020
Kamienica Polska (2)	487	531	22	19
Konopiska (2)	849	970	27	29
Poczesna (2)	1 023	1 203	61	61
Starcza (2)	180	245	9	6
Boronów (2)	250	280	4	5
Suma	2 789	3 229	123	120

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Obszar działania LGD „Bractwo Kuźnic” charakteryzuje się nie tylko wzrostem liczby podmiotów gospodarczych, ale również ich różnorodnością. Według Banku Danych Lokalnych w 2020 roku największa liczba podmiotów gospodarczych działa w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (821 podmiotów) i sekcji F – Budownictwo (602 podmioty). Wśród sekcji odznaczających się wysoką liczbą podmiotów należy wymienić także sekcję C – przetwórstwo przemysłowe (485 podmiotów), H – transport i gospodarka magazynowa (281 podmiotów) oraz sekcję M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (259 podmiotów).

Na terenie LGD działa jedno przedsiębiorstwo społeczne. Fundacja "animaLOVE"² znajduje się na terenie gminy Poczesna. Do głównych zadań Fundacji należy ratowanie psów i kotów poprzez zapewnienie opieki weterynaryjnej, socjalizowanie zwierzków oraz znajdowanie im kochającego i świadomego domu. W ramach opieki z psami pracują behawiorysty i trenerzy, aby w jak najlepszy sposób przygotować zwierzęta do adopcji.

e) Rolnictwo

Na analizowanym obszarze znajduje się łącznie 656 gospodarstw rolnych. Najwięcej jest tych o powierzchni od 1 do 5 ha (487 gospodarstw), które są gospodarstwami rodzinnymi. Mimo małej ilości gospodarstw rolnych, charakteryzują się one dużą różnorodnością pod względem kierunku i poziomu produkcji, co powoduje złożoność i zmienność sytuacji ekonomicznej. Szczegóły dotyczące ilości i wielkości gospodarstw rolnych obrazuje poniższa tabela.

Tabela 14 Liczba gospodarstw rolnych ogółem

Gmina	gospodarstwa rolne ogółem					
	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
	2020	2020	2020	2020	2020	2020
Kamienica Polska (2)	86	0	65	15	0	4
Konopiska (2)	186	11	144	15	5	11
Poczesna (2)	165	14	126	13	0	0
Starcza (2)	125	3	95	24	0	0
Boronów (2)	94	0	57	23	4	10
Suma	656	28	487	90	9	25

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na analizowanym obszarze w roku 2020 wyniosła 6,54 ha. W tym samym roku średnia dla województwa wyniosła 8,97 ha, co oznacza, że gospodarstwa na obszarze działania LGD charakteryzują się mniejszą niż średnia dla województwa wielkością.

Tabela 15 Średnia powierzchnia gruntów rolnych na obszarze LGD

Gmina	gospodarstwa rolne ogółem	
	grunty ogółem	
	2020	
	[ha]	
ŚLĄSKIE	8,97	
Kamienica Polska (2)	6,48	
Konopiska (2)	6,25	
Poczesna (2)	6,87	
Starcza (2)	4,45	
Boronów (2)	8,65	
Średnia dla LGD	6,54	

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

W strukturze zasiewów największy udział posiadają zboża i ziemniaki. Statystyki GUS wskazują również na nieliczne uprawy warzyw gruntowych. W strukturze pogłowia zwierząt gospodarskich zdecydowanie wyróżnia się hodowla drobiu oraz bydła. Ponadto na terenie gmin LGD „Bractwo Kuźnic” hoduje się także świnię.

² Baza PS - Departament Ekonomii Społecznej (ekonomiaspoleczna.gov.pl)

Kolejnym aspektem dotyczącym rolnictwa jest liczba osób zatrudnionych w rolnictwie. Łączna liczba osób pracujących w rolnictwie w roku 2020 wynosi 1 116 osób. Najwięcej osób zatrudnionych jest w gminie Konopiska, najmniej natomiast w gminie Kamienica Polska. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela 16 Liczba osób zatrudnionych w gospodarstwach rolnych w gminach z obszaru działania LGD

Gmina	gospodarstwa rolne ogółem	
	2020	
	[osoba]	
Kamienica Polska (2)	153	
Konopiska (2)	372	
Poczesna (2)	246	
Starcza (2)	170	
Boronów (2)	175	
Suma	1 116	

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Na obszarze działania LGD „Bractwo Kuźnic” poza gospodarstwami rolnymi pełniącymi funkcję rolnicze, a więc zajmujące się uprawą roli czy hodowlą zwierząt znajdują się również gospodarstwa rolne z funkcją pozarolniczą. Są to między innymi zagrody edukacyjne, na które, w czasie konsultacji społecznych, zwrócili uwagę mieszkańcy. Ich zdaniem zagrody edukacyjne stanowią ciekawą formę edukacyjną przy jednoczesnym zachowaniu charakteru wiejskiego obszaru, co niesie korzyści zarówno dla lokalnej społeczności, jak i przyjezdnych turystów. Wartością dodatnią dla lokalnej społeczności jest oczywiście wartość edukacyjna, którą oferują zagrody edukacyjne (tak w zakresie uprawy roślin, hodowli zwierząt, jak również promowania lokalnego rękodzielnictwa), ale również zachowanie charakteru wiejskiego, który w obecnych czasach jest mocno przekształcany i zanika. Dla turystów natomiast wartością jest forma edukacyjna, w której mogą zapoznać się z procesem prowadzenia gospodarstwa rolnego, czego w dużych miastach z pewnością nie doświadczą. Zdaniem uczestników spotkań konsultacyjnych należy nadal tworzyć nowe i rozwijać istniejące zagrody edukacyjne znajdujące się na obszarze działania LGD.

f) Rynek pracy

Na obszarze działania LGD „Bractwo Kuźnic” w 2020 roku znajdowały się 743 osoby bezrobotne. Liczba osób bezrobotnych w okresie analizowanych pięciu lat zmalała o 747 osób, co stanowi spadek aż o 50,13%. Każda z gmin obszaru działania LGD zanotowała spadek liczby bezrobotnych. Największy zanotowała gmina Poczesna (spadek o 284 osób), najmniejszy natomiast gmina Boronów (spadek o 44 osoby). Stopa bezrobocia na obszarze działania na obszarze działania LGD na koniec 2020 roku wyniosła 3,74% i była niższa od średniej wojewódzkiej o 1,16% (4,9%).

Tabela 17 Liczba bezrobotnych na obszarze działania LGD w latach 2015 i 2020

Gmina	Liczba bezrobotnych [osoba]	
	2015	2020
Kamienica Polska (2)	248	130
Konopiska (2)	471	227
Poczesna (2)	521	237
Starcza (2)	120	63
Boronów (2)	130	86
Suma	1 490	743

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

W strukturze bezrobotnych wyróżnić można bezrobotnych ze względu na wiek. Na obszarze działania LGD „Bractwo Kuźnic” znajdowało się na koniec 2020 roku 71 osób bezrobotnych przed 25 rokiem życia, 170 osób

do 30 roku życia oraz 216 osób powyżej 50 roku życia. Wśród 743 osób bezrobotnych na obszarze działania Stowarzyszenia, 242 to osoby długotrwale bezrobotne, co stanowi 32,57% wszystkich bezrobotnych.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł w gminach obszaru działania LGD „Bractwo Kuźnic” w 2020 roku średnio 3,74 i jest to wyższa wartość od wskaźnika dla województwa o 0,24%. Warto zauważyć, że średnia dla obszaru LGD dotycząca kobiet wyniosła 4,72 i jest wyższa o 0,62% od wskaźnika dla województwa.

Tabela 18 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2015 i 2020 wg płci

Nazwa	ogółem		mężczyźni		kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
ŚLĄSKIE	5,2	3,5	4,5	3,0	6,0	4,1
Kamienica Polska (2)	7,1	4,1	6,6	3,7	7,7	4,6
Konopiska (2)	6,9	3,5	6,1	3,1	7,6	4,0
Poczesna (2)	6,3	3,1	5,6	2,5	7,1	3,8
Starcza (2)	6,8	3,7	7,4	2,6	6,2	5,1
Boronów (2)	6,0	4,3	4,3	2,7	7,9	6,1
Średnia dla LGD	6,62	3,74	6	2,92	7,3	4,72

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Sezonowość od lat stanowi podstawową cechę polskiego i lokalnego rynku pracy, co oznacza wzrost bezrobocia rozpoczynających i kończących rok. Miesiące wiosenne i lenie są okresami spadku liczby zarejestrowanych, co wynika m.in. z rozpoczynania prac sezonowych w budownictwie i rolnictwie, początku sezonu turystycznego, a także wzmoczonej aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych m.in. poprzez subsydia płacowe. Z kolei na przełomie roku z powodu napływu do bezrobocia osób, którym wygasają wówczas umowy o pracę, liczba bezrobotnych wzrasta. Równocześnie w miesiącach kończących rok liczba bezrobotnych wyłączanych z ewidencji zmniejsza się.

Wpływ na liczbę bezrobotnych miał również globalny kryzys spowodowany pandemią COVID-19, który bardzo mocno wpłynął na kariery zawodowe młodych osób przed 25 rokiem życia, co skłoniło Międzynarodową Organizację Pracy (ILO – International Labour Organization) do określenia tej grupy demograficznej, jako „Pokolenie Lockdown”. W swoim najnowszym raporcie organizacja argumentuje, że COVID-19 ma „niszczący i nieproporcjonalny” wpływ na perspektywy zawodowe młodych osób. Pokolenie osób poniżej 25 roku życia jest w obecnej sytuacji narażone na potrójny szok na rynku pracy. Po pierwsze, osobom w tym wieku częściej grozi utrata pracy niż reszcie ludności aktywnej zawodowo. Po drugie, istnieje większe prawdopodobieństwo doznania przez nich zakłóceń w edukacji lub przerwania szkoleń zawodowych. Po trzecie, gorsza koniunktura oznacza, że młodzi napotkają na większe bariery przy wejściu na rynek pracy spowodowane mniejszym popytem ze strony pracodawców. Dodatkowo, młodzi pracownicy znacznie częściej niż inne osoby pracują w najbardziej narażonych segmentach gospodarki. Aż 30 proc. aktywnych zawodowo młodych osób w Polsce pracuje w sektorach bezpośrednio dotkniętych przez restrykcje związane z pandemią. Do tych sektorów zalicza się ważne z punktu widzenia rozwojowego analizowanego obszaru takie branże jak: hotelową, usługi gastronomiczne, handel detaliczny i hurtowy.

W trakcie konsultacji społecznych prowadzonych w procesie tworzenia niniejszego dokumentu, mieszkańcy obszaru Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” wskazali na potrzebę tworzenia innowacyjnych firm, które będą podążać za przemianami oraz będą odpowiadać na zmiany klimatyczne. Poza nowymi miejscami pracy, zwrócono również uwagę na adaptację tych istniejących do przemian cyfrowych i klimatycznych współczesnego świata.

g) Problemy społeczne

Pomoc społeczna

Zgodnie z danymi ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości żadna z gmin LGD „Bractwo Kuźnic” nie jest zagrożona marginalizacją.³ Na terenie działania LGD „Bractwo Kuźnic” funkcjonuje szereg instytucji świadczących pomoc dziecku i rodzinie w różnych obszarach. Na terenie każdej z gmin wchodzących w skład LGD znajduje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, których głównymi celami jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Ponadto celem Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia się oraz integracji ze środowiskiem. Realizacja przedstawionych celów odbywa się poprzez wdrażanie i realizację wielu różnych projektów, w rezultacie których powstają nowe grupy czy formy wsparcia. W ramach działania GOPSów na terenie LGD działają dwa Zespoły Interdyscyplinarne, który składa się z grupy ludzi o różnych umiejętnościach i doświadczeniu, którzy dążą do wspólnego celu. Tworzenie takich zespołów zwiększa odpowiedzialność, produktywność, decyzyjność i szybkość reakcji członków zespołu. Ponadto na terenie LGD działają Punkty Konsultacyjne dla osób potrzebujących, Punkt Interwencji Kryzysowej.

Na terenie LGD „Bractwo Kuźnic” działa również Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych Ruchowo ich Rodzin i Przyjaciół „Prometeusz”. Ponadto bardzo silnym działaniem oddziaływującym na społeczność z obszaru LGD „Bractwo Kuźnic” jest realizacja programu operacyjnego „Pomoc Żywnościowa” koordynacją, której zajmują się Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. Realizowane są również w GOPSach inne projekty jak między innymi te przeciwdziałają przemocy w rodzinie, zapewniają pomoc socjalną dla uczniów, koordynują świadczenia alimentacyjne, a także zapewniają dostęp do opieki wytchnieniowej.

Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych Ruchowo ich Rodzin i Przyjaciół "Prometeusz" dąży do zapewnienia osobom niepełnosprawnym ruchowo podstawowych warunków do samodzielnego, pełnego i czynnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym. Ponadto chcą zainteresować samorządowców i władze rządowe problematyką niepełnosprawnych ruchowo osób, chcą przeciwdziałać różnym formom dyskryminacji osób niepełnosprawnych, współpracują między ze sobą w Stowarzyszeniu oraz aktywizują społeczność osób niepełnosprawnych.

Zgodnie z danymi z Banku Danych Lokalnych liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeciągu pięciu lat spadła o 1 020 osób. Największy spadek zanotowała gmina Konopiska (spadek o 359 osób). Szczegóły spadku liczby beneficjentów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19 Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej

Gmina	Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej [osoba]	
	2015	2020
Kamienica Polska (2)	238	114
Konopiska (2)	675	316
Poczesna (2)	754	403
Starcza (2)	104	33
Boronów (2)	148	33
Suma	1 919	899

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Poza analizą danych zastanych należy również zwrócić uwagę, jakie elementy z obszaru problemów społecznych wskazali mieszkańcy obszaru działania LGD. Jednym ze wskazań było zwiększenie oraz rozwój już

³ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>

obecnych usług społecznych wspierających funkcjonowanie rodzin, głównie usługi opiekuńcze i edukacyjne. Społeczność lokalna zwróciła również uwagę, że poważnym problemem jest utrudniony dostęp do usług publicznych.

Ochrona zdrowia

Na terenie działania Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” nie znajduje się szpital powiatowy. Najbliższe znajdują się w mieście Częstochowa. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Najświętszej Maryi Panny, na ulicy Bialskie, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Najświętszej Maryi Panny, na ulicy PCK oraz szpital powiatowy – Miejski Szpital Zespolony, na ulicy Bony. Na terenie każdej z gmin znajdują się przychodnie zdrowia, które świadczą mieszkańcom podstawową opiekę zdrowotną.

Na terenie działania LGD „Bractwo Kuźnic” znajduje się dziewięć aptek ogólnodostępnych oraz cztery punkty apteczne. W celu zapewnienia mieszkańcom LGD możliwości zaopatrzenia w leki w porze nocnej, niedziele, święta i inne dni wolne od pracy apteki pełnią wymiennie dyżur całodobowy.

Ochrona zdrowia to element życia społecznego, który jest niezbędny i potrzebny każdemu człowiekowi, bez względu na wiek, przekonania czy wyznanie. Mimo, że na obszarze każdej gminy obszaru działania LGD znajduje się przychodnia zdrowia oraz przynajmniej jedna apteka, to taka ilość podmiotów jest niewystarczająca. W czasie konsultacji społecznych mieszkańcy wskazali, że usługi zdrowotne występujące na obszarze działania Stowarzyszenia są niewystarczające i wymagają rozszerzenia.

Edukacja

Zgodnie z informacjami zwartymi na stronach internetowych gmin, na obszarze działania Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” znajduje się 21 Szkół Podstawowych oraz 8 Przedszkoli, z czego część z nich tworzy Zespoły Szkolno-Przedszkolne. Na terenie Szkół we wszystkich gminach organizowane są zajęcia pozaszkolne. Każde z dzieci znajdzie coś, co umożliwi mu rozwijanie swoich pasji i zainteresowań. Organizowane są zajęcia dodatkowe z różnych przedmiotów, dla uczniów, którzy mają problem z przyswojeniem materiału na bieżąco. Organizowane są turnieje sportowe, które cieszą się dużym zainteresowaniem, nie tylko wśród chłopców, ale również wśród dziewczynek. Znaleźć można organizowane zajęcia artystyczne, w czasie których młodzi ludzie doskonalą swoje umiejętności plastyczne.

Działania partycypacyjne prowadzone przez LGD pozwoliły wskazać potrzebę tworzenia partnerstwa w zakresie edukacji – zarówno partnerstwa lokalnego jak i ponadlokalnego. Dzięki takim działaniom nie tylko oferta edukacyjna się powiększy, ale stanie się znacznie bardziej atrakcyjna i bardziej innowacyjna. Zakres partnerstwa, zdaniem mieszkańców, powinien obejmować nie tylko dzieci i młodzież, ale również osoby dorosłe i seniorów, a najlepiej grupy mieszane co pośrednio odpowie na problem braku integracji międzypokoleniowej.

h) Organizacje społeczne

Zgodnie z danymi z systemu KRS ministerstwa sprawiedliwości⁴ na terenie Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic” znajdują się łącznie 22 oddziały Ochotniczej Straży Pożarnej, 11 Kół Gospodyń Wiejskich oraz 6 Klubów Sportowych. Na obszarze LGD znajdują się ponadto stowarzyszenia działające na rzecz osób niepełnosprawnych ruchowo i ich rodzin oraz integracji małej społeczności. Ponadto na wskazanym obszarze znajduje się Ruch Inicjatyw Społeczno-Ekologicznych, Polski Klub Miłośników Psów Rasowych, Stowarzyszenie Abstynenckie i Uniwersytet III Wieku. Na terenie całej Lokalnej Grupy Działania występuje mała różnorodność stowarzyszeń i NGO, co negatywnie wpływa na wspieranie różnorodnych zainteresowań lokalnej społeczności. Dodatkowo na terenie działania LGD znajduje się Alapakarnia i szkołka jeździecka, które stwarzają dodatkowe możliwości do spędzania czasu wolnego dla wszystkich mieszkańców Stowarzyszenia.

W procesie konsultacji społecznych i innych działań partycypacyjnych, w których mieszkańcy obszaru działania LGD mogli zabrać głos i wskazać problemy i wyzwania stojące przed rozwojem terenu, społeczność lokalna

⁴ [System EKRS \(ms.gov.pl\)](http://ms.gov.pl)

podzieliła się opinią o potrzebie zwiększenia bezpieczeństwa w gminach obszaru działania Stowarzyszenia. Przede wszystkim zwrócono uwagę na potrzebę, doposażenia organizacji zapewniających bezpieczeństwo, takich jak Ochotnicze Straże Pożarne oraz na potrzebę dofinansowania odpowiedniej infrastruktury zapewniającej bezpieczeństwo, takiej jak oświetlenie przejść dla pieszych oraz placów zabaw czy monitoring. Mieszkańcy wskazali również, że doposażenia wymagają także organizacje pozarządowe, które działają na rzecz społeczności lokalnych, dzięki czemu wzmocni się ich potencjał co ułatwi realizację celów statutowych.

i) Oferta spędzania czasu wolnego

Czas wolny dla każdego człowieka to chwila na wytchnienie od codziennych obowiązków. Od otoczenia, w którym mieszkamy zależy w jaki sposób ten czas spędzimy. Bogata oferta spędzania czasu wolnego, a co za tym idzie stosowana infrastruktura, umożliwiają nie tylko rozmaite rozrywki, ale także zmianę otoczenia oraz poznawanie nowych ludzi. Zgodnie z opisem z rozdziału II (Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR) oferta spędzania czasu wolnego na obszarze Stowarzyszenia jest mało zróżnicowana i wymaga wsparcia zarówno w tworzeniu infrastruktury jak i form kulturowych, co mieszkańcy podkreślali w czasie spotkań konsultacyjnych.

W obszarze oferty spędzania czasu wolnego, mieszkańcy obszaru LGD wskazali, że brakuje działań mających na celu integrację międzypokoleniową. Wskazali również, że brakuje działań wzmacniających udział w życiu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji. Kolejnym punktem, na który zwrócili uwagę uczestnicy spotkań konsultacyjnych jest mała liczba wydarzeń, zajęć, spotkań czy warsztatów ukierunkowanych na rozwijanie zainteresowań, pasji, a także takich form, które będą wzmacniać kondycję fizyczną i psychiczną.

Drugim aspektem przy ofercie spędzania czasu wolnego jest infrastruktura. Mieszkańcy w czasie podejmowanych przez LGD działań partycypacyjnych wskazali, na silną potrzebę tworzenia, rozwoju i modernizacji miejsc spędzania czasu wolnego, ze szczególnym naciskiem na małą infrastrukturę zieloną i błękitną. Ważnym elementem związanym z infrastrukturą, na który uwagę zwrócili mieszkańcy obszaru LGD jest rozwijanie infrastruktury, w taki sposób by odpowiadała ona na rosnące i zmieniające się potrzeby ludzi, w tym młodzieży. Infrastruktura ta powinna zatem być nowoczesna i innowacyjna, a tworzona i rozwijana z wykorzystaniem nowoczesnych materiałów.

W obszarze infrastrukturalnym pojawiło się także stwierdzenie, że należy podjąć kroki zmierzające do rewitalizacji dóbr kulturalnych i dziedzictwa przyrodniczego, co ma na celu przywrócenie znaczenia i funkcji miejsc o wartości symbolicznej, tak potrzebnej i wzmacniającej poczucie tożsamości wspólnoty lokalnej. Kolejny wniosek, na który zwrócili uwagę mieszkańcy jest brak dostatecznej liczby i różnorodności biznesów ukierunkowanych na spędzanie czasu wolnego. Ten punkt niesie za sobą podwójną korzyść, bo nie tylko wzrasta liczba podmiotów poszerzających ofertę spędzania czasu wolnego, ale również stwarza nowe miejsca pracy oraz realnie wpływa na rozwój obszaru.

Ważnym czynnikiem, przy organizowaniu przedsięwzięć, ukierunkowanym na spędzanie czasu wolnego przez mieszkańców LGD „Bractwo Kuźnic” jest potencjał ludzki. Pomysł i infrastruktura to jedynie narzędzia niezbędne do zorganizowania czasu wolnego. Kluczowym zasobem jest zasób ludzki, a konkretnie liderzy społeczni, którzy zorganizują i przeprowadzą ofertę, która, aby spełniała potrzeby mieszkańców, powinna być różnorodna, dostosowana do odbiorców, partnerska i innowacyjna. I to właśnie aspekt małej liczby liderów społecznych jest kolejnym problemem obszaru, na który uwagę zwrócili mieszkańcy.

Ogół działań zmierzających do poszerzenia oferty spędzania czasu wolnego na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic”, zdaniem mieszkańców, należy realizować z uwzględnieniem już istniejących partnerstw społecznych, poprzez wspólne realizowanie autorskich projektów. Ważnym elementem partnerstwa jest również pozyskiwanie do współpracy nowych podmiotów, tak aby realizowane projekty stawały się bardziej różnorodne, innowacyjne i odpowiadające na realne potrzeby odbiorców.

j) Ekologia

Jednym z kluczowych tematów XXI wieku jest ekologia, która interesuje coraz szersze grono odbiorców w różnym wieku, o różnym wykształceniu i różnej narodowości. Nie tylko dbałość o planetę jest tutaj wątkiem kluczowym, ale również o zdrowie swoje i swoich bliskich, a do niektórych przemawia fakt, że ekologia staje się coraz modniejsza. Zdrowy tryb życia i świadome działania proekologiczne stwarzają możliwość zdrowszego życia i lepszego jutra dla nas samych, ale również dla dzieci i młodzieży. Temat ekologii pojawił się również w czasie spotkań konsultacyjnych przeprowadzonych w okresie programowania. Kilukrotnie mieszkańcy wskazywali na potrzebę podejmowania działań proekologicznych, w obszarze których znajdowałyby się edukacja z zakresu przeciwdziałania zmianom klimatu i ochrony środowiska czy działania kierunkowe jak np. rozwój nowoczesnej komunikacji zbiorowej, dzięki której mieszkańcy LGD będą mogli zostawić samochody w domach czy wdrażanie eko-rozwiązań w obszarze przedsiębiorstw.

2. Analiza SWOT

Zebrane dane, zarówno te pozyskane w procesie analizy danych zastanych jak i pozyskanych metodami partycypacyjnymi od mieszkańców obszaru działania LGD „Bractwo Kuźnic”, stanowią podstawę do przygotowania matrycy logicznej analizy SWOT. W czasie spotkań konsultacyjnych mieszkańcy mieli możliwość przedstawić swoje pomysły na rozwój obszaru. Bardzo ważną rolę odegrali w tym miejscu moderatorzy spotkań, którzy nie tylko zachęcali uczestników do podzielenia się swoimi pomysłami, ale również od razu zbierane propozycje filtrowali pod kątem zasadności i zgodności z wytycznymi programów finansujących. W związku z licznymi spotkaniami, natłokiem odpowiedzi i zmęczeniem moderatorów, mogły zdarzyć się sytuacje, w których zapisane zostały działania, które nie mogą zostać sfinansowane z dostępnych funduszy. Dlatego po zakończeniu serii konsultacji Zespół Inicjatywny, raz jeszcze przeanalizował cały zebrany materiał pod kątem poprawności i możliwości realizacji wskazanych celów z funduszy dostępnych dla Lokalnych Grup Działania.

Po zakończeniu wstępnej selekcji materiału wywołanego, Zespół Inicjatywny rozpoczął analizę, wskazanych przez mieszkańców potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru. Należy w tym miejscu zauważyć, że Zespół Inicjatywny to zespół ekspercki, który został wyłoniony w czasie otwartego spotkania, na które zostali zaproszeni przedstawiciele NGO, JST, organizacji funkcjonujących na obszarze LGD, przedsiębiorców i mieszkańców, a więc przedstawiciele wszystkich trzech sektorów. Tak dobrany skład zespołu to nie tylko eksperci społeczni, ale również osoby, które otrzymały mandat zaufania od przedstawicieli wszystkich trzech sektorów.

W dalszym procesie analizy i priorytetyzacji materiału zastanego i wywołanego członkowie Zespołu Inicjatywnego uszeregowali potrzeby rozwojowe i potencjał obszaru względem częstotliwości w jakim te elementy były zgłaszane przez uczestników wszystkich spotkań w każdej gminie. Umożliwiło to stworzenie jednej listy, która rzetelnie odzwierciedlała najważniejsze potrzeby i najważniejszy potencjał obszaru. Kolejnym krokiem, jaki przedsięwziął Zespół Inicjatywny było wdrożenie procesu agregacyjnego, co w połączeniu z realizacją siedmiu cech przekrojowych programu LEADER pozwoliło na inteligentne planowanie działań zmierzających do poprawy życia ludzi z obszaru LGD, z uwzględnieniem ich potrzeb rozwojowych i potencjału. Ostatnim etapem było analiza jednostkowa zgłaszanych kwestii, które poddane analizie pod kątem komplementarności zostały odrzucone. Zebrane i przeanalizowane w ten sposób dane stanowią podstawę do przygotowania i realizacji celów oraz przedsięwzięć w zbliżającym się okresie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Zaprezentowana poniżej tabela to zestawienie przeanalizowanych mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń obszaru działania LGD „Bractwo Kuźnic”. Potrzeby rozwojowe to tak naprawdę słabe strony regionu, które niosą za sobą różne zagrożenia, natomiast mocne strony wraz z szansami tworzą potencjał obszaru do podnoszenia jakości życia mieszkańców.

Tabela 20 Tabela SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Rozwinięta przedsiębiorczość średnich i małych firm	Dominujący charakter prowadzonych firm (często rodzinne, jednoosobowe)
Strefa ekonomiczna na obszarze działania LGD	Utrudniony dostęp do usług publicznych
Na obszarze działa kilka dużych zakładów pracy	Na obszarze działa kilka dużych zakładów pracy
Odległość od miast	Ujemne saldo migracji
Różnorodna oferta zajęć dla dzieci i młodzieży	Niewystarczająca i nieatrakcyjna infrastruktura rekreacyjna
Dobra współpraca między szkołami, NGO, JST	Niewystarczająca i nieatrakcyjna oferta rozrywkowa dla młodzieży
Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowo – oświatowa	Niewystarczająco rozwinięty sektor usług społecznych (ochrona środowiska, kultura, ochrona zdrowia)
Liczne gospodarstwa rolne	Brak wsparcia dla lokalnych liderów
Dostęp do autostrady	Liczne nielegalne wysypiska śmieci
Aktywne NGO	Brak miejsc spotkań w sołectwach
Bezpłatna komunikacja dla mieszkańców po terenie gminy	Niedostosowanie budynków do osób niepełnosprawnych i seniorów
Liczne ścieżki rowerowe	Mała liczba wydarzeń i nieatrakcyjna infrastruktura do spędzania czasu wolnego
	Różnice międzypokoleniowe
	Zaniedbane dziedzictwo kulturowego występujące na obszarze działania LGD
	Działające firmy na obszarze LGD nie są w stanie sprostać rosnącym potrzebą mieszkańców
Szanse	Zagrożenia
Aktywizacja i integracja lokalnej społeczności	Degradacja środowiska naturalnego
Rozwój oferty spędzania czasu wolnego	Ujemne saldo migracji
Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych	Wzrost niezadowolenia z poziomu życia wśród mieszkańców
Rozwój innowacyjnej przedsiębiorczości	Możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego osób starszych
Zatrzymanie ujemnego salda migracji	Wzrost liczby bezrobotnych
Wspieranie lokalnych liderów	Demotywacja lokalnych liderów do podejmowania kolejnych działań
Tworzenie i modernizacja miejsc spędzania czasu wolnego	Utracenie znaczenia lokalnego dziedzictwa
Rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	
Wzmocnienie świadomości ekologicznej	
Wdrażanie innowacyjnych rozwiązań występujących na obszarze LGD problemów	

Źródło: Opracowanie własne.

3. Prezentacja wyników analizy SWOT

Czy mocne strony pozwalają na wykorzystanie zdiagnozowanych szans?

- 1) Na obszarze działania Stowarzyszenia znajduje się rozwinięta przedsiębiorczość małych i średnich firm oraz strefa ekonomiczna, co razem pozwala na wykorzystanie szansy jaką jest rozwój innowacyjnej

przedsiębiorczości. Szansę tą wspiera również obecność na obszarze działania LGD istnieje kilku dużych zakładów pracy.

- 2) Dobrze skomunikowany obszar LGD położony w niedalekiej odległości od większego miasta stwarza warunki niwelowania ujemnego salda migracji, co stanowi szansę na rozwój gmin członkowskich. Dążenie do szansy wzmacnia również dostęp do autostrady dzięki, której można w krótkim czasie dojechać do większych miast.
- 3) Mocnymi stronami obszaru jest także dobrze rozwinięta infrastruktura sportowo-oświatowa co w połączeniu z bogatą ofertą zajęć dla dzieci i młodzieży stwarza szansę rozwoju oferty spędzania czasu wolnego przez mieszkańców obszaru LGD oraz ich aktywizację i integrację. Kolejną mocną stroną regionu wspierającą wskazaną szansę są obecne na obszarze Stowarzyszenia liczne ścieżki rowerowe.
- 4) Aktywne organizacje pozarządowe znajdujące się na obszarze LGD stanowią jego mocną stronę. Ich działania dają obszarowi szansę na wspieranie lokalnych liderów czy tworzenie i modernizację miejsc spędzania czasu wolnego, a także stwarzają szansę na wzmocnienie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru. NGO stwarzają również szansę na rozwiązywanie lokalnych problemów w sposób innowacyjny i cyfrowy.
- 5) Na obszarze Stowarzyszenia znajdują się liczne gospodarstwa rolne. Szansą na ich rozwój, a tym samym całego regionu jest ich rozwój w obrębie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych.
- 6) Gminy członkowskie LGD charakteryzują się dobrą współpracą pomiędzy szkołami, NGO, a JST, co bez wątpienia stanowi mocną stronę regionu. Taka współpraca stwarza warunki do podjęcia działań rewitalizujących dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze obszaru.
- 7) Obszar działania LGD posiada kolejną mocną stronę w postaci bezpłatnej komunikacji dla mieszkańców po terenie gminy, co wpływa pozytywnie na aktywizację i integrację lokalnej społeczności, ponieważ mieszkańcy mają możliwość poruszania się po gminie i brania udziału w realizowanych przedsięwzięciach.

Czy słabe strony ograniczają możliwość wykorzystywania zdiagnozowanych szans?

- 8) Słabą stroną gmin członkowskich LGD jest fakt, że dużą część firm, stanowią firmy rodzinne bądź jednoosobowe, co utrudnia przekształcanie ich w bardziej innowacyjne i przyszłościowe.
- 9) Pojawiające się na obszarze Stowarzyszenia dzięki wysypiska śmieci oraz zanieczyszczenia generowane przez duże zakłady pracy powodują zniszczenia w ekosystemie, w tym w dziedzictwie przyrodniczym regionu.
- 10) Kolejną słabą stroną regionu jest brak miejsc spotkań, brak wydarzeń kulturalnych i brak stosownej infrastruktury. Są to ograniczenia, które uniemożliwiają realizację szansy związanej z aktywizacją i integracją lokalnej społeczności. Kolejną słabą stroną regionu, która wpływa negatywnie na wykorzystanie tej szansy jest niewystarczająca oferta rozrywkowa dla młodzieży.
- 11) Część działających na obszarze LGD przedsiębiorstw nie jest w stanie sprostać rosnącym oczekiwaniom lokalnych mieszkańców, a z racji, że są to w znacznej mierze małe rodzinne przedsiębiorstwa, nie chcą rozwijać z wykorzystaniem innowacyjnych i cyfrowych rozwiązań.
- 12) Słabą stroną regionu są przejawiające się różnice międzypokoleniowe, które negatywnie oddziałują na aktywizację i integrację lokalnej społeczności.

Czy mocne strony pozwalają zniwelować zdiagnozowane zagrożenia?

- 13) Mocną stroną Stowarzyszenia są aktywnie działające NGO, które prowadzą między innymi działania edukacyjne związane z ekologią, co ma dużą szansę zniwelować zagrożenie jakim jest degradacja środowiska naturalnego.
- 14) Zagrożeniem wskazanym przez mieszkańców jest pojawienie się zjawiska wykluczenia społecznego wśród mieszkańców. Zagrożenie to niwelowane jest przez mocne strony regionu takich jak bogata oferta zajęć dla dzieci i młodzieży, dobra współpraca pomiędzy różnymi podmiotami czy dobrze rozwinięta infrastruktura sportowo – oświatowa.

- 15) Znajdujące się na obszarze LGD dziedzictwo kulturowe regionu, w wyniku zanieczyszczeń i zaniedbań narażone jest na zniszczenie i utracenie swoich funkcji. Wskazane zagrożenie niwelowane jest przez mocną stronę w postaci aktywnie działających NGO i współpracy jaką charakteryzują się szkoły, NGO i JST.

Czy słabe strony potęgują ryzyka ze zdiagnozowanymi zagrożeniami?

- 16) Wśród słabych stron regionu należy wskazać czym charakteryzuje się większość przedsiębiorstw. Są to przeważnie małe, rodzinne, a także jednoosobowe firmy, które nie są nastawione na innowacyjny rozwój, w związku z czym rośnie zagrożenie upadku podmiotów gospodarczych.
- 17) Innym wskazanym przez mieszkańców zagrożeniem jest brak kadry specjalistycznej, na przykład w dziedzinie psychologii, co potęguje zagrożenie jakim jest zjawisko wykluczenia społecznego, na które narażone są szczególnie osoby, które same nie są w stanie poradzić sobie ze swoimi problemami. Również, zjawisko to potęgowane jest przez brak stosownych dostosowań lokalnych instytucji do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- 18) Lokalni liderzy nie są w żaden sposób wspierani, co prowadzi do ich demotywacji w konsekwencji czego przestawiają podejmować działania społeczne. Jest to kolejny przykład potęgowania zagrożenia słabą stroną obszaru.
- 19) Duże zakłady pracy, a także tworzenie coraz liczniejszych dzikich wysypisk, to słabe strony regionu, która doprowadzają do degradacji środowiska naturalnego.
- 20) Brak miejsc spotkań w sołectwach, niewystarczająca i nieatrakcyjna infrastruktura rekreacyjna oraz różnie międzypokoleniowe to słabe strony regionu, które potęgują zagrożenie w postaci możliwości wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego.

4. Wnioski z analizy SWOT

Biorąc pod uwagę powyższą analizę sytuacji obszaru LGD „Bractwo Kuźnic”, w tym zdefiniowanie potrzeb rozwojowych mieszkańców oraz potencjału do wdrażania LSR, określono grupy osób znajdujące się w niekorzystnej sytuacji oraz grupy docelowe działań wspieranych za pośrednictwem strategii, a także obszary tematyczne i zakresy wsparcia, które w dalszej części zostały przełożone na matrycę logiczną LSR.

Obszary tematyczne

Działania LGD „Bractwo Kuźnic” powinny skupić się na:

1. Integrowaniu lokalnej społeczności i angażowanie jej w sprawy lokalne.
2. Wprowadzaniu innowacyjności w różnych obszarach życia.
3. Rozwoju społeczności lokalnej.
4. Poprawie dostępu do usług społecznych i publicznych.

Zakresy wsparcia

LGD będzie realizowało działania zgodne z zakresami wsparcia PS WPR w następującym zakresie:

1. Rozwój przedsiębiorczości, a tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:
 - a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,
 - b) rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.
2. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwoju zagród edukacyjnych.
3. Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych w punktach 1-2.
4. Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi.
5. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.
6. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie

innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych;

7. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.
8. Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi.

Grupy docelowe istotne z punktu widzenia wdrażania LSR

W toku konsultacji społecznych udało się zidentyfikować grupy w niekorzystnej sytuacji do których kierowane będzie szczególne wsparcie. Są to:

1. kobiety,
2. rolnicy i ich rodziny,
3. seniorzy,
4. osoby do 25 r.ż.

W toku konsultacji społecznych udało się zidentyfikować grupy docelowe z punktu widzenia wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Społeczność, do których kierowane będzie wsparcie. Nie są to poszczególni beneficjenci, a osoby, które będą odbiorcami działań beneficjentów:

1. Pierwszą zidentyfikowaną grupą odbiorców są wszyscy **mieszkańcy** obszary działania LGD „Bractwo Kuźnic”. Odpowiedź za zdiagnozowane obszary problemowe skupi się przede wszystkim na poprawie jakości życia wszystkich mieszkańców obszaru. To właśnie oni brali udział w spotkaniach konsultacyjnych i to dzięki nim została przeprowadzona diagnoza obszaru, z której następnie powstała analiza SWOT. Na jej podstawie określono, że właśnie ta grupa wymaga wsparcia z racji problemów infrastrukturalnych, społecznych czy związanymi ze zjawiskiem wykluczenia społecznego i innowacyjnością.
2. Kolejną grupę docelową stanowią lokalni **przedsiębiorcy oraz osoby fizyczne**, które chcą założyć działalność gospodarczą w zakresie usług społecznych czy sektora spędzania czasu wolnego. Działania związane z rozwojem istniejących i zakładaniem nowych przedsiębiorstw są kluczowe w aspekcie rozwoju lokalnego rynku pracy. Analiza SWOT wykazała, że grupa ta wymaga wsparcia ze względu na potrzebę tworzenia nowych innowacyjnych przedsiębiorstw, które będą podążały za przemianami cywilizacyjnymi i klimatycznymi, a także wpłyną pozytywnie na rynek pracy obszaru działania LGD. Podobnie sytuacja ma się w rozwoju już istniejących firm, która będą dofinansowane by stać się bardziej innowacyjnymi i ekologicznymi dzięki czemu lepiej sprostają wymaganiom i standardom klientów. Wspieranie, zarówno przedsiębiorców jak i osób fizycznych chcących założyć działalność gospodarczą, w podejmowaniu działań innowacyjnych i ekologicznych umożliwi im wyróżnianie się na rynku, zarówno lokalnym jak i ponadlokalnym.
3. **Lokalne organizacje pozarządowe** są ważnymi podmiotami jako potencjalni odbiorcy podejmowanych działań, ale również jako bezpośredni beneficjenci, którzy podejmując działania będą nie tylko budować swój kapitał, ale także i doświadczenie poprzez oddziaływanie na społeczność lokalną. Działania kierowane do NGO ukierunkowane są nie tylko na wzmacnianie ich samych, ale także na wykorzystywaniu ich doświadczenia w zakresie wzmacniania społeczeństwa obywatelskiego jak i aktywizacji i integracji społecznej oraz krzewienia, podtrzymywania i rozwoju bogatego dziedzictwa kulturowego obszaru działania LGD. Analiza SWOT wykazała, że lokalne NGO są bardzo dobrze rozwinięte i posiadają duży potencjał, który odpowiednio wykorzystany można bezpośrednio oddziaływać na rosnący poziom życia lokalnej społeczności.
4. Obszar działania LGD „Bractwo Kuźnic” charakteryzuje się dużą liczbą osób po 60 roku życia - **seniorów**. Duża liczba osób w tym wieku stwarza silną potrzebę do odpowiadania na potrzeby tej szczególnej grupy odbiorców. Analiza SWOT wykazała, że seniorzy to grupa, która wymaga wsparcia w poprawie dostępności do infrastruktury publicznej i infrastruktury z zakresu spędzania czasu wolnego. Takie działania są niezbędne, aby niwelować możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego oraz popularnego zjawiska ageizmu.

5. Kolejną grupę docelową stanowią **osoby młode**, do 25 roku życia. Analiza SWOT wykazała, że należy przedsięwziąć działania zmierzające do aktywizacji i integracji młodzieży oraz do poprawy oferty bezpiecznego spędzania czasu wolnego. Podejmowanie takich działań jest niezbędne w celu niwelowania negatywnego trendu migracyjnego osób młodych do większych ośrodków aglomeracyjnych.
6. **Jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe** posiadają zasoby i możliwości do realizacji wielu zadań tak z dziedziny kultury jak i dziedzictwa czy spędzania czasu wolnego. Analiza SWOT wykazała wiele potencjałów i potrzeb rozwojowych, na realizację których JST nie posiadają niezbędnych środków.
7. **Kobiety** stanowią kolejną grupę odbiorców niniejszej strategii, określoną jako grupa w niekorzystnej sytuacji. W czasie podejmowanych przez LGD działań partycypacyjnych mieszkańcy obszaru wskazali na potrzebę kierowania do kobiet działań z zakresu aktywizacji, integracji, a także podejmowania/rozwijania innowacyjnej przedsiębiorczości.
8. Ostatnią grupę docelową działań LGD stanowią **rolnicy i ich rodziny**. Według wskazań analizy SWOT istnieje silna potrzeba tworzenia nowych i wspierania istniejących zagród edukacyjnych, stąd pojawia się dedykowane dla tej grupy odbiorców działanie.

Wsparcie lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw

Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” wspiera zarówno lokalne jak i ponadlokalne inicjatywy, szczególnie uwzględniając wdrażanie instrumentów terytorialnych w zakresie EFS+ oraz PS WPR. Wspieranie realizowane jest w szczególności poprzez:

1. Prowadzenie doradztwa w okresie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju.
2. Prowadzenie szeroko zakrojonych i rozmaitych działań partycypacyjnych, dążących do włączenia mieszkańców obszaru w działania LGD.
3. Prowadzenie różnorodnych i dostosowanych, do mieszkańców obszaru, działań komunikacyjnych.
4. Prowadzenie dedykowanych działań partycypacyjnych i komunikacyjnych dla osób z grupy w niekorzystnej sytuacji.
5. Rozwijanie współpracy z licznymi podmiotami sektora społecznego, publicznego i gospodarczego w zakresie doradczym i informacyjnym dotyczącym podejmowania i realizacji inicjatyw.

Rozdział V - Spójność, komplementarność i synergia

1. Zgodność i komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi i strategiami

Stowarzyszenie „Bractwo Kuźnic” w trakcie przygotowywania dokumentu strategicznego dołożyło wszelkich starań, by LSR była dokumentem zintegrowanym i spójnym wewnątrz. Cele i przedsięwzięcia określone w LSR wynikają z diagnozy obszaru i analizy SWOT, są ze sobą ściśle powiązane, a rola LGD jako koordynatora wdrażania LSR zapewnia realizację podejścia zintegrowanego. Przy pracach nad LSR doskonale zdawano sobie sprawę z tego, że kwestie spójności i komplementarności stanowią jedno z najważniejszych zasad realizowania polityki wspólnotowej Unii Europejskiej. W ramach procesu programowania Lokalnej Strategii Rozwoju analizie poddano w konsekwencji mechanizmy i narzędzia, które miały posłużyć koordynacji spójności i komplementarności LSR z interwencjami finansowymi w ramach funduszy unijnych, ale też innych środków wsparcia zewnętrznego. Niezwykle istotne było także zadbanie o zgodność założonych celów i realizowanych w ich ramach przedsięwzięć z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

Większość przedsięwzięć zaplanowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju wspierana będzie przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). W jego ramach wyznaczono na lata 2023-2027 10 celów. Przedsięwzięcia opracowane przez Stowarzyszenie „Bractwo Kuźnic” sprzyjają osiągnięciu wszystkich spośród nich, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 21 Powiązanie celów PS WPR z przedsięwzięciami w ramach LSR

Cele WPR 2023-2017	Przedsięwzięcia w ramach LSR sprzyjające osiągnięciu celów WPR
Zapewnienie rolnikom godziwych dochodów	P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)
Zwiększenie konkurencyjności	P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności lokalnej P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego
Poprawa pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym	P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)
Przeciwdziałanie zmianie klimatu	P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata
Dbanie o środowisko	P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata
Zachowanie krajobrazów i różnorodności biologicznej	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata
Wsparcie wymiany pokoleń	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmacniania więzi lokalnych P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych
Dynamiczny rozwój obszarów wiejskich	P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności lokalnej P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne) P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego
Ochrona jakości żywności i zdrowia	P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata
Promowanie transferu wiedzy i innowacyjności	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD

	<p>P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmacniania więzi lokalnych</p> <p>P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata</p> <p>P.3.2 Smart Villages w rozwoju lokalnym</p> <p>P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży</p>
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Cele Wspólnej Polityki Rolnej osiągnane będą poprzez realizację Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Lokalną Strategię Rozwoju przygotowano w ramach interwencji I.13.1. – LEADER/Rozwój Kierowany przez Społeczność (RLKS). Interwencja ta stanowi odpowiedź na szereg potrzeb obszarów wiejskich, w tym takich jak: dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych; włączenie osób z grup w niekorzystnej sytuacji; stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogennego; zaangażowanie młodych w życie lokalne; rozwój wiedzy i umiejętności; poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej; poprawa dostępu do usług komercyjnych; rozwój form współpracy na obszarach wiejskich; rozwój przedsiębiorczości.

Bardzo istotnym aspektem jest to, iż spójność diagnoz zawartych w PS WPR oraz w LSR przekłada się na spójność celów tych dokumentów. Poniższa tabela prezentuje zestawienie zakresów operacji możliwych do realizacji w ramach LEADER-a z celami i przedsięwzięciami Lokalnej Strategii Rozwoju, potwierdzając ich spójność i komplementarność.

Tabela 22 Zakresy wsparcia podejścia LEADER, a cele i przedsięwzięcia LSR

Zakresy wsparcia I.13.1. – LEADER	Cele i przedsięwzięcia LSR
1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności poprzez: <ol style="list-style-type: none"> podjmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej 	P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego
2. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie tworzenia lub rozwoju: <ol style="list-style-type: none"> gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych 	P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)
3. Rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwój krótkich łańcuchów żywnościowych	<i>Brak powiązania</i>
4. Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych punktach 1 – 3	P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności lokalnej
5. Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi	P.3.2 Smart Villages w rozwoju lokalnym

6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności lokalnej
7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmocnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmocniania więzi lokalnych P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży
8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych
9. Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi.	P.1.2. Aktywizacja i integracja mieszkańców z uwzględnieniem potrzeb osób w niekorzystnej sytuacji P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmocniania więzi lokalnych

Źródło: Opracowanie własne

Wysoki stopień spójności Lokalnej Strategii Rozwoju z Planem Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej znajduje potwierdzenie w tym, że zaplanowane przedsięwzięcie dają możliwość osiągnięcia zawartych w drugim dokumencie wskaźników rezultatu. Wskazać tu można następujące:

- R.1. Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom;
- R.37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich;
- R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR;
- R.40. Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi;
- R.41. Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR;
- R.42. Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.

Lokalna Strategia Rozwoju „Bractwa Kuźnic” wspierana jest także przez Europejski Fundusz Społeczny (EFS+). Z tych środków realizowane będą dwa przedsięwzięcia w ramach projektów grantowych: P.2.3 Włączenie osób starszych; P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży. Będą one odpowiedzią na dwa cele szczegółowe EFS+:

- Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej

sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;

- Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

Warto także podkreślić, że Lokalna Strategia Rozwoju „Bractwa Kuźnic” wpisuje się szerzej w cele polityki w ramach EFS+. Można w tym aspekcie powołać się na Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., w którym wskazane zostały wspierane cele polityki w ramach EFRR, EFS+, Funduszu Spójności i EFMRA. Lokalna Strategia Rozwoju przewiduje działania, które wpisują się we wszystkie wskazane cele polityk, co potwierdza poniższa tabela.

Tabela 23 Powiązanie celów Funduszy z przedsięwzięciami LSR

Cele polityki w ramach EFRR, EFS+, Fundusz Spójności i EFMRA	Wybrane przedsięwzięcia w LSR
a) Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego
b) Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)
c) Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	P.3.2 Smart Villages w rozwoju lokalnym
d) Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmocnienia więzi lokalnych lokalnej P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży
e) Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych.	P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności

Źródło: Opracowanie własne

Zgodność Lokalnej Strategii Rozwoju z celami polityki Unii Europejskiej opisanymi w rozporządzeniu 2021/1060 wskazuje, że ten dokument powinien wykazywać wysoki poziom zgodności ze strategią

„Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027”. W tym aspekcie warto powołać się na dwa cele szczegółowe FEŚ, w które wpisują się diagnozy potrzeb obszaru objętego LSR i przewidziane przedsięwzięcia. Pierwszy z nich to: **ESO4.6. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.** Odpowiada on na potrzeby zdiagnozowane w Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym konieczność tworzenia partnerstwa w zakresie edukacji, która wpłynie na rozszerzenie oferty atrakcyjnej i innowacyjnej oferty edukacyjnej, a także potrzebę zwiększenia zaangażowania młodzieży w sprawy lokalne czy poprawę oferty do nich kierowanej. Drugim celem FEŚ, o którym trzeba wspomnieć jest **ESO4.12. Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.** W tym przypadku istotna jest odpowiedź na przeciwdziałanie następstwom problemów demograficznych, społecznych i gospodarczych, w tym na wskazaną w trakcie konsultacji społecznej potrzebę wspierania osób starszych, poprawę dostępu do infrastruktury publicznej i infrastruktury z zakresu spędzania wolnego czasu, co pozwoli niwelować możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego.

Lokalna Strategia Rozwoju została poddana analizie oraz kompleksowej weryfikacji w zestawieniu z kluczowymi dokumentami strategicznymi i operacyjnymi. Daje się zaobserwować pełną zgodność z założonymi priorytetami i celami wskazanymi w **Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”**. Oba dokumenty podkreślają potrzebę m.in. wspierania konkurencyjnej, innowacyjnej gospodarki i silnej lokalnej przedsiębiorczości, aktywizacji osób wykluczonych społecznie, integracji społeczności lokalnej i rozwoju partycypacji społecznej w procesie kreowania i wdrażania polityk rozwoju promowania, upowszechniania i ochrony dziedzictwa kulturowego, wyposażania przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnych, podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowania postaw proekologicznych, promocji aktywnego i zdrowego życia, a także wskazują potrzebę wysokiej jakości usług społecznych.

W aspekcie spójności z dokumentami planistycznymi, warto też zwrócić uwagę, że opracowane cele LSR są komplementarne ze „**Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030**”. Wspólnym celem jest między innymi rozwój działalności gospodarczych wykorzystujących rolnictwo oraz uwarunkowania środowiskowe i kulturowe obszarów, tworzenie i rozwój przedsiębiorstw na obszarach wiejskich, wzmacnianie tożsamości lokalnej, zwiększanie dostępności usług publicznych oraz infrastruktury umożliwiającej rozwój mieszkańców na obszarach wiejskich, tworzenie i udostępnianie dla mieszkańców większej ilości miejsc spotkań oraz miejsc na działania organizacji pozarządowych, ochrona zasobów środowiskowych i kulturowych obszarów wiejskich, kształtowanie przestrzeni wiejskich z zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych. Poniższa tabela prezentuje zgodność poszczególnych celów obu strategii wojewódzkich i przedsięwzięć zawartych w Lokalnej Strategii Rozwoju.

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Bractwo Kuźnic” wpisuje się także w założenia **Strategii Rozwoju Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030** (Subregion Centralny obejmuje gminę Boronów). Spójność i komplementarność dotyczy działań dotyczących wielu obszarów i wymienić tu można podnoszenie jakości i dostępności usług społecznych i zdrowotnych, rozwój infrastruktury, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i izolacji społecznej, wzmacnianie roli kształcenia ustawicznego oraz efektywną edukację na wszystkich poziomach czy współpracę z organizacjami pozarządowymi. Szczegółowe powiązanie zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 24 Powiązanie przedsięwzięć ze Strategią Rozwoju Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego

Nazwa dokumentu planistycznego	Cele dokumentów planistycznych	Przedsięwzięcia LSR
Strategia Rozwoju Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030	CS 1. Subregion Centralny przyjazny środowisku	P.1.3, P.2.1, P.3.1, P.3.2
	CS 3. Subregion Centralny sprzyjający rozwojowi społecznemu i gospodarstwu	P.1.1, P.1.2, P.1.3, P.2.3, P.3.1, P.3.2, P.3.3, P.3.4
	CS 4. Subregion Centralny sprawnie zarządzany	P.2.2, P.3.2

Źródło: Opracowanie własne

Pozostałe gminy należące do obszaru działania LGD „Bractwo Kuźnic” przynależą do Subregionu Północnego województwa Śląskiego. Cele LSR wpisują się także w założenia **Strategii Rozwoju Subregionu Północnego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030**, która wpisuje się w dokument strategiczny na poziomie wojewódzkim. Na stronie internetowej Związku Gmin i Powiatów Subregionu Północnego Województwa Śląskiego, który to podmiot jest odpowiedzialny za przygotowanie oraz wdrażanie Strategii można wyczytać, że w proces opracowania dokumentu zaangażowani powinni być partnerzy działający m.in. w obszarach: społeczeństwa obywatelskiego, organizacji działających na rzecz ochrony środowiska, promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości i niedyskryminacji, nauki, kultury oraz przedsiębiorczości. Należy stwierdzić, że Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Bractwo Kuźnic” wpisuje się we wszystkie z wymienionych potencjalnych obszarów działania w ramach Strategii Subregionu Północnego.

Tabela 25 Powiązanie celów dokumentów planistycznych wojewódzkich z przedsięwzięciami LSR

Nazwa dokumentu planistycznego	Cele dokumentów planistycznych	Przedsięwzięcia LSR
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”	CEL STRATEGICZNY A Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej	P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne) P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego
	CEL STRATEGICZNY B Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmacniania więzi lokalnych P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży
	CEL STRATEGICZNY C Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni	P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę

		P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata
	CEL STRATEGICZNY D Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego
Strategia Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030	CEL STRATEGICZNY A. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza obszarów wiejskich województwa śląskiego wykorzystująca tradycyjne sektory produkcji, otwarta na innowacje oraz rozwijająca się w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego	P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne) P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego
	CEL STRATEGICZNY B. Wysoka jakość życia na obszarach wiejskich województwa śląskiego odpowiadająca rosnącym standardom cywilizacyjnym i wykorzystująca specyfikę społeczną i środowiskową wsi	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmacniania więzi lokalnych P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży
	CEL STRATEGICZNY C. Wieś województwa śląskiego obszarem pielęgnowania, rozwijania i promowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu.	P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmacniania więzi lokalnych P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata
	CEL STRATEGICZNY D. Zintegrowany rozwój obszarów wiejskich i miejskich prowadzący do przyspieszonego rozwoju regionu	P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)

Źródło: Opracowanie własne

Należy też zauważyć, że Lokalna Strategia Rozwoju wpisuje się w kluczowe ustalenia dokumentów na poziomie gminnym. Spójność dotyczy wielu zaplanowanych działań, w tym będących odpowiedzią na takie potrzeby gmin obszaru LGD jak niska przedsiębiorczość, zła sytuacja na rynku pracy, niedostateczna ilość infrastruktury zapewniającej spędzanie wolnego czasu, niska świadomość ekologiczna i mała aktywność mieszkańców. W LSR i strategiach gminnych podkreślona została też konieczność zachowania dóbr kultury i ochrona dziedzictwa przyrodniczego, wzmocnienie więzi społecznych, wspieranie liderów życia społecznego i organizacji pozarządowych, rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej oraz potrzeba prowadzenia projektów o innowacyjnym charakterze czy zwiększenia liczby operacji dedykowanych osobom młodym, seniorom czy innym osobom z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Poniższa tabela prezentuje zgodność poszczególnych celów aktualnie obowiązujących gminnych dokumentów planistycznych z przedsięwzięciami Lokalnej Strategii Rozwoju „Bractwa Kuźnic”.

Tabela 26 Powiązanie dokumentów planistycznych gminnych z przedsięwzięciami LSR

Nazwa dokumentu planistycznego	Cele dokumentów planistycznych	Przedsięwzięcia LSR
Strategia Rozwoju Gminy Poczesna do 2026 roku	Cel strategiczny: Poczesna to gmina otwarta na współpracę z podmiotami zewnętrznymi z przedsiębiorczymi mieszkańcami	P.3.1, P.3.3
	Cel strategiczny: Poczesna to gmina z rozwiniętą infrastrukturą techniczną i wysoką jakością środowiska naturalnego - z zachowaniem walorów krajobrazowych	P.1.2, P.2.1
	Cel strategiczny: Poczesna to gmina o wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych	P.1.1, P.2.3, P.3.4
Strategia Rozwoju Gminy Starcza do roku 2020	Cel strategiczny: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego oraz turystyki	P.3.1, P.3.3
	Cel strategiczny: Wyposażenie gminy w infrastrukturę techniczną, komunikacyjną, społeczną i gospodarczą oraz poprawa jakości środowiska naturalnego	P.1.2, P.1.3, P.2.1
	Cel strategiczny: Wysoka jakość życia mieszkańców poprzez dostęp do usług publicznych, miejsc pracy i wypoczynku	P.1.1, P.2.2, P.2.3, P.3.4
Strategia Rozwoju Gminy Konopiska na lata 2016-2020	Cel strategiczny: I. 1. Rozwój infrastruktury technicznej służącej poprawie jakości życia mieszkańców gminy	P.1.2
	Cel strategiczny: I.2 Stworzenie optymalnych warunków do rozwoju turystyki, zachowanie dziedzictwa kulturowego	P.1.3
	Cel strategiczny: II. 1 Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych	P.3.1
	Cel strategiczny: II.2 Przyspieszenie rozwoju gospodarczego gminy	P.3.3
	Cel strategiczny: III.1 Działania sprzyjające rozwojowi kultury, sportu, rekreacji, bezpieczeństwa mieszkańców	P.1.1, P.1.2, P.2.2, P.3.4

	Cel strategiczny: III.2. Działania sprzyjające ochronie zdrowia mieszkańców i propagowanie idei godnego starzenia się	P.2.3
Strategia Rozwoju Gminy Boronów na lata 2016-2025	Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury gminnej	P.1.2, P.3.3
	Cel strategiczny: Rozwój kapitału społecznego i potencjału ekonomicznego gminy	P.1.1, P.2.2, P.3.1
Strategia Rozwoju Gminy Kamienica Polska na lata 2016-2025	Cel strategiczny: Poprawa jakości środowiska przyrodniczego	P.1.3, P.2.1, P.3.2
	Cel strategiczny: Umożliwienie rozwoju gospodarczego gminy	P.3.1, P.3.2, P.3.3
	Cel strategiczny: Wzrost wykształcenia mieszkańców	P.3.4
	Cel strategiczny: Zapewnienie dogodnych warunków zamieszkania i wypoczynku	P.1.1, P.1.2, P.1.3, P.2.2, P.2.3, P.3.2, P.3.3

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowując, można więc potwierdzić pełną spójność Lokalnej Strategii Rozwoju z wszystkimi analizowanymi programami rozwoju, zarówno na szczeblu wojewódzkim jak i lokalnym. Zapisy LSR są spójne z dokumentami strategicznymi poprzez wspólne kierunki, cele i działania, a rola LGD jako koordynatora wdrażania LSR zapewnia realizację podejścia zintegrowanego.

2. Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju i planowane w ramach ich realizacji przedsięwzięcia są spójne, powiązane ze sobą (synergia), a także wzajemnie się uzupełniają (komplementarność). Działania w ramach LSR mają przede wszystkim posłużyć zintegrowaniu i angażowaniu lokalnej społeczności w sprawy lokalne, prowadzeniu mieszkańców gmin za zmianami cywilizacyjnymi oraz otwarciu społeczności na rozwój.

W ramach celu pierwszego **C.1 Społeczeństwo zintegrowane i zaangażowane w sprawy lokalne** zaplanowano trzy przedsięwzięcia. Działania w ramach celu mają służyć przede wszystkim aktywizacji i integracji społeczności lokalnej (P.1.1), a przykładem są planowane rozmaite wydarzenia służące m.in. wzmocnieniu więzi społecznych. Inne działania mają polegać na tworzeniu i modernizacji miejsc spędzania czasu wolnego (P.1.2) oraz rewitalizacji dziedzictwa przyrodniczo – kulturowego (P.1.3). Zadaniem przedsięwzięć jest więc włączenie społeczne, wzmacnianie poczucia przynależności do zamieszkiwanego obszaru oraz wzmacnianie więzi lokalnych między mieszkańcami. W planowanych przedsięwzięciach duży nacisk położono także na aspekt ekologiczny.

Podobne zadania dotyczą celu drugiego **C.2 Społeczeństwo podążające za zmianami cywilizacyjnymi wyróżniono**, w ramach którego zaplanowano trzy przedsięwzięcia. Skierowane są one do lokalnej społeczności i dotyczą wyzwań współczesnego świata. Planuje się więc działania edukacyjne w temacie zmian klimatu, ochrony przyrody i proekologicznych rozwiązań w tym zakresie (P.2.1), ale też i inne inicjatywy warsztatowe/edukacyjne, spotkania z ekspertami, wyjazdy studyjne dotyczące wyzwań współczesnego świata, których realizacja będzie prowadzona przez organizacje pozarządowe (P.2.2). Drugi cel zakłada też przedsięwzięcie dedykowane osobom starszym i służące ich społecznemu włączeniu (P.2.3). Podobnie jak w przypadku pierwszego celu, istotną kwestią będzie także budowanie partnerstw oraz korzystanie z różnych sposobów realizowania Lokalnej Strategii Rozwoju.

W ramach trzeciego celu **C.3 Społeczeństwo otwarte na rozwój** wyróżniono cztery przedsięwzięcia, które mają wpłynąć na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru LGD. Zaplanowane działania obejmują różne obszary

życia społeczności, w tym m.in. edukację, rolnictwo, przedsiębiorczość. Pierwsze zakłada wdrożenie w gospodarstwa rolne innowacyjnych rozwiązań w postaci zagród edukacyjnych (P.3.1), które dają możliwość prowadzenia zajęć o charakterze edukacyjnym dla mieszkańców, turystów czy zorganizowanych grup zewnętrznych. Innowacyjnością cechuje się też kolejne przedsięwzięcie polegające na wdrożeniu koncepcji „Smart Villages” (P.3.2), która zakłada rozwiązywanie problemów społecznych w sposób nowoczesny, szeroko korzystając z cyfrowych metod, ale też i lokalnych zasobów. Odpowiedzią na problemy i potrzeby obszaru objętego LSR, wielokrotnie zgłaszane w trakcie spotkań konsultacyjnych, jest działanie mające na celu zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego oraz zakładające tworzenie i rozwój przedsiębiorstw funkcjonujących w tych obszarach (P.3.3). Uzupełnieniem działań będzie organizacja dodatkowych nieformalnych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży (P.3.4). Wszystkie przedsięwzięcia skonstruowano w taki sposób, by łączyły różnych partnerów, wykorzystywały różne sposoby realizowania LSR i służyły pobudzeniu innowacyjności. Należy też zauważyć, że operacje uzupełniają działania prowadzone w pierwszych dwóch celach Lokalnej Strategii Rozwoju.

Generalnie można zauważyć, że spójność i komplementarność przedsięwzięć w ramach LSR została zapewniona na kilku poziomach:

- 1) **Zintegrowanie sektorów.** Wszystkie działania przewidziane w Lokalnej Strategii Rozwoju zostały dobrane w taki sposób, aby możliwe było wspieranie rozwoju wszystkich sektorów, w tym sektora publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańców (w tym grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji). Dodatkowo zaplanowano przedsięwzięcia, które zakładają ścisłą współpracę, sieciowanie podmiotów, tworzenie wspólnych projektów i ich koordynowanie (np. współpraca przedstawicieli organizacji samorządowych, jednostek samorządu terytorialnego i mieszkańców w przedsięwzięciu *P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę*). Warto zauważyć, że na realizacji LSR skorzystają przedstawiciele wszystkich zaangażowanych sektorów. Przedsiębiorcy będą mogli uzyskać dotacje na rozwój swojej działalności, osoby prywatne odczują korzyść w postaci zwiększonej jakości życia, sektor publiczny poprzez uzyskane wsparcie podniesie jakość świadczonych usług, a koniec końców realizacja działań wpłynie na budowanie pozytywnego wizerunku regionu.
- 2) **Zintegrowanie zasobów.** Lokalna Strategia Rozwoju zaplanowanymi działaniami odnosi się do szeregu zasobów obszaru LGD. Wszystkie zaplanowane w ramach przedsięwzięć operacje będą bazować i wykorzystywać w rezultacie różne zasoby przyrodnicze, kulturowe oraz historyczne regionu. Będzie miało to wpływ na realizację celów szczegółowych i w konsekwencji przyczyni się do zminimalizowania problemów obszaru objętego LSR. Przykładem jest przedsięwzięcie *P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmacniania więzi lokalnych*, które przysłuży się integracji społeczności lokalnej, ich zaangażowaniu w działania społeczne, ale także zbudowaniu poczucia przynależności.
- 3) **Zintegrowanie finansowania strategii.** Zdecydowana większość przedsięwzięć będzie realizowana z wykorzystaniem środków z EFFROW, a w ramach programu EFS+ realizowane będą dwa przedsięwzięcia (*P.2.3 Włącznie społeczne osób starszych; P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży*). Fundusze stanowią odpowiedź na różne potrzeby w różnych obszarach, ale zaplanowane przedsięwzięcia połączono w ramach LSR, co wpływa na budowę efektu synergii i daje możliwość uzyskania lepszych efektów. **Do wzmocnienia efektów przyczynią się również zaplanowane do realizacji operacje z pozyskanych innych źródeł dofinansowania: z FIO czy z Programu Wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” znajdujących się w niekorzystnej sytuacji tj. seniorów będzie wzmocnieniem P.2.3. Realizacja operacji Planu Działania KSOW w ramach Pomocy Technicznej PROW 2023-2027 wzmocni efekty przedsięwzięcia P.1.1 i P.2.1 naszego LSR.**
- 4) **Zintegrowanie celów.** W ramach realizowanych operacji cele są spójne, powiązane ze sobą oraz wzajemnie się uzupełniają. Wszystkie służą zintegrowaniu i angażowaniu lokalnej społeczności w sprawy lokalne, prowadzeniu mieszkańców gmin za zmianami cywilizacyjnymi oraz otwarciu społeczności na rozwój.

- 5) **Zintegrowanie funkcji.** W ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju ważne będzie integrowanie rozwoju w wymiarach środowiskowym, gospodarczym, społecznym, kulturowym, przestrzennym. Należy podkreślić, że te wymiary współzależą od siebie, a realizacja przedsięwzięć w ramach jednego wymiaru sprzyja osiągnięciu celów w innych wymiarach. Przykładowo zaplanowane przedsięwzięcie *P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)* pozwoli na stworzenie nowych miejsc pracy, zwiększy atrakcyjność obszaru, ale też wzmocni poczucie przynależności do zamieszkiwanego obszaru i wpłynie na zachowanie wiejskiego charakteru obszarów wiejskich. Istotnym aspektem jest również to, iż z powstałych zagród edukacyjnych skorzystać będą mogli turyści, zorganizowane grupy zewnętrzne, ale też lokalna społeczność.
- 6) **Zintegrowanie sposobów realizacji LSR.** W ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano konkursy, projekty grantowe i operacje własne, a także projekt partnerski krajowy i zagraniczny. Zróżnicowanie sposobów realizacji przyniesie korzyść w postaci zaangażowania zróżnicowanych lokalnych aktorów i wpłynie na komplementarność LSR z innymi dokumentami strategicznymi. Dzięki temu sam zakres działań w ramach przedsięwzięć będzie lepiej dostosowany do potrzeb obszaru LGD.
- 7) **Zintegrowanie zróżnicowanych aktorów.** W ramach przedsięwzięć realizowane będą działania kierowane do mieszkańców obszaru, przedstawicieli NGO i JST, przedsiębiorców, rolników seniorów oraz osób młodych do 25 roku życia. Zróżnicowanie aktorów zaangażowanych we wdrażanie LSR znajduje przełożenie na szeroki zakres komplementarnych działań, które uzupełniają się i są spójne.

Podsumowując należy stwierdzić, że podejście zintegrowane do planowanych przedsięwzięć jest bardzo szerokie. Dotyczy zarówno celów, przedsięwzięć, operacji, ale też i przykładowo związków między różnymi podmiotami uczestniczącymi w ich realizacji. Uwzględnia również w doskonały sposób specyfikę obszaru objętego LSR, jego zasoby lokalne i tożsamość. Wszystkie te związki tworzą efekt synergii.

3. Wartość dodana podejścia LEADER

Przedsięwzięcia w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju realizowane będą przez podmioty z różnych sektorów, uzupełniając się i tworząc tzw. wartość dodaną w rozwoju obszaru „Bractwa Kuźnic”. Korzyści jakie oferuje podejście LEADER jest wiele i wymieni tu można wsparcie beneficjentów w sposób odmienny od innych instrumentów wsparcia, możliwość realizowania projektów wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych gmin i wykorzystanie wspólnych zasobów partnerskich gmin czy też brak dominacji sektora publicznego i realizowanie wspólnej wizji rozwoju obszaru. Działania w ramach LEADER-a stanowią mocną inwestycję w kapitał społeczny mieszkańców obszaru LGD i wzmacniają rozwój lokalnej społeczności w dłuższej perspektywie czasowej. Samo generowanie kapitału społecznego ma związek z wykorzystaniem możliwości jakie oferuje podejście LEADER. Odbywa się to w pięciu obszarach.

Po pierwsze, istotny jest adekwatny dobór zakresu wsparcia, którego podstawą była wnikliwa i szczegółowa diagnoza potrzeb obszaru i wykorzystanie możliwości jakie oferuje instrument LEADER. Biorąc pod uwagę słabnące więzi międzyludzkie oraz małe zaangażowanie mieszkańców w działalność społeczną zaplanowano działania aktywizujące społeczność lokalną. Przeprowadzone będą też działania służące otwieraniu społeczności na rozwój i rozmaite operacje pomagające mieszkańcom w radzeniu sobie ze zmianami cywilizacyjnymi. Przygotowano więc przedsięwzięcia związane z promowaniem włączenia społecznego, poprawą dostępności infrastruktury publicznej czy wsparciem społeczeństwa obywatelskiego, ale też rozwojem przedsiębiorczości i poprawą dostępności do usług. Duża uwaga poświęcona będzie pobudzaniu innowacyjności. Z jednej strony wdrażane będą koncepcje Smart Villages jako nowoczesne i innowacyjne rozwiązania lokalnych problemów, ale też rozwijane będą nowoczesne pozarolnicze funkcje gospodarstw rolnych. Tak szeroki zakres wsparcia skutkować będzie zaangażowaniem społeczności lokalnej i współpracą na rzecz wspólnego rozwiązywania lokalnych problemów.

Po drugie, ważny jest wybór dostępnych źródeł finansowania. Zdecydowana większość przedsięwzięć realizowana będzie z środków EFFROW, co łączy się z odpowiedzialnością na potrzeby obszaru LGD, ale także i cele polityki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce i Europie. Dwa przedsięwzięcia będą realizowane w ramach programu

EFS+, co pozwala na ściśle powiązanie interwencji z konkretnymi lokalnymi potrzebami. Można w konsekwencji stwierdzić, że LEADER pozwala na wykorzystywanie szans rozwojowych i pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego z różnych źródeł.

Po trzecie, należy podkreślić znaczenie przyjętego sposobu wdrażania LSR. W przypadku Lokalnej Strategii Rozwoju „Bractwo Kuźnic” działania są starannie dopracowane i przemyślane. LGD planuje systematyczne i regularne ogłaszanie konkursów oraz realizację projektów grantowych. Operacje zaplanowano w taki sposób, by jednym z pierwszych efektów było sieciowanie partnerów. Dodatkowo za bardzo istotne uznano przygotowanie koncepcji Smart Villages, które mogą wyznaczać standardy kolejnych interwencji. Stowarzyszenie „Bractwo Kuźnic” priorytetowo potraktuje też przedsięwzięcia dotyczące wspierania osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, co pozwoli na ich włączenie społeczne i spodziewany udział w kolejnych działaniach wdrażania LSR.

Po czwarte, ważny jest dobór metod wdrażania operacji w ramach LSR. Stowarzyszenie „Bractwo Kuźnic” dużą uwagę przyłożyło do tego, by metody były dostosowane do oczekiwanych rezultatów. Jednym ze spodziewanych skutków zaplanowanej operacji własnej jest umocnienie pozycji LGD jako aktora odpowiadającego za sieciowanie partnerów oraz ukierunkowanie beneficjentów na realizowanie działań zgodnych z potencjałem rozwojowym. Budowaniu potencjału współpracy przysłużą się projekty partnerskie (krajowy i zagraniczny). Realizacja projektów grantowych wpłynie niewątpliwie na aktywizację i integrację, w tym organizacji pozarządowych, które dodatkowo zostaną wyposażone w sprzęt, ale też wiedzę zwiększającą profesjonalizm prowadzonych działań. Zaplanowane konkursy zakładają nie tylko wzrost przedsiębiorczości, ale też między innymi rozwój potencjału obszaru LGD i wzrost jego atrakcyjności.

Po piąte, należy też wspomnieć o rozwiązaniach wzmacniających planowane efekty wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Kluczowe są w tym aspekcie plan komunikacji i plan partycypacji, których celem jest dotarcie do jak największej grupy potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów przedsięwzięć LSR z informacjami dotyczącymi zakresu, warunków i wysokości możliwego wsparcia finansowego na realizację ich projektów. Dodatkowo wspomniane plany przysłużą się informowaniu lokalnych społeczności o stanie realizacji LSR, popularyzowaniu i promowaniu efektów realizowanych projektów, ale też pozwolą na wzmacnianie wewnętrznego partnerstwa. Przejawem tego ostatniego elementu będzie m.in. włączanie członków społeczności w dokonywanie oceny funkcjonowania LGD, udostępnienie możliwości zgłaszania pomysłów czy uwag do działania, ale też zachęty do bycia członkiem LGD. Działania odbywać się będą przy wykorzystaniu rozmaitych metod i kanałów komunikacji ściśle dostosowanych do potrzeb społeczności lokalnej.

Wzrost potencjału LGD i całego obszaru to spodziewane efekty wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Podejście LEADER powinno mieć bardzo pozytywny wpływ na rozwój społeczny, w tym wzrost potencjału członków lokalnych społeczności. Wzajemna współpraca zwiększy szansę na wykreowanie liderów, podniesienie świadomości mieszkańców, ich aktywizację i integrację, nabycie nowych umiejętności oraz efektywność samego współdziałania. Rozwój kapitału społecznego wiązać należy też z innowacyjnością, dobrobytem, ale też szeregiem wielu innych spodziewanych pozytywnych aspektów, które mogą być nieocenione w przypadku np. wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Rozdział VI – Cele i wskaźniki

W wyniku przeprowadzonych działań konsultacyjnych i prac zespołu inicjatywnego ds. opracowania strategii przygotowano analizę bogatego materiału empirycznego, który opisuje obszar działania LGD „Bractwo Kuźnic”. Analiza dostępnego materiału odbywała się z udziałem społeczności lokalnej i przyniosła efekty w postaci zdefiniowanych zakresów tematycznych i działań, jakie są wymagane w rozwoju lokalnym. Na tej podstawie zespół inicjatywny wypracował cele i przedsięwzięcia do realizacji, a następnie skonsultował je z przedstawicielami społeczności lokalnej, w tym osób reprezentujących osoby młode, seniorów oraz grupę w niekorzystnej sytuacji. Efektem tego, opracowano matrycę logiczną, która opisuje cele i przedsięwzięcia wraz ze sposobami ich realizacji

oraz grupy docelowe. W ramach realizacji LSR, LGD planuje realizację wszystkich trzech celów w zakresie zgodnym z RLKS

1. Powiązanie celów i przedsięwzięć z analizą potrzeb i potencjałów

Opracowano trzy cele i dziesięć przedsięwzięć, których realizacja składa się na ich osiągnięcie. W ramach celu pierwszego **C.1 Społeczeństwo zintegrowane i zaangażowane w sprawy lokalne** wyróżnione zostały trzy przedsięwzięcia P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców z uwzględnieniem potrzeb osób w niekorzystnej sytuacji; P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę; P.1.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i przyrodniczych do wzmocnienia więzi lokalnych. Cel ten nastawiony jest na podejmowanie działań dążących do integrowania ze sobą społeczności lokalnej, a także kładzie mocny nacisk na angażowanie mieszkańców obszaru w działania społeczne. W ramach celu drugiego **C.2 Społeczeństwo podążające za zmianami cywilizacyjnymi** wyróżniono trzy przedsięwzięcia P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata; P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności lokalnej; P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych. Cel ten nastawiony jest na podejmowanie działań edukacyjnych związanych z wyzwaniami współczesnego świata, a także na poprawie jakości życia mieszkańców, poprzez między innymi włączenie społeczne osób starszych i kształtowanie świadomości obywatelskiej. W ramach ostatniego, trzeciego celu **C.3 Społeczeństwo otwarte na rozwój** wyróżniono cztery przedsięwzięcia: P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne); P.3.2 Smart Villages w rozwoju lokalnym; P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego; P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży. Cel ten ukierunkowany jest zarówno na rolnictwo jak i opracowanie inteligentnych koncepcji problemów społecznych z wykorzystaniem podejścia Smart Villages oraz wspieranie edukacji osób do 18 roku życia.

Tabela 27 Powiązanie przedsięwzięć LSR z analizą SWOT

Przedsięwzięcie	Uzasadnienie SWOT
P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców z uwzględnieniem potrzeb osób w niekorzystnej sytuacji	3, 4, 6, 7, 10, 12, 14
P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę	3, 4, 6, 7, 10, 12, 14
P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych do wzmocnienia więzi lokalnych.	3, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19
P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata.	2, 3, 4, 10, 14, 15, 19
P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności lokalnej.	1, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 17, 18
P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych.	3, 4, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 20
P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)	5, 14
P.3.2 Smart Villages w rozwoju lokalnym	4, 5, 6, 8, 11, 14, 18
P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego	3, 4, 6, 10, 11, 14, 16, 17, 18
P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży	3, 4, 5, 6, 13, 15

Źródło: Opracowanie własne

2. Finansowanie realizacji celów

Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” będzie realizowało formułę wielofunduszowej strategii, co oznacza, że zaplanowane cele i przedsięwzięcia będą finansowane z różnych EFSI. W ramach programu EFS+ celu (l) realizowane będzie przedsięwzięcie P.2.3 Włącznie społeczne osób starszych, a w ramach celu (f) realizowane będzie przedsięwzięcie P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży. Pozostałe przedsięwzięcie realizowane będą z wykorzystaniem środków z EFRROW.

3. Szczegółowy opis celów i przedsięwzięć

C.1 Społeczeństwo zintegrowane i zaangażowane w sprawy lokalne

Realizacja celu nastawiona jest na działania zmierzające do integrowania i angażowania lokalnej społeczności, tworzenie i modernizację miejsc spędzania czasu wolnego, a także na rewitalizowanie dziedzictwa przyrodniczo – kulturowego. W odpowiedzi na zdiagnozowaną potrzebę integrowania i angażowania lokalnej społeczności Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” podejmie działania związane z podniesieniem jakości życia lokalnych mieszkańców poprzez tworzenie sposobności do spotkań różnych grup zamieszkujących obszar działania LGD, takich jak osoby młode, seniorzy czy osoby niekorzystnej sytuacji, co prowadzić będzie do niwelowania możliwości wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego. Ponadto ogłaszane będą konkursy mające na celu tworzenie nowej i modernizację istniejącej infrastruktury spędzania czasu wolnego oraz wykorzystanie lokalnych walorów kulturowych i przyrodniczych do wzmacniania więzi lokalnych.

Wskaźniki rezultatu PS WPR: W.1.1 Łącznie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR; W.1.2 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.

P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD

Pierwsze przedsięwzięcie skupiać się będzie na podejmowaniu działań z zakresu aktywizowania oraz integrowania lokalnej społeczności. Realizacja przedsięwzięcia ma na celu zniwelowanie możliwości wystąpienia zjawiska społecznego, zwłaszcza wśród seniorów, osób młodych do 25 roku życia oraz osób w niekorzystnej sytuacji, poprzez organizowanie wydarzeń i imprez dla lokalnej społeczności. Również w ramach niniejszego przedsięwzięcia, Lokalna Grupa Działania, za pomocą operacji własnej, zaplanowała realizację dwóch operacji z zakresu zakupu nowoczesnych technologii mieszkańców obszaru, w tym seniorów i osób młodych do 25 roku życia. Przedsięwzięcie będzie realizowane w postaci dwóch projektów grantowych i konkursu. Beneficjentami niniejszego przedsięwzięcia realizowanego w formie projektów grantowych będą organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego. Beneficjentem w ramach konkursu będzie Lokalna Grupa Działania.

Wskaźnik produktu: P.1.1.1 Liczba projektów grantowych P.1.1.2 Liczba podmiotów objętych wsparciem.

P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę

W odpowiedzi na zdiagnozowaną, w czasie konsultacji społecznych, potrzebę Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic” zaplanowała przedsięwzięcie skupiające się zarówno na tworzeniu jak i rozwoju oraz modernizacji już istniejących miejsc spędzania czasu wolnego. Pierwszym z dwóch głównych założeń realizującym wskazania lokalnej społeczności jest zapewnienie bezpieczeństwa zarówno na tworzonej jak i modernizowanej infrastrukturze spędzania czasu wolnego. Drugim istotnym wskazaniem jest położenie nacisku na tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego z wykorzystaniem zielonej i błękitnej infrastruktury. Dzięki takiemu warunkowi, Stowarzyszenie, nie tylko wesprze infrastrukturę spędzania czasu wolnego na obszarze działania LGD, ale również wzmocni aspekt ekologiczny obszaru. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą jednostki samorządu terytorialnego.

Wskaźniki produktu: P.1.2.1 Liczba nowych lub modernizowanych obiektów infrastruktury publicznej.

P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych do wzmacniania więzi lokalnych

Kolejne przedsięwzięcie dążące do realizacji pierwszego celu LSR opiera się na dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym. Mieszkańcy gmin członkowskich wskazali potrzebę wykorzystania obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego do wzmacniania poczucia przynależności do zamieszkiwanego obszaru oraz do wzmacniania więzi lokalnych między mieszkańcami. Ważnym elementem niniejszego przedsięwzięcia jest tworzenie więzi zarówno wśród rdzennej ludności obszaru, jak i tej napływowej. Na uwagę zwraca również fakt, że obszar działania Stowarzyszenia charakteryzuje społeczeństwo starzejące się co jedynie wzmacnia fakt silnej potrzeby dbania o historię regionu. Wśród zaplanowanych działań własnych LGD organizowane będzie między innymi kino letnie dla lokalnej społeczności. Beneficjentami niniejszego przedsięwzięcia będą organizacje pozarządowe.

Wskaźniki produktu: P.1.3.1 Liczba podmiotów objętych wsparciem.

C.2 Społeczeństwo podążające za zmianami cywilizacyjnymi

Realizacja celu skupia się przede wszystkim na podejmowaniu działań skierowanych do lokalnej społeczności, które przygotowują i wesprą ich w dostosowaniu do zmian cywilizacyjnych w zakresie ekologii, zmiany klimatu i ochrony przyrody. Ochrona środowiska w dobie XXI wieku jest jednym z kluczowych elementów życia społecznego. Ponadto cel ten skupia się na popularyzacji wdrażania odnawialnych źródeł energii, kształtowaniu świadomości obywatelskiej w sferze wyzwań współczesnego świata, a także na poprawie dostępu do usług publicznych, z których na co dzień mieszkańcy obszaru Stowarzyszenia korzystają. Potrzebą określającą dążenie do osiągnięcia wskazanego celu jest takie oddziaływanie na społeczeństwo, by samo diagnozowało ów zmiany w swoim środowisku, akceptowało je i potrafiło się do nich dostosować. Lokalna Grupa Działania opisaną powyżej wymianę doświadczeń będzie realizować przez realizację projektów partnerskich zarówno na poziomie krajowym jak i zagranicznym. Zdaniem lokalnej społeczności wymiana doświadczeń na poziomie krajowym stwarza warunki zarówno do pozyskiwania doświadczeń z zakresu zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata, jak i do dzielenia się wypracowanymi pomysłami i wiedzą. Z kolei projekty partnerskie zagraniczne dają możliwość pozyskiwania wiedzy i dobrych praktyk od podmiotów z większym doświadczeniem, które nowe innowacyjne rozwiązania już realnie wdraża na obszarze swojego działania.

W ramach realizacji niniejszego celu prowadzone będą również działania zmierzające do włączenia społecznego seniorów, którzy narażeni są na wykluczenie społeczne.

Wskaźniki rezultatu:

PS WPR: W.2.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom; W.2.2 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.

EFS+: W.2.3 Liczba zrealizowanych inicjatyw lokalnych o charakterze integracyjnym.

P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata

Jedną z najczęściej omawianych zmian cywilizacyjnych jest zmiana klimatu. Przyspieszający postęp technologiczny oraz nieustannie rosnąca liczba ludzi na świecie prowadzi do gwałtownego wzrostu ilości gazów cieplarnianych jakie przedostają się do atmosfery. By minimalizować negatywne skutki niszczenia dziury ozonowej potrzebne są działania edukacyjne dla mieszkańców obszaru LGD, dzięki czemu ich świadomość, a także szansa na zmianę nawyków negatywnie wpływających na zmianę klimatu, wzrosnie. Działania edukacyjne podejmowane będą również w temacie ochrony przyrody i wyzwań współczesnego świata. Ze wskazań mieszkańców wynika, że na obszarze LGD „Bractwo Kuźnic” pojawiają się dzikie wysypiska odpadów co negatywnie wpływa nie tylko na środowisko, ale także na aspekt wizualny regionu, który traci na swej atrakcyjności. W sferze ochrony środowiskowej liczba działań ukierunkowanych na dbanie o środowisko jest nieograniczona, tylko należy edukować mieszkańców jakie są to rozwiązania. By skutecznie i atrakcyjnie prowadzić działania edukacyjne, LGD realizować będzie niniejsze przedsięwzięcie w postaci projektów partnerskich krajowych i zagranicznych. Dzięki takiemu doborowi

rodzaju naboru wniosku Stowarzyszenie umożliwia wymianę wiedzy i dobrych praktyk z innymi podmiotami w Polsce oraz na świecie. Warto zwrócić uwagę, że w innych państwach podejmowane są różnorodne i bardziej innowacyjne działania z zakresu zmian klimatu, ochrony środowiska i wyzwań współczesnego świata co niewątpliwie podniesie jakość wiedzy w tych zakresach oraz pozwoli poznać szereg dobrych praktyk we wskazanych zakresach. Przedsięwzięcie realizowane będzie w postaci projektu partnerskiego krajowego i zagranicznego. W obu przypadkach beneficjentami będą mieszkańcy obszaru działania LGD, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Wskaźniki produktu: P.2.1.1 Liczba partnerstw krajowych; P.2.1.2 Liczba partnerstw zagranicznych.

P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności lokalnej

Zdaniem uczestników podejmowanych przez LGD działań partycypacyjnych, na obszarze działania Stowarzyszenia należy przedsięwziąć kroki zmierzające do rozwoju potencjału organizacji świadczących usługi dla społeczności lokalnej. Rozwój wspomnianego potencjału będzie wspierany poprzez doposażanie podmiotów aktywizujących i integrujących lokalną społeczność. Kolejnym elementem realizowanym w ramach niniejszego przedsięwzięcia będą działania zmierzające do poprawy dostępności do małej infrastruktury publicznej. Ważnym elementem wspieranej infrastruktury będzie innowacyjne podejście, by wspomniana infrastruktura skuteczniej odpowiadała na potrzeby lokalnej społeczności. Realizacja takiego założenia przyczyni się do zwiększenia potencjału organizacji świadczących usługi społeczne, co wpłynie pozytywnie na ich poziom i jakość życia. Beneficjentami niniejszego przedsięwzięcia będą organizacje pozarządowe i jednostki samorządu terytorialnego.

Wskaźniki produktu: P.2.2.1 Liczba wspartych inicjatyw z zakresu wzmocnienia potencjału organizacji

P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych

Niniejsze przedsięwzięcie powstało w odpowiedzi na zdiagnozowane przez mieszkańców obszaru zagrożenie wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego osób starszych. Zdaniem lokalnej społeczności seniorzy, zagrożeni są wykluczeniem z życia społecznego co negatywnie może wpłynąć na jakość życia wszystkich mieszkańców obszaru oraz na osłabienie więzi społecznej. Realizacja przedsięwzięcia skupiać się będzie skupiać się na podejmowaniu działań na przykład z zakresu rozwijania kompetencji społecznych i zainteresowań, aktywnych sposobach spędzania czasu wolnego czy budowaniu więzi społecznych. Beneficjentami niniejszego przedsięwzięcia będą organizacje pozarządowe.

Wskaźniki produktu: P.2.3.1 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego; P.2.3.2 Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

C.3 Społeczeństwo otwarte na rozwój

W dobie XXI wieku postęp technologiczny jest ogromny. By sprostać oczekiwaniom lokalnej społeczności należy przedsięwziąć działania o charakterze rozwojowym, dzięki którym mamy szansę na polepszenie warunków naszego życia, a także mamy szansę odpowiedzieć w sposób nowoczesny, innowacyjny, cyfrowy i przyszłościowy na dotykające nas problemy. Przedstawiony cel oddziaływać będzie na różne obszary życia społeczności Stowarzyszenia „Bractwo Kuźnic”. Będą to między innymi przedsiębiorstwa działające w branży usług społecznych i usługach sektora spędzania czasu wolnego, rolnictwo, czy szeroko rozumiana edukacja nieformalna dzieci i młodzieży i nie tylko. Dzięki tak szerokiemu spectrum rozwoju mamy szansę na polepszenie jakości życia wszystkich mieszkańców obszaru LGD.

Wskaźniki rezultatu PS WPR: W.3.1 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. W.3.2 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR; W.3.3 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich; W.3.4 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.

Wskaźniki rezultatu EFS+: W.3.5 Liczba zrealizowanych inicjatyw lokalnych o charakterze edukacyjnym.

P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)

Na obszarach wiejskich coraz popularniejsze stają się gospodarstwa, które posiadają funkcje pozarolnicze. Również mieszkańcy Stowarzyszenia zauważyli potrzebę wdrożenia w gospodarstwa rolne innowacyjnych i oryginalnych rozwiązań. Jedną z nich jest tworzenie zagród edukacyjnych, które łączą działalność rolniczą z profesjonalnymi usługami edukacyjnymi. Dzięki takiemu typowi rozwiązań zachowujemy wiejski charakter obszarów wiejskich, a także stwarzamy możliwość do przeprowadzenia zajęć edukacyjnych dla lokalnej społeczności, a także dla zewnętrznych grup zorganizowanych oraz pojedynczych turystów. Stworzenie i rozwój zagród edukacyjnych to odpowiedź nie tylko na potrzeby edukacyjne w zakresie rolniczym i okołorolniczym, ale także szansa na zwiększenie dochodowości małych gospodarstw rolnych, które w dobie silnej konkurencji ze strony sieci handlowych rezygnują ze swoich funkcji produkcyjnych. Beneficjentami niniejszego przedsięwzięcia będą rolnicy i ich rodziny.

Wskaźniki produktu: P.3.1.1 Liczba utworzonych lub rozwiniętych funkcji pozarolniczych.

P.3.2 Smart Villages w rozwoju lokalnym

Na obszarze działania Stowarzyszenia „Bractwo Kuźnic” występuje wiele problemów w różnych obszarach. Jednym ze sposobów na ich niwelowanie jest wdrażanie koncepcji Smart Villages czyli tak zwanych „Inteligentnych Wsi”. Idea koncepcji SV zakłada rozwiązywanie problemów przy wykorzystaniu lokalnych zasobów w sposób przyszłościowy, cyfrowy i innowacyjny. W ramach niniejszego przedsięwzięcia będą przygotowywane koncepcje, które następnie będą mogły być wdrażane w ramach innych przedsięwzięć, co LGD będzie dodatkowo premiować. Beneficjentami niniejszego przedsięwzięcia będą organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy, a także mieszkańcy – lokalni liderzy.

Wskaźnik produktu: P.3.2.1 Liczba projektów grantowych polegających na opracowaniu koncepcji Smart Villages.

P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego

Zgodnie ze wskazaniami uczestników spotkań konsultacyjnych, na obszarze działania LGD należy zwiększyć dostępność do usług społecznych i usług sektora spędzania czasu wolnego. Dostępność ta opierać się będzie zarówno na tworzeniu nowych przedsiębiorstw, jak i rozwijaniu istniejących. Poza wskazanymi w nazwie przedsięwzięcia branżami, które będą wspierane, kluczowym elementem niniejszego przedsięwzięcia będzie innowacyjność. Wsparciem objęte zostaną w szczególności inicjatywy, które będą podążały za przemianami cyfrowymi (wdrażanie rozwiązań cyfrowych), a także będą odpowiadały na zmiany klimatyczne (wdrażanie rozwiązań chroniących klimat i środowisko. Ze względu na dużą konkurencyjność na rynku branży handlowej oraz ze względu na wysycenie tego typu usługami obszaru działania LGD wyłączone z dofinansowania będą branże z zakresu działalności handlowej.

Zdaniem lokalnej społeczności tworzone nowe i rozwijane istniejące przedsiębiorstwa powinny charakteryzować się innowacyjnością, a także powinny wpisywać się we współczesne trendy rozwojowej, tj. cyfryzację i zieloną transformację. Zakładane nowe firmy oraz rozwijające się powinny wykorzystywać nowoczesne rozwiązania cyfrowe, by były w stanie skuteczniej odpowiadać na potrzeby lokalnej społeczności oraz by zwiększyć swoją konkurencyjność na rynku pracy. To samo dotyczy rozwiązań sprzyjających środowisku. Po pierwsze, współcześnie coraz więcej osób świadomie podejmuje decyzje konsumenckie zwracając uwagę czy dana firma jest prowadzona w sposób odpowiedzialny i zrównoważony. Po drugie, wspieranie zielonej transformacji wśród lokalnych firm sprzyja środowisku nie tylko lokalnie, ale również globalnie. Przedsięwzięcie realizowane będzie w formule konkursowej. Beneficjentami konkursu dotyczącego podejmowania nowych działalności, będą osoby fizyczne, a dodatkowo premiowane będą osoby młode do 25 r.ż. oraz osoby w niekorzystnej sytuacji – kobiety. Beneficjentami drugiego typu konkursu, opartego na rozwijaniu istniejących przedsiębiorstw, będą przedsiębiorcy, a premiowane będą osoby w niekorzystnej sytuacji – kobiety.

Wskaźnik produktu: P.3.3.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa; P.3.3.2 Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa.

P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży

Bardzo ważnym czynnikiem rozwoju społeczności lokalnej jest wprowadzenie edukacji wśród dzieci i młodzieży. Wartością dodaną, poza obowiązkowym nauczaniem, jest organizowanie dodatkowych nieformalnych forum edukacyjnych dla najmłodszej grupy wiekowej. Dzięki podejmowaniu takich działań budowany jest kapitał społeczny młodych osób zwiększając ich kompetencje miękkie. Właśnie na aspekt podejmowania wsparcia edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży uwagę zwrócili uczestnicy spotkań konsultacyjnych. W ramach realizacji przedsięwzięcia wspierane będą na przykład różne formy rozwijające kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania. Beneficjentami niniejszego przedsięwzięcia będą organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Wskaźnik produktu: P.3.4.1 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego; P.3.4.2 Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

4. Wskaźniki przypisane do celów i przedsięwzięć

Dobranie przedsięwzięć i wskaźników do opracowanych celów zostało poddane konsultacji w ramach zespołu inicjatywnego. Dzięki odpowiedniemu doborowi wskaźników, które odpowiadają realizacji zamierzonych celów Stowarzyszenie będzie miało możliwość kontroli nad procesem wdrażania LSR w założonym przez siebie czasie oraz przy założonej wartości wskaźnika. Wskaźniki określone zostały na każdym poziomie interwencji poprzez dostosowanie do wskazanego zakresu. Lokalna Grupa Działania, przez Zespół Inicjatywny, starała się tak sformułować cele, przedsięwzięcia i wskaźniki, by były one zrozumiałe dla mieszkańców obszaru LGD.

Do każdego celu przypisane zostały wskaźniki rezultatu, przy zastosowaniu dostępnych wskaźników ze wszystkich dwóch dostępnych programów finansujących wdrażania LSR. Wskaźniki produktu zostały dobrane do zaprezentowanych przedsięwzięć, również z wykorzystaniem wskaźników obowiązkowych, co wynika z logiki interwencji. Z punktu widzenia ostatecznej realizacji LSR niezwykle istotne będą wskaźniki produktu, których realizację LGD będzie stymulowało poprzez ogłaszanie naborów tematycznych ze szczególnym uwzględnieniem informacji kierowanej do grup docelowych, w tym osób młodych do 25 r.ż., seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji. Dobór wskaźników, zarówno rezultatu jak i produktu, został dokonany na podstawie doświadczenia LGD uzyskanego poprzez wdrażania RLKS w poprzednich okresach programowania. Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi tworzenia LSR do owskaźnikowania określonych obszarów tematycznych użyto wskaźników obowiązkowych pozwalających na identyfikację realizacji LSR w zakresach PS WPR oraz wskaźników obowiązkowych dla programu regionalnego jakim jest EFS+.

5. Sposób i częstotliwość pomiaru i uaktualniania danych

Ze względu na to, że metodologia obliczania wskaźników w ramach LEADER oraz częstotliwość ich monitorowania muszą być spójne z innymi zakresami wsparcia realizowanymi w ramach Planu Strategicznego WPR, zaplanowano wartości docelowe wskaźników rezultatu dla każdego roku wdrażania LSR, gdyż wszystkie wskaźniki rezultatu w ramach Planu Strategicznego WPR są planowane w podziale na lata. Taka też została ustalona częstotliwość pomiaru wskaźników rezultatu i produktu, co jest spójne z założeniami procedury monitoringu i ewaluacji. Sposób liczenia wskaźników produktu i rezultatu: Stan początkowy wskaźnika + stan poziomu realizacji w danym roku oraz lata poprzednie w okresie 2024-2027 + stan poziomu realizacji w danym roku oraz lata poprzednie w okresie 2028 – 2029.

W przypadku wskaźników rezultatu, daną operację uwzględnia się w planowanej/osiągniętej wartości wskaźnika po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych / wyprzedzających). Wyjątkiem jest wskaźnik R.37 - nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR, który wlicza się w momencie zakończenia danej operacji. Taki sam system przyjmuje się dla liczenia wskaźników produktu, zachowując zasadę odpowiednio dla nowozatrudnionych osób.

Zrealizowane wskaźniki będą sumowane i porównywane z planowanym do osiągnięcia poziomem, co pozwoli na określenie stopnia realizacji określanych przez nie przedsięwzięć i celów. Kontrola poziomu realizacji

wskaźników będzie odbywała się na bieżąco tuż po zrealizowaniu operacji poprzez liczne narzędzia w tym: sprawozdania beneficjentów, listy obecności, dane własne, dokumentację ukazująca zmianę (remont, przebudowa itp.), protokoły odbioru, potwierdzenia zatrudnienia, porozumienia z użytkownikami, badania ankietowe, etc.

6. Stan początkowy i docelowy wskaźników oraz sposoby ich ustalania

Wartość początkowa wskaźników w przypadkach pomijających stan „0” (charakter statyczny) została określona w oparciu o dostępne dane statystyczne, w tym pozyskane z przeprowadzanych badań oraz z danych ujętych w GUS. Liczba wskaźników jest wystarczająca do realizacji LSR.

Wartość docelowa została określona na podstawie algorytmu liczby zakładanych działań w stosunku do oszacowanych uśrednionych kwot wyliczonych na bazie danych historycznych, doświadczenia z wdrażania poprzedniej LSR oraz charakteru przedsięwzięcia, przy jednoczesnym wzięciu pod uwagę wagi danego działania na rzecz rozwoju obszaru (wynikającej z analizy SWOT i pozostałych konsultacji społecznych).

7. Innowacyjność w celach realizowanych w ramach wdrażania LSR

Jedną z cech opracowanej logiki interwencji jest innowacyjność. W zaprezentowanych przedsięwzięciach znajdują się takie, w ramach, których oceniane będzie innowacyjne podejście. Oprócz tego, przewiduje się, że w ramach realizacji innych przedsięwzięć nastąpi wzrost kapitału społecznego i ludzkiego, który przyczyni się do zwiększenia kreatywności wnioskodawców i innowacyjności w dedykowanych naborach. Do tego typu przedsięwzięć zaliczyć można np. przedsięwzięcie P.2.1 ukierunkowane na wymianę doświadczeń w wyzwań współczesnego świata, czy P.3.4 nastawione na edukację, rozwój pasji i zainteresowań.

W ramach celu C.2 Społeczeństwo podążające za zmianami cywilizacyjnymi realizowane będzie przedsięwzięcie P.2.2, a ramach którego doposażone będą lokalne NGO oraz tworzona będzie mała infrastruktura publiczna (P.1.2). Realizacja niniejszego przedsięwzięcia ukierunkowana jest na podejście innowacyjne, ponieważ zdaniem lokalnej społeczności NGO, aby skuteczniej realizować swoje cele statutowe wymagają doposażenia w nowoczesne narzędzia. Również tworzona w ramach omawianego przedsięwzięcia mała infrastruktura społeczna charakteryzować się będzie innowacyjnością, by skutecznie odpowiadać na potrzeby lokalnej społeczności.

W ramach celu C.3 Społeczeństwo otwarte na rozwój przewidziano przedsięwzięcie P.3.3, które nastawione jest na zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora spędzania czasu wolnego. W ramach realizacji przedsięwzięcia będą tworzone nowe i rozwijane istniejące przedsiębiorstwa we wskazanych obszarach. Dzięki tworzeniu nowych innowacyjnych firm rośnie prawdopodobieństwo, że będą one w stanie lepiej odpowiedzieć na zmieniające się potrzeby potencjalnych klientów. Również innowacyjne rozwiązania pozwolą firmom lepiej utrzymać się na konkurencyjnym rynku. W tym przedsięwzięciu premiowana będzie innowacyjność.

Również w ramach celu C.3 Społeczeństwo otwarte na rozwój realizowane będzie przedsięwzięcie P.3.2, w ramach którego mieszkańcy obszaru LGD będą przygotowywać koncepcje Smart Villages, czyli tzw. „Inteligentnych Wsi”. Koncepcje SV zakładają rozwiązywanie problemów występujących na obszarze działania Stowarzyszenia z wykorzystaniem lokalnych zasobów. Cechą charakterystyczną koncepcji SV jest innowacyjne podejście, co oznacza, że lokalne problemy będą rozwiązywane przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii. Opracowane w ramach koncepcji smart villages pomysły będą premiowane w wybranych naborach na operacje do realizacji w ramach przedsięwzięć P.1.2 i P.2.2..

8. Działania na rzecz aktywizacji ludzi młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji

Każde z powyżej przedstawionych przedsięwzięć skierowane będzie do konkretnej grupy docelowej, które zostały wskazane przez mieszkańców obszaru działania Stowarzyszenia w czasie prowadzonych przez LGD licznych działań partycypacyjnych (szerszy opis w rozdziale III).

Wśród przedsięwzięć skierowanych bezpośrednio do osób młodych do 25 roku życia wymienić należy przedsięwzięcie P.1.1, które realizowane będzie za pomocą projektu grantowego i operacji własnej LGD. Właśnie w ramach operacji własnej osoby młode do 25 r.ż. zostały wskazane jako grupa docelowa. Przedsięwzięcie ma na celu włączenie osób młodych w życie społeczne odbywające się na obszarze działania LGD, co niwelować ma

możliwość wykluczenia społecznego tej grupy. Kolejnym przedsięwzięciem skierowanym do osób młodych do 25 r.ż. jest przedsięwzięcie P.1.2, które ukierunkowane jest na tworzenie i modernizację miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego. Dzięki realizacji tego zadania wsparte zostaną miejsca spędzania czasu wolnego, co korzystnie wpłynie na poziom życia osób młodych, a także zapobiegnie emigracji ludzi młodych do większych miast. Również przedsięwzięcie P.3.3 skierowane jest do osób młodych do 25 r.ż., a ukierunkowane jest na powstawanie nowych innowacyjnych przedsiębiorstw ukierunkowanych na zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora spędzania czasu wolnego. Tak skonstruowane przedsięwzięcie nie tylko podniesie jakość życia wszystkich mieszkańców obszaru (w tym osób młodych do 25 r.ż.), ale także wesprze osoby młode w podejmowaniu działalności gospodarczej. Ostatnim przedsięwzięciem skierowanym bezpośrednio do osób młodych jest przedsięwzięcie P.3.4, w ramach którego będą prowadzone działania wspierające edukację nieformalną dzieci i młodzieży. Należy zwrócić uwagę, że działanie to skierowane jest wyłącznie do osób poniżej 18 roku życia, co wpisuje się w kategorię osób młodych do 25 r.ż.

Lokalna Grupa Działania zaplanowała przedsięwzięcia skierowane do seniorów. Jednym z nich jest przedsięwzięcie P.1.1 które realizowane będzie za pomocą projektu grantowego i operacji własnej LGD. Właśnie w ramach operacji własnej seniorzy zostali wskazani jako grupa docelowa. Przedsięwzięcie ma na celu włączenie seniorów w życie społeczne odbywające się na obszarze działania LGD, co niwelować ma możliwość wykluczenia społecznego tej grupy. Kolejnym przedsięwzięciem skierowanym do seniorów jest przedsięwzięcie P.1.2, które ukierunkowane jest na tworzenie i modernizację miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego. Dzięki realizacji tego zadania wsparte zostaną miejsca spędzania czasu wolnego, co korzystnie wpłynie na poziom życia seniorów, a także zapobiegnie wykluczenia ze społeczności lokalnej tej grupy. Wśród przedsięwzięć skierowanych do seniorów należy wskazać także przedsięwzięcie P.2.3, które ukierunkowane jest na włączenie społeczne osób starszych. Celem podejmowanych w ramach przedsięwzięcia działań będzie aktywizacja seniorów w działania na poziomie społecznym oraz niwelowanie możliwości wykluczenia zjawiska wykluczenia społecznego.

Wśród osób w niekorzystnej sytuacji lokalna społeczność, biorąca udział w podejmowanych przez LGD działaniach partycypacyjnych, wskazała kobiety, dlatego do tej grupy również zostało przewidziane specjalne przedsięwzięcie. Przedsięwzięcie P.3.3, które ukierunkowane jest na powstawanie nowych innowacyjnych przedsiębiorstw nastawionych na zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora spędzania czasu wolnego. Tak skonstruowane przedsięwzięcie nie tylko podniesie jakość życia wszystkich mieszkańców obszaru (w tym osób w niekorzystnej sytuacji - kobiet), ale także wesprze kobiety w podejmowaniu aktywności na rynku pracy. W ramach niniejszego przedsięwzięcia nie tylko będą tworzone nowe przedsiębiorstwa, ale także rozwijane będą te istniejące. Również w tym obszarze osoby w niekorzystnej sytuacji – kobiety, zostały wskazane jako grupa docelowa.

Ostatnią z grup docelowych są rolnicy wraz z rodzinami, do których skierowane zostało przedsięwzięcie P.1.1. Przedsięwzięcie to ukierunkowane jest na tworzenie lub rozwijanie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagród edukacyjnych). Tak sformułowane przedsięwzięcie ma na celu wsparcie lokalnych rolników w rozwijaniu swoich gospodarstw poprzez dywersyfikację źródeł dochodów i tym samym przyczynienie się do niezanikania funkcji produkcyjnych. Niewątpliwie przedsięwzięcie przyczyni się także do podniesienia atrakcyjności obszaru pod względem spędzania czasu wolnego i oferty edukacyjnej kierowanej do różnych grup społecznych.

9. Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników w planie działania

Szczegółowy harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników w planie działania został opisany w rozdziale VIII. Warto jednak zwrócić uwagę, że osiągnięcie poszczególnych wskaźników zostało zaplanowane w ten sposób, aby realizować zakładane kamienie milowe w obowiązujących terminach. Powiązanie planu działania z planem finansowym gwarantuje całościowe i bezpieczne zrealizowanie planowanego budżetu.

Harmonogram został zaplanowany w sposób komplementarny i jest nastawiony na osiągnięcie wartości dodanej i synergii, o czym szczegółowo można przeczytać w rozdziale 5. Poszczególne nabory zostały zaplanowane tak, aby działania realizowane w ramach jednego przedsięwzięcia mogły zostać wykorzystane wcześniej zrealizowane operacje i/lub przekładały się na wzmocnienie kompetencji potencjalnych wnioskodawców przekładając się tym samym na jakość składanych wniosków i jakość realizacji kluczowych celów LSR.

Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD

LGD działa jako stowarzyszenie posiadające osobowość prawną. LGD, oprócz organów wymaganych na podstawie art. 11 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, jest obowiązana posiadać organ, do którego właściwości należy wybór operacji, które będą wspierane w ramach realizacji LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia. W przypadku LGD „Bractwo Kuźnic” organem tym jest Rada LGD. Jest ona wybierana przez Walne Zebranie Członków. Jeżeli członkowie Rady wyrazili na to zgodę w formie dokumentowej, głosowanie poza posiedzeniami komisji lub rady może odbywać się z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej.

Wewnętrzna organizacja pracy LGD oraz sposób wyboru i oceny operacji zgodny jest zapisami Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności. Opisane poniżej, ogólne założenia dotyczące sposobu wyboru i oceny operacji znajdują odzwierciedlenie w następujących dokumentach:

- Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR
- Regulamin organu decyzyjnego (Rady LGD).
- Kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania kryteriów
- Procedura wyboru i oceny grantobiorców
- Kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów.

Dokumenty te dostępne są stronie internetowej LGD. Członkowie Stowarzyszenia oraz mieszkańcy obszaru LSR mogą zgłaszać swoje uwagi i propozycje zmian w tych dokumentach za pomocą formularzy kontaktowych i fiszek z pomysłami (więcej informacji na ten temat w Rozdziale III). Wnioskodawcy przygotowujący propozycje operacji powinni zawsze zapoznawać się z zapisami LSR oraz aktualnymi procedurami i kryteriami wyboru operacji lub grantobiorców obowiązującymi dla naboru, w ramach którego składany będzie wniosek.

LSR realizowana jest na podstawie umowy ramowej zawartej pomiędzy LGD a Zarządem Województwa. Umowa ramowa określa między innymi zasady realizacji LSR, w tym zasady dokonywania wyboru operacji realizowanych przed podmioty inne niż LGD oraz zasady dokonywania wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych. Wymienione powyżej procedury i kryteria wyboru zostaną przez LGD przekazane do zatwierdzenia do Zarządu Województwa w terminie do 60 dni od zawarcia umowy ramowej.

Wsparcie na wdrażanie LSR udzielane jest podmiotom na realizację operacji wybranych przez LGD. Warunkiem otrzymania wsparcia jest złożenie wniosku zgodnego z regulaminem naboru wniosku o wsparcie. Wdrażanie LSR może także być realizowane poprzez projekty grantowe. W tego typu projektach LGD jest beneficjentem wsparcia, który następnie udziela wsparcia (przyznaje granty) innym podmiotom na realizację zadań w ramach projektu grantowego. Poniżej w pierwszej kolejności omówione zostaną wybrane elementy procesu wyboru operacji przez LGD. Następnie podane zostaną podstawowe informacje na temat realizacji projektów grantowych, w tym sposób ustalania procedur i kryteriów wyboru grantobiorców.

2. Nabory wniosków o wsparcie w ramach wdrażania LSR

LGD podaje do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej uzgodniony z zarządem województwa harmonogram naborów wniosków o wsparcie na kolejny rok. Harmonogram może zostać zaktualizowany w uzgodnieniu z zarządem województwa.

Wniosek o wsparcie na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD składa się w terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie. Ogłoszenie o naborze podawane jest do publicznej wiadomości. Ogłoszenie jest zamieszczane co najmniej na stronie internetowej LGD. Zawiera ono informacje m.in. o podmiotach

uprawnionych do ubiegania się o wsparcie, terminie i miejscu składania wniosków o wsparcie oraz miejscu publikacji regulaminu naboru.

LGD w uzgodnieniu z zarządem województwa przyjmuje regulamin naboru wniosków. Regulamin określa m.in. kryteria wyboru operacji. LGD dokonuje wyborów operacji, które są objęte wnioskami o wsparcie złożonymi zgodnie z wymogami opisanymi w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie. LGD może wezwać wnioskodawcę do złożenia wyjaśnień lub dokumentów niezbędnych do oceny wniosku o wsparcie.

LGD przekazuje wnioskodawcy informację o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR lub wyniku wyboru wniosków o wsparcie wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację. LGD umieszcza na swojej stronie internetowej listę operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listę operacji wybranych. Ta druga lista zawiera informację o operacjach, które mieszczą się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków. Wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia protestu od wyników oceny spełnienia warunków udzielania wsparcia, wyniku oceny spełnienia kryteriów wyboru operacji lub wyniku wyboru operacji. Protest może być wniesiony w ciągu 7 dni od dnia doręczenia informacji o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR lub wyniku wyboru wniosków o wsparcie. Protest jest wnoszony za pośrednictwem LGD i rozpatrywany przez zarząd województwa. O wniesionym proteście LGD informuje niezwłocznie zarząd województwa w terminie 7 dni od dnia wniesienia protestu. LGD w terminie 14 dni od dnia otrzymania protestu weryfikuje wyniki dokonanej przez siebie oceny operacji. Weryfikacja ta może skutkować zmianą podjętego wcześniej rozstrzygnięcia lub skierowaniem do zarządu województwa protestu wraz ze swoim stanowiskiem o braku podstaw do zmiany podjętego rozstrzygnięcia. Zarząd województwa rozpatruje protest, weryfikując prawidłowość oceny operacji oraz przekazuje wnioskodawcy informację o wyniku rozpatrzenia jego protestu. W przypadku nieuwzględnienia protestu, negatywnego wyniku ponownej oceny operacji lub pozostawienia protestu bez rozpatrzenia wnioskodawca może w tym zakresie wnieść skargę do sądu administracyjnego

Po dokonaniu przez LGD wyboru operacji zarząd województwa dokonuje ostatecznej weryfikacji kwalifikowalności i udziela wsparcia na wdrażanie LSR lub odmawia jego udzielenia.

Kluczowe zadania organów LGD oraz biura LGD związane z wyborem i oceną operacji zostały wyszczególnione w poniższej tabeli:

Tabela 28 Kluczowe zadania organów LGD

Organ LGD	Kluczowe zadania organów LGD
Biuro LGD	<ul style="list-style-type: none">• Zamieszczenie na stronie LGD ogłoszenia o konkursie o udzielenia wsparcia na realizację LSR• Przyjmowanie wniosków o udzielenie wsparcia• Przekazywanie wnioskodawcom informacji w sprawie uzupełnień i/lub wyjaśnień wniosków• Przekazywanie wnioskodawcom informacji o wynikach oceny i wynikach wyboru wniosków• Przyjmowanie protestów składanych przez wnioskodawców• Informowanie Zarządu województwa oraz członków Rady LGD o wniesionym proteście• Informowanie wnioskodawców o uwzględnieniu protestu lub przekazywanie protestu Zarządowi województwa.• Zamieszczanie na stronie internetowej informacji o wynikach oceny wniosków oraz listy wybranych wniosków.
Zarząd LGD	<ul style="list-style-type: none">• Ustanawianie i zmienia procedur wyboru operacji• Ustanawianie i zmienia kryteriów wyboru operacji• Rozpatrywanie propozycji zmian procedur i/lub kryteriów wyboru operacji zgłaszanych przez członków LGD lub mieszkańców obszaru LSR• Wdrażanie rekomendacji dotyczących zmian procedur i/lub kryteriów wyboru formułowanych w czasie ewaluacji wewnętrznej.

Rada LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Ocena wniosków • Kontrola zachowania parytetów w składzie Rady podczas dokonywania wyboru wniosków • Wybór wniosków • Weryfikacja oceny wniosków pod wpływem wniesionych protestów lub sformułowanie stanowiska dotyczące braku podstaw do zmiany podjętego rozstrzygnięcia
----------	--

Źródło: Opracowanie własne.

3. Realizacja projektów grantowych

LGD może uzyskać wsparcie na realizację projektów grantowych. Projektem grantowym jest operacja, w której LGD udziela grantów na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji przez grantobiorców. Grantobiorcą jest podmiot publiczny albo prywatny wybrany w drodze otwartego konkursu ogłoszonego przez LGD w ramach realizacji projektu grantowego. Grantem są środki finansowe programu, które LGD powierzyła grantobiorcy na podstawie umowy na realizację zadań służących osiągnięciu celu projektu grantowego. Minimalny zakres zapisów umowy dotyczącej powierzenie środków finansowych określone są w Ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

LGD odpowiedzialne jest za przygotowanie i przekazanie zarządowi województwa procedur wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów. Procedury wyboru są zatwierdzane przez zarząd województwa.

Zadania organów i biura LGD w czasie realizacji projektów grantowych wykraczają poza zadania opisane w tabeli dotyczącej procedur udzielania wsparcia na realizację LSR. Z punktu widzenia grantobiorców istotną różnicą jest to, że środki na realizację grantu powierza im LGD, które jest odpowiedzialne za podpisanie umów oraz rozliczenie realizacji umów z grantobiorcami. Inna istotna różnica związana jest z tym, że działania podejmowane w ramach grantu muszą pozwalać na osiąganie celów projektu grantowego. Środki na realizację grantów mogą być zatem przyznane tylko na działania, które w pełni wpisują się w założenia projektu grantowego. Powinny one być zgodne z zapisami z LSR oraz wymogami określonymi w ogłoszeniu o naborze grantów.

Decyzja o wyborze projektów grantowych jako sposobu realizacji LSR poparta została wynikami diagnozy potrzeb obszaru. Głównym argumentem za ich uwzględnieniem w strategii jest dążenie do włączenia jak największej liczby lokalnych organizacji we wdrażanie LSR. Sprzyjać to będzie rozwijaniu partnerstwa na obszarze LSR. Projekty grantowe pozwolą również zwiększyć komplementarność przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów. Ten sposób realizacji LSR pozwoli również na lepsze dopasowanie działań do potrzeb lokalnej społeczności, której przedstawiciele sami będą decydować o szczegółach inicjatyw podejmowanych w ramach grantu. Jest to szczególnie istotne w przypadku działań dotyczących osób w niekorzystnej sytuacji, ochrony lokalnych zasobów oraz innowacyjności.

4. Realizacja operacji własnych

LGD planuje realizację operacji własnych. W ramach ich realizacji LGD musi zapewnić spełnienie przez nie podstawowych warunków przyznania pomocy oraz zasad konkurencyjności względem operacji planowanych przez innych wnioskodawców. W związku z tym, ten typ operacji stanowi nieodłączną część planowanych do realizacji w ramach LSR przedsięwzięć, a tym samym wniosek o przyznanie pomocy na operacje własne będą składane w ramach naborów ogłaszanych przez LGD. Tym samym wniosek o przyznanie pomocy złożony w ramach naboru przez LGD będzie podlegać ocenie przez organ właściwy do wyboru operacji. Ponadto, oprócz spełnienia podstawowych warunków przyznania pomocy operacja własna LGD jest uzasadniona w szczególności sposobem nie tylko w kontekście realizacji LSR, ale także jej realizacji przez LGD a nie inny podmiot. Jej realizacja ma przynosić korzyść nie tylko LGD jako beneficjentowi pomocy, ale całej społeczności lokalnej, dlatego powinna realizować cele publiczne oraz niekomercyjne. Działania przewidziane w ramach P.1.1 będą miały na celu przede wszystkim włączenie społeczne i integrację seniorów i osób młodych, a kluczowym elementem realizowanych działań będzie podniesienie kompetencji cyfrowych i przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu. Działania będą wpisowały się w ogólną logikę rozwoju Smart Villages, dlatego przy ich realizacji ważne będzie połączenie nowoczesnych

technologii w dziedzinie np. komunikacji czy organizacji, a z drugiej lokalnych zasobów, w tym kulturowych i przyrodniczych. Efektem realizacji operacji własnej w przedsięwzięciu P.1.1 będzie wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacji i cyfryzacji w integracji i aktywizacji społeczności lokalnej, a tym samym zmotywowanie do podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju lokalnego. Druga operacja własna realizowana będzie w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru działania LGD. W ramach przedsięwzięcia planuje się organizację szeregu inicjatyw, np. kino letnie, warsztaty edukacyjne z zakresu ochrony środowiska, spotkania kształtujące postawy i nawyki związane z ochroną lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, organizacja tematycznych inicjatyw mających na celu zgromadzenie i sieciowanie lokalnych hobbystów zajmujących się dziedzictwem lokalnym, czy wydarzenia promujące lokalne dziedzictwo. Efektem realizacji tego przedsięwzięcia będzie przede wszystkim wzmocnienie poczucia przywiązania do obszaru zamieszkania, a tym samym pobudzenie aktywności społeczności lokalnej na rzecz ochrony dziedzictwa lokalnego tak w zachowaniu codziennym, jak i poprzez realizację w przyszłości bardziej złożonych aktywności na jego rzecz.

Te szerokie zadania będą realizowane poprzez wiele form szkoleniowych, doradczych i aktywizująco-integracyjnych skierowanych do wszystkich mieszkańców. W związku z tym, że Stowarzyszenie LGD „Bractwo Kuźnic” w minionych okresach programowania realizowało podobne działania, nabrało wiedzy i doświadczenia zarówno pod względem merytorycznym jak i organizacyjnym do realizacji takiego zadania. Ponadto, należy zaznaczyć, że naczelnym celem tych operacji jest skierowanie działań do szerokiego grona mieszkańców LGD, w tym grup szczególnych – seniorów oraz osób młodych. W związku z tym wybór organizacji, która działa od ponad dekady na całym obszarze objętym wsparciem i jest rozpoznawalnym i zaufanym podmiotem tak w dla przedsiębiorców, jak i dla mieszkańców i podmiotów NGO i JST jest racjonalny. LGD na przestrzeni lat wypracowało renomę oraz kapitał społeczny, który niewątpliwie stanowi wartość dodaną z realizacji podejścia LEADER w poprzednich perspektywach, a który może zachęcić do udziału i pobudzić do współpracy interesariuszy w tym okresie programowania.

5. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Kryteria wyboru operacji w ramach wdrażania LSR oraz kryteria wyboru grantobiorców ustanawia Zarząd LGD. W przypadku każdego naboru wniosków, kryteria te są elementem jego regulaminu, który jest uzgadniany z Zarządem Województwa. Kryteria muszą być sformułowane w taki sposób, by ukierunkowywały przyznawane wsparcie na zdiagnozowane potrzeby społeczności. Informacje na temat potrzeb oraz celów i przedsięwzięć LSR zostały w rozbudowanej formie opisane w Rozdziałach IV i VI. W poniższej tabeli zawarto skrót najistotniejszych informacji.

Tabela 29 Kryteria uwzględniające zdiagnozowane potrzeby

Cel LSR	Przedsięwzięcia	Zdiagnozowane potrzeby, które należy uwzględnić w kryteriach wyboru
C.1 Społeczeństwo zintegrowane i zaangażowane w sprawy lokalne	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców z uwzględnieniem potrzeb osób w niekorzystnej sytuacji	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • dodatkowo w zakresie operacji własnej: <ul style="list-style-type: none"> ○ uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów
	P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów • promowanie działań innowacyjnych • realizacja działań zgodnych z co najmniej jedną koncepcją Smart Villages opracowaną na obszarze LSR

	na zieloną i błękitną infrastrukturę	
	P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych do wzmacniania więzi lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych
C.2 Spółeczeństwo podążające za zmianami cywilizacyjnymi	P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja projektów partnerskich krajowych i zagranicznych w dedykowanych naborach • uwzględnienie aspektu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, bioróżnorodności • uwzględnienie aspektu innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów
	P.2.2 Kształtowanie świadomości obywatelskiej w sferze wyzwań współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • promowanie działań innowacyjnych • realizacja działań zgodnych z co najmniej jedną koncepcją Smart Villages opracowaną na obszarze LSR
	P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów
C.3 Spółeczeństwo otwarte na rozwój	P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów • promowanie wsparcia dla rolników oraz ich rodzin
	P.3.2 Smart Villages w rozwoju lokalnym	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów • uwzględnienie aspektów technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepszego wykorzystania wiedzy • premiowanie jakości planowanego procesu przygotowania koncepcji SV z uwzględnieniem partycypacyjnego charakteru (udział lokalnej społeczności oraz, jeśli dotyczy, rola sołtysa lub rady sołectkiej w tym procesie) • realizacja operacji przez wnioskodawcę powiązanych z obszarem objętym koncepcją SV • premiowanie potencjału organizacyjnego określonego poprzez:

		<ul style="list-style-type: none"> ○ Ilość obszarów tematycznych, w ramach, których istnieje potencjał do rozwoju (projekty już realizowane/zrealizowane, które ukierunkowują na stworzenie koncepcji SV) ○ Trwałość powiązań współpracy mieszkańców (zaangażowanie mieszkańców) - wypracowane i wykorzystywane już schematy organizacji i współpracy mieszkańców ○ Umiejętności do zarządzania i monitorowania <ul style="list-style-type: none"> ● premiowanie obszaru objętego koncepcją SV - obszaru po PGR ● realizacja operacji dla miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców ● promowanie wsparcia dla rolników oraz ich rodzin
	P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego	<ul style="list-style-type: none"> ● realizacja operacji dotyczących branż opisanych w Rozdziale VI ● promowanie operacji realizowanych w partnerstwie ● uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów ● promowanie tworzenia miejsc pracy dla osób młodych i/lub osób w niekorzystnej sytuacji: kobiety ● promowanie operacji innowacyjnych ● uwzględnienie aspektu cyfryzacji ● uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych ● uwzględnienie racjonalnego gospodarowania zasobami lub ograniczeń presji na środowisko
	P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> ● promowanie operacji realizowanych w partnerstwie ● uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych ● uwzględnienie potrzeb osób młodych

Źródło: Opracowanie własne

Dodatkowe aspekty, które muszą zostać uwzględnione przy ustanawianiu lub zmianie kryteriów wyboru:

1. Kryteria wyboru w projektach finansowanych z programu EFS+ muszą być zgodne z kryteriami ustanowionymi dla właściwego programu w odniesieniu do danego typu projektu.
2. Cele i przedsięwzięcia w LSR zostały oparte na diagnozie potrzeb mieszkańców i opracowane w taki sposób by wspierały realizację inicjatywy „Nowy Europejski Bauhaus” zapoczątkowanej przez Komisję Europejską. LGD oświadcza, że kryteria wyboru będą formułowane w taki sposób, by promowane były projekty wpisujące się w NEB.
3. Cele i przedsięwzięcia w LSR zostały oparte na diagnozie potrzeb mieszkańców i opracowane w taki sposób by wspierały realizację zasad horyzontalnych opisanych w rozdziale III. LGD oświadcza, że kryteria wyboru będą formułowane w taki sposób, by promowane były projekty wpisujące się w te zasady.
4. Zmiany kryteriów wyboru nie mogą prowadzić do utraty komplementarności przedsięwzięć opisanej w Rozdziale V.
5. Procesy ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru muszą być prowadzone w sposób transparentny.

Decyzje o zmianie kryteriów wyboru operacji lub kryteriów wyboru grantobiorców podejmuje Zarząd LGD. Zmiany mogą być dokonywane z inicjatywy Zarządu, na podstawie wniosków zgłoszonych przez członków LGD bądź mieszkańców obszaru lub na podstawie wyników ewaluacji wewnętrznej. Zarząd odpowiedzialny jest

za monitorowanie obowiązujących kryteriów wyboru operacji pod kątem ich zgodności z obowiązującymi regulacjami oraz wytycznymi w zakresie wdrażania LSR.

6. Sposób uwzględnienia w kryteriach wyboru innowacyjności i partnerstwa na obszarze LSR

Treści zawarte w tym podrozdziale są uzupełnieniem ogólnych wytycznych, które Zarząd LGD musi uwzględnić ustanawiając lub zmieniając kryteria wyboru. Wyjaśnienia te pomocne będą w czasie oceny operacji. Z tego względu wnioskodawcy przygotowujący propozycje operacji w ramach wdrażania LSR powinni zwrócić szczególną uwagę na kwestie innowacyjności oraz partnerstwa z innymi podmiotami. W przypadku wielu przedsięwzięć uwzględnienie tych aspektów w przygotowywanych propozycjach operacji znacząco zwiększy szanse na uzyskanie wsparcia. Realizacja operacji innowacyjnych oraz uwzględniających partnerstwo przyczyni się do zwiększenia wartości dodanej podejścia LEADER (więcej informacji na ten temat w Rozdziale V).

7. Definicja innowacyjności

Z przeprowadzonej diagnozy potrzeb wynika, że rozwiązywanie problemów obszaru LGD oraz wykorzystanie jego szans rozwojowych wymaga stosowania innowacyjnych rozwiązań w zakresie przedsiębiorczości. Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

Zmiany generowane w ramach realizacji innowacyjnych operacji mogą cechować się zróżnicowanym poziomem oryginalności. W czasie naborów wniosków będą szczególnie promowane operacje, które prowadzić będą do wdrożenia autorskich, kreatywnych rozwiązań. Z tego względu kryteria wyboru muszą różnicować oceny operacji w zależności od stopnia oryginalności stosowanych rozwiązań zgodnie ze wskazówkami zawartymi w poniższej tabeli.

Tabela 30 Kryterium innowacyjności

Stopień oryginalności rozwiązań	Uszczegółowienie kryterium
Kreatywne	Rozwiązania, które dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub sposobów organizacji. Rozwiązania te muszą powstać w wyniku autorskiego pomysłu wnioskodawcy. Definicja innowacji odnosi się do nowych rozwiązań na obszarze LSR, ale w ograniczony sposób stosuje się do rozwiązań oryginalnych. Wymóg zastosowania autorskiego rozwiązania implikuje, że powinno być ono unikatowe nie tylko na obszarze LSR, ponieważ w innym przypadku oznaczałoby to zastosowanie innowacji imitującej.
Imitujące	Rozwiązania imitujące są wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub sposobach organizacji. W szczególności odnosi się to do rozwiązań, które są nowe na obszarze LSR, ale wcześniej były stosowane poza nim. Innowacyjność takich kopiowanych od podmiotów spoza obszaru LSR rozwiązań powinna polegać na tym, że zostaną one osadzone w lokalnym kontekście. Oznacza to ich implementacje na obszarze LSR, w której wykorzystane zostaną lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe czy społeczne.
Pozorne	Innowacje pozorne to drobne zmiany, które nie mają znaczącego wpływu na tworzenie nowych produktów, usług, procesów lub sposobów organizacji.

Źródło: Opracowanie na podstawie zał.5 do Regulaminu Konkursu Wybór Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

Innowacyjność przedsięwzięć w ramach wdrażania LSR jest ich znaczącym aspektem zwiększającym wartość dodaną podejścia LEADER. Z tego punktu widzenia, niekorzystną byłaby sytuacja, w której praktyka stosowania kryterium innowacyjności doprowadziłaby do premiowania innowacji pozornych. Kryteria wyboru powinny jasno wskazywać, że obowiązek udowodnienia innowacyjności rozwiązania spoczywa na wnioskodawcy.

Powinny być wskazane informacje, które należy zawrzeć we wniosku by możliwe było przyznanie punktów przypisanych do określonego poziomu innowacyjności.

Kryterium innowacyjności powinno w dużym stopniu różnicować oceny operacji. Należy przewidywać, że maksymalną liczbę punktów za zastosowanie rozwiązania kreatywnego będzie otrzymywać stosunkowo niewielka grupa wnioskodawców, którzy będą w stanie udowodnić nowatorskość swojego rozwiązania poprzez przedłożenie patentów, ekspertyz naukowych lub audytów proponowanego rozwiązania. Powszechniejszą praktyką będzie z pewnością stosowanie innowacji imitujących. W ich przypadku wnioskodawca musi jednak udowodnić wykorzystanie w czasie ich wdrażania na obszarze LSR lokalnych zasobów. Innymi słowy, oryginalność tych rozwiązań musi polegać na tym, że w odróżnieniu od swoich pierwowzorów wykorzystują zasoby charakterystyczne dla obszaru LSR i to decyduje o ich oryginalności.

Tworzenie propozycji innowacyjnych rozwiązań będzie dużym wyzwaniem dla wnioskodawców. LGD zaplanowała działania informacyjne, edukacyjne oraz animacyjne, które ułatwią przeprowadzenie tego procesu. Działania te zostały uwzględnione w planie komunikacji i planie partycypacji. W LSR zaplanowano także metody wdrażania innowacji, które zostały wpisane w strukturę celów i przedsięwzięć. Innowacyjność na obszarze działania LGD będzie wdrażana w formule bezpośredniej – poprzez dedykowane przedsięwzięcia w celu drugim i trzecim oraz pośredniej, poprzez podnoszenie kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru (szerszy opis znajduje się w rozdziale VI).

Innowacyjne rozwiązania mogą być stosowane w operacjach dotyczących np. tworzenia nowej infrastruktury, rozwoju przedsiębiorczości czy przygotowania innowacyjnych koncepcji rozwoju regionu. Innowacyjność będzie szczególnie istotnym kryterium w czasie oceny następujących przedsięwzięć:

- P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę
- P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności lokalnej
- P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego.

Innowacyjność w ramach przedsięwzięć przypisanych do celu drugiego skupiać się będzie na doposażaniu lokalnych organizacji pozarządowych w nowoczesne narzędzia, między innymi elektroniczne, które w sposób znaczący ułatwią NGO realizowanie swoich celów statutowych. W toku realizacji niniejszego przedsięwzięcia powstawać będzie również mała infrastruktura, której celem będzie wzmocnianie potencjału NGO, a która charakteryzować się będzie innowacyjnością.

W ramach celu trzeciego innowacyjność została wskazana w przedsięwzięciu dotyczącym opracowania koncepcji Smart Villages, która zakłada rozwiązywanie lokalnych problemów właśnie w sposób innowacyjny, co poskutkować ma tym, że problem zostanie rozwiązany na długie lata. Również w ramach celu trzeciego będzie realizowane przedsięwzięcie z zakresu tworzenia nowych i rozwijanie istniejących przedsiębiorstw na obszarze działania LGD w branżach usług społecznych i sektora spędzania czasu wolnego. Innowacyjność ma w tym przedsięwzięciu wzmocnić odpowiedź przedsiębiorców na rosnące i zmieniające się potrzeby lokalnej społeczności.

Powyższe stwierdzenia powinny być jednak traktowane przez wnioskodawców i członków organu decyzyjnego LGD jako wskazówki. Sama natura procesu innowacyjnego powoduje, że nowatorskie rozwiązania mogą pojawić się w nieoczekiwanych miejscach, dlatego każda operacja oferuje możliwość ich tworzenia. Z tego względu należy oczekiwać, że operacje będą zawierać innowacje wykraczające poza te sugestie, które mają jedynie ukierunkować sposób myślenia o wdrażaniu innowacji na obszarze LSR.

8. Premiowanie współpracy z innymi podmiotami

Ważnym celem LGD jest rozwój partnerstwa na obszarze swojego działania. Wartość dodana takich operacji polega na ich potencjalne do generowania kapitału społecznego, czyli relacji społecznych, zdolności do współdziałania oraz zwiększania poziomu zaufania społecznego.

Podobnie, jak w przypadku innowacyjności budowanie partnerstwa będą inicjowane przez działania szkoleniowe, animacyjne i doradcze, które są uwzględnione w planie komunikacji. (więcej informacji na ten temat w Rozdziale III). Analogicznie, przewidziano także przedsięwzięcia, w ramach których partnerstwo będzie mogło się urzeczywistnić. Możliwe będzie realizowanie operacji w partnerstwie oraz projektów partnerskich krajowych i międzynarodowych. Operacje w partnerstwie to projekty realizowane wspólnie przez partnerów z obszaru LSR, natomiast projekty partnerskie dotyczą współpracy podmiotów spoza obszaru LGD.

Co do zasady operacje partnerskie będą mogły być przeprowadzane we wszystkich przedsięwzięciach uwzględniających konkurs oraz projekty grantowe jako sposób realizacji LSR, natomiast projekty w partnerstwie zarówno krajowe jak i międzynarodowe mają dedykowane przedsięwzięcie (P.2.1) z rozdzielonymi wskaźnikami produktu dla realizacji projektów krajowych oraz zagranicznych. Dla tych operacji będą ogłaszane dedykowane nabory. Ich przeprowadzanie wymaga wcześniejszego podpisania umowy partnerskiej, która określa zadania każdego z partnerów. Umowa partnerska jest załącznikiem do wniosku o przyznanie wsparcia. Wymagane jest w niej wskazanie partnera koordynującego, który będzie reprezentował pozostałych partnerów podczas wyboru operacji przez LGD oraz postępowania w sprawie przyznania pomocy prowadzonego przez Samorząd Województwa. Rekomenduje się też, żeby umowa partnerska zawierała ustalenia dotyczące wniesienia zabezpieczenia wspólnej realizacji przyszłej umowy o przyznanie pomocy. Należy zwrócić uwagę, że poziom dofinansowania dla poszczególnych beneficjentów może się różnić w zależności od ich typów (np. może być niższy dla podmiotów publicznych). Partnerzy z obszaru jednego LGD składają jeden, wspólny wniosek o przyznanie wsparcia na realizację operacji w partnerstwie.

Współpraca z partnerami z obszaru LSR oraz spoza niego, powinna przynieść następujące korzyści:

- Profesjonalizacja organizacji pozarządowych z obszaru LSR dzięki wzbogaceniu operacji partnerskich o działania związane z koordynacją prac różnych podmiotów, które nie występują w standardowych operacjach,
- Wymiana wiedzy z partnerami, która będzie zwiększać potencjał do tworzenia innowacji,
- Zwiększanie potencjału do wspólnego pozyskiwania środków na realizację kolejnych operacji,
- Zwiększanie rozpoznawalności LGD,
- Propagowanie efektów operacji realizowanych w ramach wdrażania LSR.

Rozdział VIII – Plan działania

LGD opracowało plan działania umożliwiający w pełni i bezpiecznie (z zachowaniem odpowiednich terminów osiągnięcia kamieni milowych) wykorzystać cały zaplanowany budżet. Warto zwrócić uwagę, że cele i przedsięwzięcia są realizowane w sposób komplementarny, co można zobrazować na przykładzie działań infrastrukturalnych. Po pierwsze, uznano, że względu na stale rosnące ceny realizacji tego typu operacji należy te przedsięwzięcia realizować priorytetowo. Po drugie, działania infrastrukturalne będą mogły być z powodzeniem wykorzystywane do realizacji pozostałych przedsięwzięć, co obrazuje komplementarny i synergiczny efekt wdrażania LSR.

Realizacja działań w ramach LSR, została zaplanowana w kontekście 2 funduszy, a każdy z nich w kontekście 2 kluczowych etapów wdrażania Strategii. Każdy z tych etapów dla każdego funduszu rozpoczyna się od podpisania umowy o warunkach i sposobie realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, której podpisanie przewiduje się na I kwartał 2024 r.

W ramach operacji finansowanych z EFRROW w ramach PS WPR pierwszy etap kończy się 30 czerwca 2026 r. Jest to tzw. pierwszy kamień milowy, w którym środki powinny zostać zakontraktowane w wys. min. 40%. Drugi etap przypada na okres od lipca 2026 r. do 31 lipca 2027r. Przy osiągnięciu drugiego kamienia milowego kontraktacja powinna osiągnąć min. 80%. Pierwsze nabory w ramach PS WPR planuje się ogłosić w I półroczu 2025r. Będą to nabory w ramach Celu 1. w zakresie: Infrastruktury i dwóch Operacji własnych. W II półroczu 2025 r. zaplanowano ogłoszenie naboru w ramach Celu 1 w zakresie: dwóch Projektów grantowych. Środki te powinny zostać zakontraktowane do 30 czerwca 2026 r. Natomiast zakończenie realizacji operacji w ramach tych umów i tym

samym osiągnięciu zakładanych wskaźników przewiduje się na rok 2026 i 2027. W drugim kamieniu milowym powinny zostać zakontraktowane środki z naborów z II półrocza 2025 r. a ich zakończenie i osiągnięcie wskaźników nastąpi w roku 2026 i 2027. W ten sposób zminimalizowane zostanie ryzyko związane z osiąganiem przyjętych wskaźników, które są miarą sukcesu wdrażania LSR. Kolejne nabory dla pozostałych kwot w ramach Celów LSR przewiduje się przeprowadzić na przełomie roku 2026 i 2027. Ich realizację oraz osiągnięcie wskaźników z kolei przewiduje się na lata 2028 i 2029.

W ramach operacji finansowanych z EFS+ w ramach FE SL pierwszy etap kończy się 31 grudnia 2026 r. Do tego czasu środki te powinny zostać zakontraktowane, gdyż w pierwszej kolejności przewiduje się zakontraktowanie środków w ramach Celu 2 i 3, który będzie realizowany ze środków EFS+. Wynika to z planowanego harmonogramu ogłaszania konkursów dla projektów finansowanych z EFS+ w ramach FE SL 2021-2027. Zakontraktowanie to planuje się jeszcze na rok 2024. Następnie w I połowie 2025 r. planuje się wybór grantobiorców do realizacji zadań w ramach EFS+. Zakończenie realizacji tych projektów przewiduje się na grudzień 2026 r. (ok. 50%) tj. pierwszy kamień milowy oraz grudzień 2028 r. – drugi kamień milowy.

Harmonogram osiągania poszczególnych celów i wskaźników określono w formularzu nr 2 do niniejszej Strategii tj. Plan działania. Stanowi on wyznacznik planowania konkursów w ramach realizacji Strategii – zakłada się przeprowadzanie konkursów w terminach gwarantujących osiągnięcie przyjętych w Planie działania wskaźników.

Rozdział IX - Plan finansowy LSR

1. Źródła finansowania działalności LGD

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Bractwo Kuźnic” będzie finansowana bezpośrednio w ramach następujących EFSI:

- 1) Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
- 2) Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+).

Warto wskazać na powiązania poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR. Poniższa tabela przedstawia sytuację zarówno na poziomie celów jak i konkretnych przedsięwzięć.

Tabela 31 Tabela powiązań źródeł finansowania z celami LSR

Cel	Źródła finansowania
Cel 1. Społeczeństwo zintegrowane i zaangażowane w sprawy lokalne	EFROW (wszystkie przedsięwzięcia)
Cel 2. Społeczeństwo podążające za zmianami cywilizacyjnymi	EFROW (P.2.1, P.2.2) EFS+ (P.2.3)
Cel 3. Społeczeństwo otwarte na rozwój	EFROW (P.3.1, P.3.2, P.3.3), EFS+ (P.3.4)

Źródło: Opracowanie własne

Powiązanie planu działania i źródeł finansowania jest w sposób bezpośredni powiązane z celami i przedsięwzięciami. Jak zostało to wskazane w rozdziale VIII, wszystkie zakładane wskaźniki są skorelowane z kwotami gwarantującymi osiągnięcie poszczególnych kamieni milowych zarówno dla programów regionalnych jak i dla PS WPR.

LGD deklaruje dywersyfikację źródeł finansowania LSR. W ramach dodatkowych źródeł finansowania przedsięwzięć LGD planuje pozyskać środki w ramach:

1. KSOW – wniosek na realizację operacji w ramach Pomocy Technicznej PROW 2023-2027.

2. Projekty z innych źródeł dedykowane NGO, w których LGD nie są wykluczone np. FIO lub Program Wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+”, gdzie możliwe jest wsparcie osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji tj. seniorzy.

Rozdział X – Monitoring i ewaluacja

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju jest przedsięwzięciem, na które składa się wiele czynników endo- jak i egzogenych. Wśród tych pierwszych należy wskazać na czynniki na poziomie organizacji: jej członków, pracowników oraz przedstawicieli poszczególnych organów, jak i na poziomie obszaru, na którym jest wdrażana, gdzie mieszkańcy podejmują różne aktywności, a instytucje realizują swoje cele. Dodatkowo, pojawiają się także czynniki zewnętrzne (egzogenne), które mają wpływ na funkcjonowanie LGD, wdrażanie LSR jak i na mieszkańców. To wszystko sprawia, że proces wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju jest skomplikowany i wymaga stałej uwagi pod kątem samej realizacji dokumentu strategicznego, organizacji wdrażającej, jak i zmian, jakie zachodzą na obszarze interwencji. Właśnie dlatego systematyczne zbieranie danych dotyczących m.in. stosowania metod rozwiązywania opisanych w strategii problemów, czy oczekiwanych rezultatów ich stosowania, a także ich analiza i wyciąganie wniosków jest ważna w dążeniu do skutecznej realizacji założonych celów strategicznych.

1. Zakres monitoringu i ewaluacji

Opracowanie systemu ewaluacji i monitorowania postępów realizacji LSR było jednym z elementów działań partycypacyjnych w trakcie przygotowywania dokumentu strategicznego. Głównymi narzędziami partycypacji w tym wymiarze były: konsultacje w punkcie konsultacyjnym w biurze LGD oraz praca Zespołu Inicjatywnego ds. opracowania strategii. Efektem podjętych działań opracowano główne założenia systemu. Ustalono, że system monitoringu i ewaluacji powinien gwarantować możliwość partycypacji w zaplanowanych działaniach mieszkańców obszaru wdrażania strategii, ze szczególnym uwzględnieniem osób wyróżnionych w strategii jako znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, a także osób młodych i seniorów. W związku z tym działania w zakresie monitoringu i ewaluacji zostały ściśle powiązane planem komunikacyjnym oraz jednym z celów partycypacji określonym w rozdz. 3. – „Budowanie silnej marki LGD”. Szereg środków komunikacji, które zostaną wykorzystane w kontaktach z mieszkańcami będzie zarazem odgrywać istotną rolę w monitorowaniu i ewaluacji efektów działalności LGD (np. badania ankietowe, spotkania refleksyjne, stosowane fiszki/formularze, case study).

Drugim głównym założeniem dotyczącym systemu monitoringu i ewaluacji wypracowanym w ramach działań partycypacyjnych jest uwzględnienie w zakresie prowadzonych analiz zagadnień przekrojowych. Są to zagadnienia, które w szczególny sposób przyczyniają się zarówno do rozwoju lokalnego, ale także budowania rezylancji – zdolności adaptacji społeczeństwa do dynamicznie zachodzących przemian. Są nimi: innowacyjność, cyfryzacja, ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu, zmiany demograficzne ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa i wyludniania obszaru oraz partnerstwa w realizacji LSR, w szczególności poprzez wspólną realizację przedsięwzięć i projektów.

Realizacja monitoringu i ewaluacji będzie zgodna z obowiązującymi dokumentami urzędowymi. W ramach procesu monitoringu i ewaluacji zbierane będą dane dotyczące realizacji wszystkich programów, z których LGD finansuje wdrażane operacje wskazanych w rozdziale II. Prowadzone monitoring i ewaluacja będą zgodne z przyjętymi przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne (PTE) dobrymi standardami i praktykami w zakresie stosowania monitoringu i ewaluacji.

Standardy ewaluacji zostały wypracowane w ramach projektu „Wspólnie tworzymy standardy ewaluacji w Polsce” przez PTE i są efektem wspólnej pracy szerokich środowisk zajmujących się ewaluacją: przedstawicieli administracji publicznej i organizacji pozarządowych, pracowników firm realizujących badania ewaluacyjne, instytucji naukowych i niezależnych konsultantów. Standardy te powstały w wyniku doświadczeń zebranych przede wszystkim w procesie ewaluowania projektów finansowanych ze środków publicznych. Spośród 16 wymienionych zasad opisanych w standardach, szczególnie istotne w realizacji monitoringu i ewaluacji wdrażania LSR są:

1. Precyzyjne określenie celu, przedmiotu i zakresu badania
2. Zapewnienie trafności i rzetelności badań ewaluacyjnych
3. Dbanie o partycypacyjność i jakość współpracy w procesie ewaluacji
4. Konsultowanie wniosków i rekomendacji
5. Wykorzystanie rekomendacji

Głównym zadaniem prowadzonego monitoringu i ewaluacji jest analiza następujących elementów:

- **partycypacyjny** – dotyczy głównie zagadnienia inkluzywności i włączenia społecznego we wdrażanie LSR i funkcjonowanie LGD, ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, osób młodych i w wieku senioralnym;
- **komunikacyjny** – dotyczy głównie realizacji planu komunikacyjnego oraz świadczonego doradztwa i innych działań LGD mających na celu rozpowszechnianie/udzielanie informacji ze szczególnym uwzględnieniem adekwatności i efektywności działań komunikacyjnych skierowanych do grup w niekorzystnej sytuacji, osób młodych oraz w wieku senioralnym;
- **przedmiotowy** – dotyczy realizacji celów i przedsięwzięć odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby i wyzwania, a także wskaźników realizacji LSR;
- **finansowy** – dotyczy realizacji planu finansowego LGD oraz wskaźników finansowych realizacji LSR (np. kamieni milowych);
- **organizacyjny** – dotyczy m.in. realizacji zapisów regulaminów, statutu, procedur, kryteriów, organizacji naborów, dokonywanych zmian w LSR, pracy członków, biura i organów LGD;
- **przekrojowy** – dotyczy zagadnień przekrojowych programu LEADER (innowacyjność, cyfryzacja, ochrona środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, zmiany demograficzne ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa oraz wyludniania obszaru, partnerstwa w realizacji LSR, w szczególności poprzez wspólną realizację przedsięwzięć projektów) oraz wartości dodanej prowadzonych działań.

2. Podmiot odpowiedzialny za przeprowadzenie monitoringu i ewaluacji

Zarząd podejmie decyzję o wyznaczeniu pracownika odpowiedzialnego za prowadzenie monitoringu i ewaluacji i/lub o powołaniu zespołu ds. monitoringu i ewaluacji oraz nawiązania współpracy z ekspertami zewnętrznymi w celu wsparcia procesu monitoringu i ewaluacji (np. w zakresie przygotowania narzędzi gromadzenia danych na etapie monitoringu czy przeprowadzenia badania ewaluacyjnego, moderowania warsztatów, przygotowywania czytelnych zestawień gromadzonych danych, etc.). Należy jednak zauważyć, że o ile podmiotem odpowiedzialnym za koordynację działań, gromadzenie danych, ich agregację i przygotowywanie zestawień rocznych będzie wyznaczony przez Zarząd podmiot i/lub osoba, to w całym procesie udział będą brali również inni interesariusze, w tym: przedstawiciele organów LGD, pozostali pracownicy biura LGD, członkowie LGD, a także beneficjenci i mieszkańcy obszaru LGD reprezentujący różne grupy interesu oraz osoby w niekorzystnej sytuacji wraz z przedstawicielami ludzi młodych i seniorów. Udział będzie zapewniony dzięki zróżnicowanym metodom zbierania danych w procesie monitoringu i ewaluacji.

Tabela 32 Wykonawcy poszczególnych zadań monitoringu i ewaluacji

Zadanie	Wykonawca
Monitoring	Zarząd/ osoba wyznaczona przez Zarząd/ zespół ds. monitoringu i ewaluacji / możliwa współpraca z podmiotami zewnętrznymi; przy ścisłej współpracy ze społecznością lokalną
Ewaluacja ex-ante	
Ewaluacja mid-term	Podmiot zewnętrzny przy ścisłej współpracy z Zarządem/ osobą wyznaczoną przez Zarząd/ zespołem ds. monitoringu i ewaluacji i społecznością lokalną
Ewaluacja ex-post	
Ewaluacja wewnętrzna	Zarząd/ osoba wyznaczona przez Zarząd/ zespół ds. monitoringu i ewaluacji / możliwa współpraca z podmiotami zewnętrznymi; przy ścisłej współpracy ze społecznością lokalną

Źródło: Opracowanie własne

3. Czas realizacji monitoringu i ewaluacji oraz okres pomiaru

Monitoring realizowany poprzez opisane poniżej metody to działanie bieżące, wynikające z obowiązków gromadzenia danych. W jego ramach dane zbierane będą w sposób ciągły przez cały okres wdrażania LSR. Dodatkowo, w ramach udostępnienia możliwości włączenia się w monitoring przez społeczność lokalną, dane będą docierały do biura poprzez wypełniane fiszki, formularze i ankiety znajdujące się na stronie Internetowej LGD oraz w biurze. Ich analiza będzie znajdowała odzwierciedlenie w bieżących decyzjach Zarządu. Warto wskazać, że zgodnie z ogólnymi zasadami dotyczącymi metodologii obliczania wartości wskaźników opisanymi w załączniku nr 3 do Regulaminu konkursu na wybór LSR, zaplanowano wartości docelowe wskaźników docelowych dla każdego roku wdrażania LSR. Ich obliczanie i gromadzenie, będzie przedmiotem również bieżącej pracy w zakresie monitoringu.

Proces ewaluacji należy podzielić na trzy etapy. Wyróżnia się w tym zakresie ewaluację ex-ante, mid-term oraz ex-post. Przyjęta procedura zakłada realizację ewaluacji zgodnie z założeniami rekomendowanymi przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne we wszystkich trzech etapach. Ewaluacja ex-ante została przeprowadzona w roku opracowania lokalnej strategii rozwoju (2023 r.) i dotyczyła okresu przygotowywania dokumentu strategicznego wraz z odniesieniem do wdrażania LSR w perspektywie UE 2014-2020, natomiast ewaluacja mid-term została zaplanowana na lata 2025/2026 i będzie dotyczyła okresu od momentu podpisania umowy ramowej przez LGD na wdrażanie LSR 2023-2027 do daty rozpoczęcia prowadzenia badań. Dokładny rok realizacji badania będzie uzależniony od daty zawarcia umowy ramowej z LGD na wdrażanie LSR na lata 2023-2027. Ewaluacja mid-term powinna zostać przeprowadzona w połowie okresu wdrażania interwencji. Ewaluacja ex-post będzie realizowana w latach 2028/2029 i będzie dotyczyła całego okresu wdrażania od momentu podpisania umowy ramowej na realizację LSR 2023-2027 do momentu rozpoczęcia realizacji badań. Decyzja o dokładnym roku realizacji ewaluacji zostanie podjęta analogicznie do terminu realizacji ewaluacji mid-term oraz z uwzględnieniem odpowiednich wytycznych ministerialnych w tej kwestii.

Dodatkowo w ramach ewaluacji cyklicznie odbywać się będą warsztaty refleksyjne na początku każdego roku wdrażania LSR i będą stanowiły podsumowanie działań roku poprzedniego.

Tabela 33 Czas i okres pomiaru monitoringu i ewaluacji

Zadanie	Czas i okres pomiaru
Monitoring	<ul style="list-style-type: none">Na bieżąco w ramach bieżącej pracy biura oraz nieregularnie, adekwatnie do wypełniania narzędzi partycypacyjnych (fiszki, formularze, ankiety) przez mieszkańców.Opracowanie corocznych sprawozdań na początku każdego roku uwzględniając dane za rok poprzedni wdrażania LSR
Ewaluacja ex-ante	<ul style="list-style-type: none">W roku 2023 r.Przed rozpoczęciem okresu wdrażania LSR uwzględniając dane przygotowane i powstałe w ramach pisania LSR
Ewaluacja mid-term	<ul style="list-style-type: none">Ocena dokonana po upływie połowy czasu przewidzianego na wdrożenie LSRW latach 2025/2026 za okres od momentu podpisania umowy ramowej na wdrażanie LSR do rozpoczęcia badań ewaluacyjnych
Ewaluacja ex-post	<ul style="list-style-type: none">Ocena dokonana po upływie całego czasu przewidzianego na wdrożenie LSRW latach 2028/2029 za okres od momentu podpisania umowy ramowej na wdrażanie LSR do rozpoczęcia badań ewaluacyjnych
Ewaluacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none">Na początku każdego roku w okresie wdrażania LSR uwzględniając dane za rok poprzedni wdrażania LSR

Źródło: Opracowanie własne

4. Sposób wykorzystania danych monitoringu i ewaluacji

Pozyskane w ramach monitoringu i ewaluacji dane będą poddawane kilkustopniowej analizie. Dane monitoringowe będą analizowane przez osobę lub zespół, który będzie do tego wyznaczony wśród pracowników LGD. Zbierane i analizowane dane będą dyskutowane podczas bieżących spotkań zarówno przez pracowników biura jak i Zarząd oraz – w przypadku powołania zespołu – zespół ds. monitoringu i ewaluacji. W dalszej kolejności, dane będą przedstawiane na warsztatach refleksyjnych, gdzie będą poddane dyskusji w szerszym gronie zaproszonych uczestników dzięki czemu zapewniony zostanie udział szerokiego zakresu zainteresowanych osób w działaniach monitoringu i ewaluacji. Ostatecznie, dane z monitoringu będą stanowiły istotny wkład do ewaluacji, w ramach której na podstawie danych z monitoringu, wzbogaconych o informacje pochodzące z badań ewaluacyjnych, zewnętrzny podmiot wraz z pracownikami i przedstawicielami organów LGD będzie przygotowywał raport z prowadzonego badania wraz z rekomendacjami do zastosowania wypracowanych wniosków. Wyniki badań ewaluacyjnych będą cyklicznie (w wyznaczonych latach) i będą stanowiły także wkład do dyskusji podczas spotkań Zarządu i – jeśli zostanie powołany – zespołu ds. monitoringu i ewaluacji oraz warsztatów refleksyjnych.

Ważnym aspektem sposobu wykorzystania danych z monitoringu i ewaluacji jest tworzenie dokumentów podsumowujących. LGD jest obowiązany do przedstawienia instytucji zarządzającej (IZ) corocznego sprawozdania ze swojej działalności. Systematyczne i zaplanowane gromadzenie danych monitoringowych i z ewaluacji niewątpliwie ułatwi przygotowanie niezbędnych opracowań w tym zakresie. W przypadku ewaluacji, raport z jej wykonania będzie dodatkowo dostępny na stronie internetowej LGD, dlatego wszyscy zainteresowani będą mogli się z nim zapoznać i zgłosić swoją opinię (zarówno osobiście w biurze, jak i za pomocą formularza zgłoszeniowego). Należy zatem zwrócić uwagę, że procedury kontroli i oceny efektów wdrażania LSR zostały zaplanowane w taki sposób, by w jak największym stopniu angażować mieszkańców obszaru LGD. Ich ścisłe powiązanie z planem komunikacyjnym powoduje, że wartością dodaną realizacji planu monitoringu i ewaluacji będzie aktywizacja członków społeczności lokalnej.

Zebrane w ten sposób informacje stanowią zatem podstawę do opisu stanu wdrażania LSR i działania LGD, a także do wprowadzania niezbędnych zmian w tych zakresach. Wyniki prowadzonych analiz będą miały realny wpływ na podejmowane przez Zarząd decyzje we wszystkich opisanych wymiarach działania LGD, czyli partycypacyjnym, komunikacyjnym, przedmiotowym, finansowym, organizacyjnym i przekrojowym. Należy szczególnie zaznaczyć, że w całym procesie znaczący udział mają mieszkańcy obszaru działania LGD, którzy na każdym etapie prowadzenia monitoringu i ewaluacji mają możliwość zgłaszania swoich uwag, wniosków i komentarzy, dzięki czemu mają realny wpływ na zmiany strategii, jej wdrażanie i działalność samego Stowarzyszenia. Sposoby angażowania się społeczności lokalnej w omawiany proces dotyczą tak gromadzenia danych (zgłaszanie fiszek/formularzy, udział w warsztatach refleksyjnych, udział w badaniach ankietowych) jak i ich analizy (udział w warsztatach refleksyjnych, włączenie się w działalność powołanych zespołów, zgłaszanie fiszek/formularzy dotyczących np. zmian LSR, raportów ewaluacyjnych dostępnych na stronie LGD).

Wychodząc z założenia, że wyniki prowadzonych badań powinny być dostępne dla osób zainteresowanych i prezentowane w sposób zrozumiały i przystępny, efekty realizacji monitoringu i ewaluacji będą udostępniane kanałami elektronicznymi przez LGD w formie graficznych podsumowań najważniejszych danych i wniosków. Dzięki temu osoby reprezentujące różne grupy społeczne będą mogły z łatwością zapoznać się z podsumowaniami pracy LGD i wdrażania LSR. Oprócz corocznych zestawień również raporty ewaluacyjne będą opracowywane w ten sposób, aby zachęcały do zapoznania się z nimi.

5. Udział osób w niekorzystnej sytuacji w procesie monitoringu i ewaluacji

Cały proces monitoringu i ewaluacji został zaplanowany w ten sposób, aby umożliwić społeczności lokalnej włączenie się zarówno na etapie gromadzenia danych jak i ich analizy i wdrożenia rekomendacji. Dzieje się to poprzez wykorzystanie szeregu metod i technik w tym, fiszek i formularzy zgłoszeń, badań ankietowych, organizacji warsztatów refleksyjnych oraz publikacji corocznych i cyklicznych raportów ewaluacyjnych. Należy również zwrócić uwagę, że proces ewaluacji jest powiązany z planem komunikacji i planem partycypacji, w których zwraca się szczególną uwagę na współpracę z osobami w niekorzystnej sytuacji, w tym osoby w wieku senioralnym i osoby

młode. Poprzez realizację szeregu działań informacyjnych skierowanych do tych grup, osoby w niekorzystnej sytuacji będą poinformowani i zachęceni do włączenia się w omawiany proces badawczy, analityczny i wdrożeniowy. Wśród działań uwzględnionych w planie komunikacyjnym wymienić należy:

1. Profil na portalu Facebook
2. Prowadzenie strony Internetowej
3. Broszura informacyjna
4. Plakaty w siedzibach Urzędów Gmin, Ośrodkach Pomocy Społecznej, Ośrodkach Zdrowia
5. Spotkania z przedstawicielami organizacji pozarządowych i grup nieformalnych z obszaru LGD działających na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji, w tym osób w wieku senioralnym

Dodatkowo, w ramach zarówno monitoringu jak i ewaluacji przewidziano dedykowane narzędzia, dzięki którym opinie osób w niekorzystnej sytuacji będą zbierane i analizowane. W ramach monitoringu jest to dedykowana ankieta, która zostanie zamieszczona na stronie LGD, natomiast w ramach ewaluacji, informacje na ich temat będą zbierane podczas warsztatów refleksyjnych, ankiet, a także w ramach dedykowanych badań – case study dotyczących realizacji projektów skierowanych do osób w niekorzystnej sytuacji, w tym seniorów oraz młodzież.

Ustanowiony sposób sprawdzania czy komunikacja z osobami z grup w niekorzystnej sytuacji jest efektywna i adekwatna zakłada prowadzenie badań na poziomie monitoringu oraz ewaluacji, w tym z wykorzystaniem ankiet, udziału w warsztatach refleksyjnych, przeprowadzenia case study. Dzięki temu, LGD na bieżąco będzie gromadziło informacje na temat tego, czy przekazywane informacje są zrozumiałe oraz czy zakładane cele komunikacyjne są osiągnięte poprzez zastosowanie określonych form i treści.

6. Monitoring

Głównym przedmiotem monitoringu jest wdrażanie lokalnej strategii rozwoju przez LGD. W ramach tak zdefiniowanego zakresu, monitoring rozumiany jako systematyczne zbieranie i analizowanie informacji na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji wdrażania LSR. Monitoring wymaga pozyskiwania informacji zwrotnych od mieszkańców obszaru LGD oraz bieżącego gromadzenia danych opisujących podejmowane w Stowarzyszeniu działalności dotyczące tak organizacji jak i samego wdrażania LSR.

Dane niezbędne do prowadzenia monitoringu pochodzą z różnych źródeł i pozyskiwane są z wykorzystaniem przygotowanych do tego narzędzi badawczych (ankiety, formularze/fiszki zgłoszeniowe) udostępnianych dla grup docelowych w formie elektronicznej i/lub drukowanej oraz rejestrów/zestawień podejmowanych działań (np. dotyczących prowadzonego doradztwa czy poziomu osiągnięcia wskaźników). Dzięki temu zapewniony zostanie udział mieszkańców obszaru LGD w działaniach monitorujących wdrażanie LSR. Wśród źródeł pozyskiwania danych wymienić należy:

- Dane własne LGD (rejstry danych, fiszki/formularze zgłoszeń, sprawozdania beneficjentów, listy obecności, dokumentacja powstała w wyniku realizacji operacji)
- Badania ankietowe:
 - Ankiety oceny doradztwa
 - Ankiety wśród mieszkańców obszaru LGD z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji, ludzi młodych i seniorów
 - Ankiety wśród beneficjentów

Triangulacja źródeł danych pozwoli na gromadzenie informacji na temat szerokiego spektrum wdrażania LSR i funkcjonowania LGD.

Monitoring będzie prowadzony na bieżąco w całym okresie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Dane dotyczące bieżącej działalności np. pomiar wartości wskaźników, ocena prowadzonego doradztwa, rejestr organizowanych naborów) będą zbierane ciągle w okresie wdrażania LSR, natomiast dane dotyczące beneficjentów czy mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i osoby młode do 25 r.ż. będą gromadzone wraz z udostępnianymi fiszkami/formularzami zgłoszeń). Szczegółowe elementy monitoringu zostały opisane w tabeli poniżej.

Tabela 34 Elementy podlegające monitoringowi

Wymiar	Elementy podlegające monitoringowi	Źródła danych
partycypacyjny	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja założeń planu partycypacji zapisanego w rozdz. 3 LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Dane własne LGD Badania ankietowe
komunikacyjny	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja założeń planu komunikacyjnego Realizacja doradztwa przez LGD Adekwatność i efektywność komunikacji z osobami w niekorzystnej sytuacji, w tym seniorami i osobami młodymi 	<ul style="list-style-type: none"> Dane własne LGD Badania ankietowe
przedmiotowy	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja założeń planu działania 	<ul style="list-style-type: none"> Dane własne LGD Badania ankietowe
finansowy	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja założeń planu finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> Dane własne LGD
organizacyjny	<ul style="list-style-type: none"> Praca biur i organów LGD Realizacja założeń planu działania Realizacja zmian w LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Dane własne LGD Badania ankietowe
przekrojowy	Realizacja działań z zakresu: <ul style="list-style-type: none"> cyfryzacji; ochrony klimatu i przeciwdziałaniu negatywnym skutkom zmian klimatycznych; innowacji; partnerstwa we wdrażaniu LSR; działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób do 25 r.ż. i seniorów. 	<ul style="list-style-type: none"> Dane własne LGD Badania ankietowe

Źródło: Opracowanie własne

7. Ewaluacja

Ewaluacja rozumiana jako badanie mające na celu doskonalenie efektywności pracy LGD i wdrażania LSR w taki sposób, aby najlepiej wykorzystywać środki i zasoby jakimi dysponuje stowarzyszenie ma pomagać w zarządzaniu wdrażaniem na różnych jego etapach i dostarczać wiedzy, która jest niezbędna do podejmowania właściwych decyzji. Ewaluacja oznacza zatem opartą na faktach, systematyczną refleksję nad sensem działania LGD i posługuje się określonymi kryteriami:

- 1) Trafność: stopień, w jakim przyjęte cele, przedsięwzięcia i sposób funkcjonowania LGD odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym realizacją LSR i realnym potrzebom odbiorców działań
- 2) Spójność: stopień spójności LSR z innymi dokumentami programowymi i strategiami obejmującymi obszar realizacji LSR
- 3) Efektywność: stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów
- 4) Skuteczność: stopień osiągnięcia zdefiniowanych celów i przedsięwzięć
- 5) Użyteczność: stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji
- 6) Trwałość: ocena możliwości i stopnia utrzymania się efektów i wpływu działań po zakończeniu ich realizacji
- 7) Komplementarność: ocena powiązania i uzupełniania się działań realizowanych w toku wdrażania LSR z innymi programami realizowanymi na terenie obszaru objętego LSR (komplementarność zewnętrzna), jak również ocena uzupełniania się działań realizowanych w toku wdrażania LSR pomiędzy sobą (komplementarność wewnętrzna).

Badanie pomaga diagnozować istniejące deficyty i rozumieć rzeczywistość społeczną, w której realizowana jest interwencja, aby w razie potrzeby elastycznie reagować i modyfikować cele i sposoby działania. Warto także zauważyć, że do skutecznego wdrażania LSR, potrzebni są partnerzy, którzy w różnych aspektach będą włączać się

w działania Stowarzyszenia i w samo wdrażanie LSR. Aby ich pozyskać niezbędne jest budowanie kultury zaufania, współpracy, inkluzywności i transparentności działań LGD. Ewaluacja dostarcza dowodów na pozytywne oddziaływanie LGD i wdrażania LSR na społeczność lokalną i tym samym pomaga w dokumentowaniu, potwierdzaniu i promowaniu osiągnięć zachęcając tym samym do większego zaangażowania się przez mieszkańców w cały proces.

W zakresie ewaluacji niezbędna będzie ocena zbieranych w ramach monitoringu danych, a także danych zbieranych specjalnie na rzecz dokonywanego badania. Dane niezbędne do prowadzenia ewaluacji pochodzą zatem tak z wcześniej opisanych źródeł dotyczących bezpośrednio monitoringu, ale również z prowadzonych działań specjalnie na rzecz ewaluacji, z wykorzystaniem przygotowanych do tego narzędzi badawczych (ankiety, scenariusz wywiadu, studium przypadku) dostępnych dla grup docelowych w formie bezpośredniej, elektronicznej i/lub drukowanej. Dzięki temu zapewniony zostanie udział mieszkańców obszaru LGD w działania oceniające wdrażanie LSR, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji. Wśród źródeł pozyskiwania danych wymienić należy:

- Dane zbierane w ramach prowadzonego monitoringu
- Dane pochodzące z ogólnodostępnych statystyk publicznych, m.in. BDL, Monitor Rozwoju Lokalnego, Vademecum Samorządowca, dane gromadzone przez samorządy i opracowania zewnętrzne
- Dane wywołane z wykorzystaniem technik:
 - Ankieta wśród mieszkańców obszaru LGD z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji, ludzi młodych i seniorów
 - Ankieta wśród beneficjentów
 - Wywiad indywidualny lub grupowy (IDI/FGI) z przedstawicielami organów LGD oraz pracowników biura
 - Case study projektów skierowanych do osób w niekorzystnej sytuacji, w tym osób młodych i w wieku senioralnym

Ewaluacja prowadzona będzie na trzech etapach działania LGD w okresie programowania 2023-2027, tj. przed rozpoczęciem realizacji strategii (ex-ante), po upływie połowy zakładanego czasu na wdrażanie LSR (mid-term) oraz na zakończenie okresu wdrażania LSR (ex-post). Dodatkowo, przewiduje się coroczne warsztaty refleksyjne, w ramach ewaluacji wewnętrznej, podczas których różne grupy interesariuszy będą dyskutować i wypracowywać rekomendacje dotyczące działań LGD.

Przygotowanie danych do ewaluacji będzie odbywało się poprzez gromadzenie zestawień i sprawozdań wykorzystywanych przy monitoringu, a także danych ze statystyk publicznych. Dodatkowo, będą zbierane dane wywołane specjalnie na potrzeby ewaluacji, co ma wzmocnić zaangażowanie różnych stron i mieszkańców w proces oceny LGD i wdrażania LSR.

Szczegółowe elementy ewaluacji zostały opisane w tabeli poniżej.

Tabela 35 Elementy podlegające ewaluacji

Wymiar	Elementy podlegające ewaluacji	Źródła danych
partycypacyjny	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja założeń planu partycypacji zapisanego w rozdz. 3 LSR 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane monitoringowe • Badania ankietowe wśród mieszkańców z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji, ludzi młodych i seniorów • Badania ankietowe wśród beneficjentów • Badania IDI/FGI • Warsztaty refleksyjne

komunikacyjny	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja założeń planu komunikacyjnego Realizacja doradztwa przez LGD Adekwatność i efektywność komunikacji z osobami w niekorzystnej sytuacji, w tym seniorami i osobami młodymi 	<ul style="list-style-type: none"> Dane monitoringowe Badania ankietowe wśród mieszkańców Badania ankietowe wśród beneficjentów Badania IDI/FGI Warsztaty refleksyjne
przedmiotowy	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja założeń planu działania 	<ul style="list-style-type: none"> Dane monitoringowe Dane z ogólnodostępnych statystyk publicznych Badania ankietowe wśród mieszkańców Badania ankietowe wśród beneficjentów Badania IDI/FGI Warsztaty refleksyjne
finansowy	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja założeń planu finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> Dane monitoringowe Warsztaty refleksyjne Badania IDI/FGI
organizacyjny	<ul style="list-style-type: none"> Praca biura i organów LGD Realizacja założeń planu działania Realizacja zmian w LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Dane monitoringowe Badania ankietowe wśród mieszkańców Badania ankietowe wśród beneficjentów Badania IDI/FGI Warsztaty refleksyjne
przekrojowy	<p>Realizacja działań z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> cyfryzacji; ochrony klimatu i przeciwdziałaniu negatywnym skutkom zmian klimatycznych; innowacji; partnerstwa we wdrażaniu LSR; działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób do 25 r.ż. i seniorów. 	<ul style="list-style-type: none"> Dane monitoringowe Dane z ogólnodostępnych statystyk publicznych Badania ankietowe wśród mieszkańców Badania ankietowe wśród beneficjentów Badania IDI/FGI Warsztaty refleksyjne Case study

Źródło: Opracowanie własne

Wykaz wykorzystanej literatury

- Raport z ewaluacji zewnętrznej Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2022 Stowarzyszenia LGD „Bractwo Kuźnic”
- Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2022 Stowarzyszenia LGD „Bractwo Kuźnic”
- Bank Danych Lokalnych
- Monitor Rozwoju Lokalnego
- Departament Finansów Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Finansów
- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Formularz 1 Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia dla celu C.1 Społeczeństwo zintegrowane i zaangażowane w sprawy lokalne	Grupy Docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
175 000,00 €	P.1.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru działania LGD	Mieszkańcy, NGO	Projekt grantowy
250 000,00 €	P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę.	Mieszkańcy, seniorzy, osoby młode do 25 r.ż., JST i NGO	Operacja własna
50 000,00 €	P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych do wzmocnienia więzi lokalnych	Mieszkańcy, NGO	Konkurs
			Operacja własna
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia dla celu C.2 Społeczeństwo podążające za zmianami cywilizacyjnymi	Grupy Docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
62 500,00 €	P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata	Mieszkańcy, seniorzy, osoby młode do 25 r.ż., NGO	Projekt partnerski krajowy
270 000,00 €	P.2.2 Wzmocnienie potencjału organizacji do świadczenia usług dla społeczności lokalnej	Mieszkańcy, seniorzy, osoby młode do 25 r.ż., NGO	Projekt partnerski zagraniczny
335 294,00 €	P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych	Mieszkańcy, JST, NGO	Konkurs
		Mieszkańcy, NGO, seniorzy	Projekt grantowy

49

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia dla celu C.3 Społeczeństwo otwarte na rozwój	Grupy Docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
112 500,00 €	P.3.1 Tworzenie lub rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)	Mieszkańcy, rolnicy i ich rodziny	Konkurs
5 000,00 €	P.3.2 Smart Villages w rozwoju lokalnym	Mieszkańcy, przedstawiciele NGO	Projekt grantowy
325 000,00 € w tym: PD – 75 000,00€ RD – 250 000,00€	P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora czasu wolnego	Mieszkańcy, osoby młode do 25 r.ż., grupy w niekorzystnej sytuacji – kobiety,	Konkurs
150 000,00 €	P.3.4 Wsparcie edukacji nieformalnej dzieci i młodzieży	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, grupy w niekorzystnej sytuacji – kobiety	Konkurs
		Mieszkańcy, NGO, osoby młode do 25 r.ż.	Projekt grantowy

Źródło: Opracowanie własne

A4 C5b

A

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program	
		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco		
C.1.	Nazwa wskaźnika														
		P.1.1.1 Liczba projektów grantowych	0	0,00%	0	0,00%	2	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
		P.1.1.2 Liczba podmiotów objętych wsparciem	0	0,00%	0	0,00%	2	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
		P.1.2 Tworzenie i modernizacja miejsc bezpiecznego spędzania czasu wolnego ze szczególnym nastawieniem na zieloną i błękitną infrastrukturę	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	5	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
		P.1.3 Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i więzi lokalnych	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	100%	0	100%	0	100%	PS WPR

Społeczeństwo zintegrowane i zaangażowane w sprawy lokalne

AKCJ

Wskaznik rezultatu W.1.1(P.1.2; P.1.3)	W.1.1 Łącznie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0	X	0	X	500 osób	X	0	X	0	X	0	X	0	PS WPR		
	W.1.2 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.	0	X	100 osób	X	0	X	0	X	0	X	0	X	0	PS WPR		
Spoleczeństwo podążające za zmianami cywilizacyjnymi																	
C.2	P.2.1 Wymiana doświadczeń w zakresie zmian klimatu, ochrony środowiska i innych wyzwań współczesnego świata	P.2.1.1 Liczba partnerstw krajowych	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1 sztuka	100%	0	100%	PS WPR
		P.2.1.2 Liczba partnerstw zagranicznych	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1 sztuka	100%	0	100%	PS WPR
		P.2.2.1 Liczba wspartych inicjatyw z zakresu wznacznania potencjału organizacji	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	5 sztuk	100%	0	100%	PS WPR

AV CD

		FEW										PS WPR		PS WPR		
		0	0,00%	35 0041 osób	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	500 osób	500 osób
P.2.3 Włączenie społeczne osób starszych	P.2.3.1 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	0,00%	35 0041 osób	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	0	0
	P.2.3.2 Wspieranie strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0,00%	1 strategia	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	0	0
Wskaźnik rezultatu W.2.1(P.2.1)	W.2.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom	0		0		100 osób										
Wskaźnik rezultatu W.2.2(P.2.2)	W.2.2 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0		0		0								500 osób	500 osób	

APC

Wskaźnik rezultatu W.2.3(P.2.3)		0	X	20 sztuk	X	0	X	0	X	0	X	0	X	0	X	0	FEW	
Spoleczeństwo otwarte na rozwój																		
P.3.1 Tworzenie lub funkcji gospodarstw rolnych (zagrody edukacyjne)	P.3.1.1 Liczba utworzonych lub rozwiniętych funkcji pozarolniczych	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3 sztuki	100%	0	100%	PS WPR
P.3.2 Smart Villages w rozwoju lokalnym	P.3.2.1 Liczba projektów grantowych polegających na opracowaniu koncepcji Smart Villages	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1 projekt grantowy	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P.3.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i sektora wolnego czasu	P.3.3.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	5 sztuk	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	P.3.3.2 Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	5 sztuk	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P.3.4 Wsparcie edukacji	P.3.4.1 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju	0	0,00%	35 004 osób	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	FEW

AM OSM

	P.3.4.2 Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0,00%	1 strategia	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	
Wskaźnik rezultatu W.3.1(P.3.2)	W.3.1 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi	0		0		0		5 sztuk		0		0		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.2 (P3.1)	W.3.2 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wsparciem projektami włączenia społecznego	0		0		0		0		3 osoby		0		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.3(P.3.3)	W.3.3 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0		0		0		10 sztuk		0		0		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.4 (P.3.4)	W.3.4 Liczba zrealizowanych inicjatyw lokalnych o charakterze edukacyjnym	0		20 sztuk		0		0		0		0		FEW

Źródło: Opracowanie własne

AKS

Formularz 3 Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 250 000,00	-	450 000,00	1 700 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	312 500,00	-	0,00	312 000,00
Razem	1 562 500,00	-	450 000,00	2 012 500,00
* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.				
** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.				

Źródło: Opracowanie własne

Formularz 4 Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz		środki zakontraktowane (w Euro) do:													
		31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
0,00	0,00%	500 000,00	40,00%	125 000,00	50,00%	300 000,00	74,00%	325 000,00	100,00%	0,00	100,00%	0,00	100,00%	0,00	100,00%
0,00	0,00%	502 941,00	100%			0,00	100,00%	0,00	100,00%	0,00	100,00%	0,00	100,00%	0,00	100,00%
0,00	0,00%	0,00	0,00%			0,00	00,00%	0,00	00,00%	0,00	00,00%	0,00	00,00%	0,00	0,00%
0,00	0,00%	1 002 941,00	140,00%			300 000,00	174,00%	325 000,00	200,00%	0,00	200,00%	0,00	200,00%	0,00	200,00%

Zródło: Opracowanie własne

AP-0

